

ნორკა

ანუ

თოქინების სესი

პიესა სამ მოქმედებად

თარგმნა

ილინო ბიჭუაძე

მოქმედი პირები

ადვოკატი ჰელმერი.

ნორა, მისი შეუღლე.

დოქტორი რანკი.

ფრუ ლინე.

უბნის რწმუნებული კროგსტადი.

ცოლ-ქმარი ჰელმერების სამი პატარა ბავშვი.

ანა-მარია, მათი გამდელი.

მოახლე ჰელმერების სახლში

შიკრიკი.

მოქმედება მიმდინარეობს ჰელმერების სახლში.

3

პირველი მოქმედება

სადა ავეკით, მაგრამ გემოვნებით მოწყობილი მყუდრო ოთახი. უკანა პლანზე, შუა კედელში, ორი კარია: ერთი მარჯვენა დერეფანში გადის, მეორე მარცხნივ — ჰელმერის კაბინეტში. ამ კარებს შორის პიანინო დგას, გვერდითი კედლის შუაშიც კარია. ფანჯარასთან, ავანსცენის ახლოს, დგას მრგვალი მაგიდა სავარძლებითა და დივანიტურთ. მარჯვნივ, ცოტა მოშორებით, სიღრმეში, კიდევ კარია. წინ კი — შორენკეცის ღუმელი, ღუმელთან რამდენიმე სავარძელი და სარწეველა მოჩანს. ღუმელსა და კარს შუა პატარა მაგიდა დგას. კედლებზე გრავიურებია. თაროებზე ფაიფურის და სხვა წვრილმანი ნივთები ალაგია, წიგნის პატარა კარადაში ძვირფასყდიანი წიგნებია. იატაკზე ხალიჩა აფენია. ღუმელში ცეცხლი ანთია. ზამთრის დღეა.

დერეფანში ზარი რეკავს. ცოტა ხნის შემდეგ კარი იღება და დერეფნიდან ოთახში მხიარული ლილინით შემოდის პალტოში გამოწყობილი ნორა, ხელში პაქეტებისა და ხვეულების გროვა უჭირავს, რომელთაც მარჯვნივ მდგარ მაგიდაზე ალაგებს. დერეფნის კარი ღია რჩება და იქ შიკრიკი გამოჩნდება, მას ნაძვის ხე და კალათი მოუტანია და კარის გამღებ მოახლეს გადასცემს.

ნორა. — ნაძვის ხე კარგად შეინახე, ელენე. ბავშვებმა საღამომდე არ უნდა ნახონ, სანამ არ მოვრთავთ. (საფულეს იღებს და შიკრიკს მიმართავს.) რამდენი მოგართვათ?

შიკრიკი. — ორმოცდაათი ერე!

ნორა. — აჰა ერთი კრონი... არა, სულ დაიტოვეთ.

შიკრიკი თავს უკრავს და გადის. ნორა კეტავს დერეფნის კარს, იხდის პალტოს, თან კმაყოფილი თავისთვის იცინის. მერე ჯიბიდან ამოიღებს პარკში ჩაყრილ ნუშის ნამცხვარს და რამდენიმე ცალს შეჭამს. ფრთხილად უახლოვდება მეუღლის ოთახში გამავალ კარს და აყურადებს.

პო, შინ არის. (კვლავ წაიღილინებს და მაგიდასთან მიდის.)

ჰელმერი (კაბინეტიდან). რაო, მანდ ტოროლა გალობს?

ნორა (ნავაჭრს ხსნის). სწორედ ისაა.

ჰელმერი. ციყუნია დაცუნცულებს?

ნორა. დიახ!

ჰ ე ლ მ ე რ ი. როდის დაბრუნდა ციყუნია?

ნო რ ა. ეს-ესაა. (ნამცხვრიან პარკს ჯიბეში ინახავს და ტუჩებიდან პომოდას იცილებს.) მოდი აქ, ტორვალდ, ნახე ჩემი ნავაჭრი.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. მაცალე, ხელს ნუ მიშლი. (ცოტა ხნის შემდეგ კარს გააღებს და ოთახში შემოიხედავს, ხელში კალამი უჭირავს.) ნავაჭრიო, ამბობ? ეს ყველაფერი?.. მაშ, ჩიტუნია ისევ გაფრინდა ფულების გასაფანტავად?

ნო რ ა. იცი, რა, ტორვალდ, განა დრო არ არის, რომ ბოლოს ჩვენც მოვიღზინოთ? ეს ხომ პირველი შობაა, როცა ისე აღარ გვიკირს, მეტისმეტი ხელმომჭირნეობა რომ გავწიოთ.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. არც მეტისმეტი ფლანგვა გვარგებს.

ნო რ ა. ცოტა-ცოტა ხომ შეიძლება! არა? სულ ერთი ბეწო. ხელფასი ხომ გაგიდიდეს და ბევრ, ბევრ ფულს აიღებ.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ჰო, ახალი წლიდან. ოღონდ, ხელფასს მხოლოდ სამი თვის შემდეგ მომცემენ.

ნო რ ა. რა უშავს. მანამდე შეგვიძლია ვისესხოთ.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ნორა! (უახლოვდება ცოლს და ხუმრობით ყურს აუწევს.) ისევ და ისევ ჩვენი ქარაფშუტობა. აბა წარმოიდგინე, დღეს ვისესხებ ათას კრონს, შენ მას დახარჯავ დღესასწაულებზე, ახალი წლის წინა დღეს კი სახურავიდან ჩამოვარდნილი კრამიტი თავში დამეცემა და მოგჭამა ჭირი.

ნო რ ა (პირზე ხელს მიადარებს). ოჰ! ნუ ამბობ ეგეთ სისაძაგლეს.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. არა, აბა წარმოიდგინე ასეთი შემთხვევა. მაშინ რაღას იზამ?

ნო რ ა. თუკი ასეთი საშინელება მოხდება, მაშინ ჩემთვის სულ ერთია. ვალი მექნება თუ არა.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. მაგრამ იმ ხალხისთვის, ვისგანაც ფულს ვისესხებ?

ნო რ ა. მათთვის? რაში მენაღვლება! ისინი ხომ სხვები არიან.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ნორა, ნორა. შენ ქალი ხარ. მაგრამ სერიოზულად დაფიქრდი, ნორა, ხომ იცი ჩემი შეხედულებანი ამ მხრივ. არავითარი ვალი! არასოდეს არ უნდა ვისესხოთ! სესხებსა და ვალებზე დაფუძნებულ ოჯახის კერას სხვაზე დამოკიდებულების რაღაც ულამაზო ჩრდილი ახლავს. დღემდე ხომ მე და შენ ვაუკაცურად ვეწეოდით ჭაპანს, ცოტაც აიღვე მოვითმინოთ.

ნორა (ლიზინისა და გენერაცია). კეთილი, როგორც გენებოს, ტორვალდ.

ჰელმერი (ნიჭყვება უან). ოჰო. ჩიტუნია უკვე ჩამოყარა ფრთები. ციყუნია გაიფხორა. (საფულეს ამოიღებს.) ნორა, როგორ გგონია, რა მაქვს აქ?

ნორა (მკვირცხლად შემობრუნდება). ფული!

ჰელმერი. აჰა, ეს შენ (აძლევს რამდენიმე ქალაღის ფულს.) განა არ ვიცი, ოჯახს დღესასწაულებზე ბევრი ხარჯი მოსდის.

ნორა (თვლის ფულს). ათი, ოცი, ოცდაათი, ორმოცი. გმადლობთ, ტორვალდ. ახლა კი კარგა ხანს მეყოფა.

ჰელმერი. აბა, შენ იცი.

ნორა. ჰო, ჰო, ნამდვილად. მაგრამ მოდი აქ, გიჩვენო, რა ვიყიდე. მერედა რა იაფად! შეხედე, აი ახალი კოსტიუმი ივარისთვის და ხმალი. ეს ცხენი და საყვირი ბობისთვის. ეს თოჯინა და თოჯინას საწოლიც ემისთვის. უბრალოებია, მაგრამ, სულ ერთია, ემი მათ მაინც მალე მიამსხვრევს. ეს კი ჩვენი მოახლისთვის საკაბე და საფეშტამლეა. მოხუცებულ ანა-მარიას. რა თქმა უნდა, უფრო დიდი საჩუქარი ეკუთვნის...

ჰელმერი. ამ პაკეტში რაღაა?

ნორა (წამოხრება). არა, არა, ტორვალდ, მაგას ნუ ნახავ საღამომდე!

ჰელმერი. ოჰო! ერთი ეს მითხარი, პატარა მფლანგველო, შენთვის რაღა შეარჩიე?

ნორა. ეჰ, მე არაფერიც არ მინდა.

ჰელმერი. როგორ თუ არ გინდა! ოღონდ, გონივრული რამ დამისახელე, რასაც ყველაზე მეტად ისურვებ.

ნორა. მართლა არაფერი მინდა, ანდა მისძინე, ტორვალდ...

ჰელმერი. ჰო, რაო?

ნორა. (ქმრის ჰიჯაკის ღიღებს თითებს აყოლებს). თუკი მართლა გინდა რამე მაჩუქო, მაშინ... მაშინ...

ჰელმერი. ჰო, ჰო, თქვი, რაღა.

ნორა (სწრაფად). მაშინ ფული მომეცი, ტორვალდ, რამდენიც შეგიძლია. იმ ფულით მერე, ამ დღეებში, რაიმეს ვიყიდი ჩემთვის.

ჰელმერი. არა, გამიგონე, ნორა...

ნორა. ჰო, ჰო, ასე ქენი, ტორვალდ, გენაცვალე! გეხვეწები! იმ

ფულს შევახვევ მიოქროვილ ქალაღში და ნაძვის ხეზე ჩამოვკიდებ. ხომ იქნება სერიი?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. რა ჰქვია იმ ჩიტუნებს, ფულებს რომ მუღამ ანია-ვებენ?

ნ ო რ ა. ვიცი. ვიცი — მფლანგველები. მაგრამ ისე ვქნათ. როგორც გეუბნები, ტორვალდ. მაშინ მე დრო მექნება მოსაფიქრებლად, იუ რა მჭირდება ყველაზე უფრო. განა ეს კეთილგონიერიული არ არის? ჰა?

ჰ ე ლ მ ე რ ი (იღიბება). რა თქმა უნდა, თუკი შენ ნამდვილად შესძლებ ხელში გაიჩერო ეგ ფული და მერე მაგით რაიმე იყიდო შენთვის, თორემ ეგაც შემოგეხარება ოჯახისათვის ათასგვარ უმნიშვნელო წვრილმანებზე და მე კიდევ ფულების ამოყაჭვა მომიწევს.

ნ ო რ ა. ოჰ. ტორვალდ...

ჰ ე ლ მ ე რ ი. არ გედავები, ჩემო სიხარულო, (ეხვევა ცოლს.) ჩიტუნია საყვარელია, მაგრამ საშინლად ბევრ ფულს ხარჯავს. პირდაპირ დაუჯერებელია. რა ძვირად უჯდება ქმარს ასეთი ჩიტუნია!

ნ ო რ ა. ოჰ! როგორ შეიძლება ასე ლაპარაკი! აკი ვზოგავ, რაც შემოიძლია.

ჰ ე ლ მ ე რ ი (მხიარულად). ეს კი ნამდვილი ჭეშმარიტებაა! რაც შეგიძლია. მაგრამ შენ სულაც არ შეგიძლია.

ნ ო რ ა (ღიღინებს და იღიბება). ჰმ, ნეტა იცოდე, ჩვენ, ტოროლებს და ციყვებს რამდენი ხარჯი გვაქვს, ტორვალდ!

ჰ ე ლ მ ე რ ი. პატარა უცნაურო. გაჭრილი ვაშლივით გავხარ მაშაშენს. სულ იმას ცდილობ, ფული როგორმე დახარჯო. როგორც კი ხელში ჩაიგდებ, მაშინვე თითებს შორის გიქრება. თვითონაც არ იცი, რაში ხარჯავ. რას ვიზამ, ისეთი უნდა მყავდე, როგორიცა ხარ. ეგ უკვე ძვალსა და რბილში გაქვს გამჯდარი. დიახ, დიახ, ეგ მემკვიდრეობითა გაქვს მიღებული, ნორა.

ნ ო რ ა. ეჰ, ნეტავი უფრო მეტი ჩვევები მიმელო მემკვიდრეობით მამაჩემისაგან.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. არც მე მინდოდა, რომ სხვანაირი ყოფილიყავი, ჩემო საყვარელო ტოროლაე! მაგრამ მომისმინე, მე მგონია, შენ... როგორ გითხრა... თითქოს რაღაც საეჭვო გამომეტყველება გაქვს დღეს.

ნ ო რ ა. მე?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ჰო, აბა პირდაპირ თვალეებში შემომხედე.

ნორა (შეხედავს). აჰა.

ჰელმერი. (თითს უქნევს). სუსნიამ დღეს პირი არ ჩაიტკბარუნა ქალაქში?

ნორა. არა! რას ამბობ!

ჰელმერი. განა სუსნიამ საკონდიტროში არ შეირბინა?

ნორა. ტორვალდ, გარწმუნებ...

ჰელმერი. და მურაბით არ ჩაიკოკლოზინა ყელი?

ნორა. არც მიფიქრია.

ჰელმერი. და ნუშის ნამცხვარი არ ჩაახრამუნა?

ნორა. ოჰ, ტორვალდ, გარწმუნებ-მეთქი...

ჰელმერი. ჰო, კარგი, კარგი, მე მხოლოდ ვხუმრობ...

ნორა (მარჯვნივ მდგარ მაგიდისკენ მიდის). აზრადაც არ მომივა, შენი საწინააღმდეგო რამ გავაკეთო.

ჰელმერი. ვიცი, ვიცი, აკი სიტყვა მომეცი. (მივა ცოლთან.) ჰო-და, შენთვის დაიტოვე შენი პატარ-პატარა მემკვიდრეობითი საიდუმლოებანი, ჩემო ძვირფასო ნორა. ისინი, ალბათ, დღეს სალამოსვე ამოტივტივდებიან ზემოთ, როცა ნაძვის ხე აინთება.

ნორა. ხომ არ დაგავიწყდა ექიმი რანკის მოწვევა?

ჰელმერი. არ მომიწვევია და არც არის საჭირო. საერთოდ ხომ ჩვენთან ვახშობს. ესე იგი, მე კიდევ მოვასწრებ შევახსენო მას, რომ სადილის წინ შემოიაროს. ღვინო კარგი დავუკვეთე. ნორა, არც კი დაიჯერებ, როგორ მიხარია დღევანდელი სალამო.

ნორა. მეც ასევე. ბავშვებიც როგორ გაიხარებენ, ტორვალდ.

ჰელმერი. აჰ, რა ბედნიერებაა იმის შეგრძნება, რომ უკვე მი-აღწიე საიმედო, უზრუნველმყოფელ თანამდებობას. რომ ამიერიდან უკვე გექნება დიდი შემოსავალი. ხომ სასიამოვნო შეგრძნებაა?

ნორა. ო, შესანიშნავია!

ჰელმერი. შარშანდელი შობა გახსოვს? მთელი სამი კვირა, სალამოობით რომ გამოიკეტებოდი სახლში გვიანობამდე და ყვავილებსა და სხვადასხვა სათამაშოებს აკეთებდი ნაძვის ხისათვის, ჩვენი გაოცება გინდოდა. ოო, ამაზე მოსაწყენი დღეები მე არ მახსოვს.

ნორა. სულაც არ ვიყავი მოწყენილი.

ჰელმერი. მაგრამ აქედან ხომ ბევრი არაფერი გამოვიდა, ნორა.

ნორა. კიდევ განაგრძობ ჩემს ვალიზიანებას? მე რა უნდა მიქ-

ნა, როცა კატა ამძვრალიყო და ყველაფერი ნაკუწებად ექცია!

ჭ ე ლ მ ე რ ი. რა თქმა უნდა, ვერაფერს იზამდი, ჩემო საბრალოვ. შენ სულით და გულით გინდოდა ჩვენი გახარება და ესაა მთავარი. მაგრამ კიდევ კარგი. რომ ის საძაგელი დღეები წავიდნენ.

ნ ო რ ა. ჰო, პირდაპირ საუცხოოა.

ჭ ე ლ მ ე რ ი. არც მე დამჭირდება მართოდ მოწყენილს ჯდომა და აღარც შენ მოგიწევს მაგ მშვენიერი თვალებისა და ნაზი ხელების გაფუჭება...

ნ ო რ ა (ტაშს შემოჰკრავს). მართლა, არა, ტორვალდ? აღარ დაგვჭირდება, ხომ? ოჰ, რა კარგია, რა დიდებულია ამის მოსმენა! (ხელს გამოსდებს.) ახლავე მოგიყვები, როგორ ვაპირებ ცხოვრების მოწყობას, ტორვალდ. როგორც კი ეს დღესასწაულები გაივლის... (დერეფანში ზარი აწყრიალდება.) აჰ, რეკავენ! (ოთახს ცოტა მიალაგებს.) ალბათ, ვილაც გვესტუმრა. საწყენია.

ჭ ე ლ მ ე რ ი. თუ ვინმე გვესტუმრა, მე შინ არა ვარ, დაიხსომე.

მ ო ა ხ ლ ე (დერეფნის კარიდან.) ქალბატონო, ვილაც უცნობი ქალია.

ნ ო რ ა. სთხოვე. შემოვიდეს.

მ ო ა ხ ლ ე (ჭელმერს). და ექიმია.

ჭ ე ლ მ ე რ ი. პირდაპირ ჩემთან შევიდა?

მ ო ა ხ ლ ე. დიახ, დიახ.

ქელმერი გადის კაბინეტში. მოახლეს შემოჰყავს სამგზავროდ ჩაცმული ფრუ ლინე და მის უკან კარს ხურავს.

ფ რ უ ლ ი ნ ე (დარცხვენით და ენის ბორძიკით). გამარჯობა, ნორა.

ნ ო რ ა (ყოყმანით). გამარჯობათ...

ფ რ უ ლ ი ნ ე. გეტყობა, ვერ მიცანი...

ნ ო რ ა. ვერა, ვერ გიცანით... ჰო, მგონი... (აჩქარებით.) როგორ!

ქრისტინა... ნუთუ ეს შენა ხარ?!

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მე ვარ.

ნ ო რ ა. ქრისტინა! უცებ ვერ გიცანი! ან კი როგორ უნდა... (ხმას დაუწევს.) როგორ გამოცვლილხარ, ქრისტინა!

ფ რ უ ლ ი ნ ე. აბა რა. ცხრა-ათი წელი გავიდა მას შემდეგ...

ნ ო რ ა. ნუთუ ამდენი ხანი გავიდა, რაც აღარ გვინახავს ერთმან-

ნეთი. კი, კი, მართლაც, ასეა. აჰ, ის ბოლო რვა წელი — ნამდვილად ბედნიერი დრო იყო!.. მაშ, აქ ჩამოხვედი, ჩვენთან, ქალაქში? ზამთარში ამ გრძელ გზას არ შეუშინდი! რა ყოჩაღი ხარ!

ფ რ უ ლ ი ნ ე. დღეს დილით ჩამოვედი, გემით.

ნ ო რ ა. დღესასწაულები რომ მხიარულად გაატარო არა? რასაკვირველია. ოჰ, რა დიდებულია! ჩვენც გავმხიარულდებით. აბა, გაიხადე. ხომ არა გცივა? (მიეხმარება.) აი, ასე. ახლა კარგად მოვეწყობთ ლუმელთან. არა, შენ სავარძელზე დაჯექი, მე კი სარწვეველაზე მოვჯავსდები! (მკლავში ხელს გაუყრის.) აჰა, აი, ახლა შენ ისევ ის უწინდებური სახე გაქვს. მხოლოდ პირველ წუთს... თუმცა ცოტათი გაფერმკრთალებულხარ, ქრისტიანა, და ოდნავ გამხდარხარ კიდევ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. და ძალიან, ძალიან დავბერდი, ნორა.

ნ ო რ ა. თითქოს, მართლაც, ცოტათი. სულ ოდნავ, არც კი გემჩნევა. (უცებ შეჩერდება და სერიოზული კილოთი მიმართავს.) უი, როგორ გამოვშტერდი, ვზივარ აქ და ვყბედობ! ძვირფასო, საყვარელო ქრისტიანა, მაპატიე!

ფ რ უ ლ ი ნ ე. რა მოხდა, ნორა?

ნ ო რ ა (წყნარად). საბრალო ქრისტიანა, შენ ხომ დაქვრივდი.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. სამი წლის წინათ.

ნ ო რ ა. დიახ, ვიცი. გაზეთებში წავიკითხე. ოჰ, ქრისტიანა, მერწმუნე, მაშინ იმდენჯერ დავაპირე შენთვის წერილი მომეწერა, მაგრამ სულ იქით და იქით ვდებდი, სულ რაღაც მიშლიდა ხელს.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ნორა, გენაცვალე, მშვენივრად მესმის.

ნ ო რ ა. არა, ეს საძაგლობაა ჩემი მხრიდან, ქრისტიანა, ეჰ, შე საბრალო, ალბათ ძალიან განიცადე. მეუღლემ არავითარი სახსრები არ დაგიტოვა?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. არავითარი.

ნ ო რ ა. არც ბავშვები?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. არც ბავშვები.

ნ ო რ ა. ესე იგი არაფერი?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. არაფერი. მწუხარებაც კი არა. არც სინანული, კაცმა მეხსიერება რომ ასაზრდოოს.

ნ ო რ ა (უნდობლად შეჰყურებს). კი, მაგრამ ეგ როგორ შეიძლება, ქრისტიანა?

ფ რ უ ლ ი ნ ე (მწარე ღიმილით ნორას თავზე ხელს გადაუსვამს). ზოგ-
ჯერ ასეც ხდება, ნორა.

ნ ო რ ა. მაშ მარტოდმარტო ხარ? რა ძნელი იქნება. მე კი სამი
საუცხოო ბაია მყავს. ოღონდ ახლა მათ ვერ ნახავ. ძიძასთან ერთად
სეირნობენ. მაგრამ, მოდი, ჯერ ყველაფერი დალაგებულად ნომი-
ყევი.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. არა, არა, არა, სჯობია, შენ თვითონ მოყვე.

ნ ო რ ა. ჯერ შენ დაიწყე. დღეს არ მინდა ეგოისტი ვიყო. მინდა
მხოლოდ შენს საქმეებზე ვიფიქრო. ოღონდ ერთ რამეს კი გეტყვა-
იცი, ამ დღეებში ბედმა როგორ გაგვიღიმა?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მართლა? რა მოხდა?

ნ ო რ ა. ჩემი ქმარი სააქციო ბანკის დირექტორი გახდა!

ფ რ უ ლ ი ნ ე. შენი ქმარი? ეგ მართლაც დიდი...

ნ ო რ ა. ძალიან დიდი ბედნიერებაა; ადვოკატობა არცთუ მთლად
საიმედო პროფესიაა ცხოვრებისათვის, განსაკუთრებით მაშინ, თუ
მოისურვებ ჭეშმარიტად სუფთა, შეურყვნელ საქმეს მოჰკიდო ხელი.
ტორვალდი, რასაკვირველია, სხვაგვარ საქმეს ზედაც არ მიხედავდა,
ამაზე მეც სავსებით ვეთანხმები. ვერ წარმოიდგენ, როგორ გვიხარია.
ამ თანამდებობაზე მუშაობას ახალი წლიდან დაიწყებს და დიდ ხელ-
ფასსა და კარგ პროცენტებსაც მიიღებს. მაშინ შევძლებთ დღევან-
დელთან შედარებით სულ სხვანაირად ვიცხოვროთ — როგორც მოვი-
სურვებთ. ოჰ, ქრისტინა, როგორ მომეშვა გულზე, რა ბედნიერი ვარ!
რა დიდებულია, გქონდეს უამრავი ფული და უზრუნველად ცხოვრე-
ბა შეგეძლოს. ჰა, რას იტყვი?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ჰო, რა თქმა უნდა, საუცხოოა, როცა ადამიანს
გააჩნია ყველაფერი, რაც კი აუცილებლად ესაჭიროება.

ნ ო რ ა. არა, მარტო აუცილებლად საჭირო რამ კი არა, არამედ
ბევრი, ძალზე ბევრი ფული.

ფ რ უ ლ ი ნ ე (ღიმილით). ნორა, ნორა! შენ ჯერ კიდევ არ და-
ჭკვიანებულხარ! პანსიონში დიდი მფლანგველი იყავი.

ნ ო რ ა (წყნარად ჩაიცინებს). ტორვალდი ახლაც მაგას მეძახის. (თი-
თით დაემუქრება.) მაგრამ, „ნორა, ნორა“ არც ისეთი დამთხვეულია,
როგორც თქვენ გგონიათ... მართალი გითხრა, ჩვენ ისე არც გვიცხოვ-
რია, რომ ფულების ფანტვა შემძლებოდა. ორივე იძულებული ვიყა-
ვით გვემუშავა.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. შენც?

ნ ო რ ა. ჰო, მსუბუქ ხელსაქმეზე: ქსოვა, ქარგვა და სხვა ამგვარი. (გაკვირით.) და... კიდევ რაღაც. შენ ხომ იცი, ტორვალდმა სამინისტროში სამსახური მიატოვა, როცა ჩვენ დავქორწინდით. დაწინაურების არავითარი იმედი არ იყო და ფული კი უწინდელზე მეტი გვჭირდებოდა. პირველ წელს პირდაპირ წელში გაწყდა შრომით, საშინლად გადაიღალა. წარმოგიდგენია, ყოველგვარ დამატებით სამუშაოს იღებდა და დილიდან საღამომდე თავაუღებლად მუშაობდა. ბოლოს ვეტარ გაუძლო, მძიმედ დაავადდა და ექიმებმა ურჩიეს, საჭიროა სამხრეთში გაემგზავრო.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. და იტალიაში გაატარეთ მთელი წელიწადი?

ნ ო რ ა. დიახ, და, მერწმუნე, არცთუ იოლი იყო ჩვენთვის სხვაგან გამგზავრება. ივარი სწორედ მაშინ დაიბადა, მაგრამ წასვლა აუცილებელი იყო. ახ, რა კარგი, რა შესანიშნავი იყო ის მგზავრობა. ამრიგად, ტორვალდი გადარჩა. მაგრამ რამდენი ფული დაიხარჯა, ქრისტიანა.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. წარმოდგენილი მაქვს.

ნ ო რ ა. ათას ორასი სპეცი-დალერი. ოთხი ათას რვაასი კრონი. ეხუმრები?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ნამდვილად დიდი ბედნიერებაა, საჭიროების შემთხვევაში ამდენ ფულს რომ იშოვი.

ნ ო რ ა. ჰო, მამისგან მივიღეთ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. აჰ, მართლა. მგონი, მამაშენი სწორედ მაშინ გარდაიცვალა.

ნ ო რ ა. დიახ, სწორედ მაშინ. და წარმოიდგინე, მე არ შემეძლო მასთან წასვლა და მისი მოვლა. პატარა ივარს დღე-დღეზე ველოდი. თანაც ჩემი საბრალო ტორვალდი სიკვდილის პირას იყო. ჩემი ძვირფასი, საყვარელი მამიკო. აღარ მეღირსა მისი ნახვა, ქრისტიანა! ეს ყველაზე დიდი მწუხარება იყო, რაც გათხოვების შემდეგ გადავიტანე.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ვიცი, ძალიან გიყვარდა მამა. ესე იგი, ამის შემდეგ იტალიაში გაემგზავრეთ?

ნ ო რ ა. დიახ, ოთხი კვირის შემდეგ. ფული გვქონდა და ექიმებიც ძალას გვატანდნენ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. და შენი ქმარი სავსებით განიკურხა?

ნორა. სავსებით.

ფრუ ლინე. ის... ექიმი?

ნორა. რომელი?

ფრუ ლინე. მგონი, მოახლე გოგომ მითხრა. ჩემთან ერთად აქ ერთი ბატონი რომ მოვიდა, ექიმი ყოფილა.

ნორა. აა, ის ექიმი რანკია. მაგრამ საექიმოდ კი არ დადის ჩვენთან, იგი ჩვენი საუკეთესო მეგობარია და დღეში ერთხელ მაინც გვინახულებს ხოლმე. არა, ტორვალდს მას შემდეგ ფრჩხილიც აღარ წამოსტკივებია. ბავშვებიც ხალისიანად და ჯანმრთელად არიან და მეც. (წამოხტება და ტაშს შემოჰკრავს.) ო, ღმერთო, ქრისტინა რა კარგია, ცხოვრობდე და ბედნიერად თვლიდე თავს! არა, ეს საზიზღრობაა ჩემი მხრიდან — მხოლოდ საკუთარ თავზე ვლაპარაკობ (ჯდება ფრუ ლინეს გვერდით სკამზე და ხელებს მუხლებზე დააწყობს.) ნუ გამიჯავრდები!.. მითხარი, მართლა არ გიყვარდა შენი ქმარი? მაშ, რატომღა გაჰყვევი ცოლად?

ფრუ ლინე. დედაჩემი ჯერ კიდევ ცოცხალი იყო, მაგრამ ისე დასუსტებული და უმწეო, რომ ლოგინიდან ვერა დგებოდა. თანაც ორი პატარა ძმა მყავდა სარჩენი. ამიტომ თავი ვალდებულად ჩავთვალე, მისი წინადადება მიმეღო.

ნორა. დიახ, დიახ, ეგ მართალია. ესე იგი მაშინ ის მდიდარი იყო?

ფრუ ლინე. ვფიქრობ საკმაოდ შეძლებული. მაგრამ საქმეები კარგად ვერა ჰქონდა მოგვარებული, ნორა. მისი გარდაცვალებისთანავე ყველაფერი დაინგრა და გაცამტვერდა.

ნორა. მერე?..

ფრუ ლინე. მერე იძულებული გავხდი ხან წვრილმანი სავაჭროთი, ხან პატარა სკოლით და ხანაც, რაზედაც ხელი მიმიწვდებოდა, იმით გამეტანა თავი. ეს უკანასკნელი სამი წელიწადი ისე გაუთავებელი გახდა ჩემთვის, როგორც ხანგრძლივი სამუშაო დღე, შესვენება რომ არ ახლავს. ახლა იგი დამთავრდა, ნორა. ჩემს საბრალო დედას მე აღარ ვჭირდები — იგი გარდაიცვალა. ბიჭებიც უკვე ფეხზე დადგნენ, შეუძლიათ თავის დარჩენა.

ნორა. ძლივს თავისუფლად ამოისუნთქავდი...

ფრუ ლინე. არა, ნორა, პირიქით. საშინელ სიცარიელეს ვგრძნობ, როცა არავის ვჭირდები. (წამოდგება აღელვებული.) ამიტომაც ვე-

ლარ გავძელი იქ, ჩვენს მიყრუებულ კუთხეში. აქ, ჩემი აზრით, გაცი-
ლებით იოლად ვიზოვი ისეთ სამუშაოს, სადაც ფიზიკურად და გო-
ნებრივადაც დასაქმებული ვიქნები. ნეტავ რაიმე საიმედო სამსახური,
თუნდაც კანტორის სამუშაო რომ მაშოვნინა...

ნორა. მაგრამ, ქრისტიანა, ეგ ხომ საშინლად მომქანცველია. შენ
კი ისედაც გადაღლილი ჩანხარ. მგონი, აჯობებდა სადმე დასასვენებ-
ლად წასულიყავი.

ფრუ ლინე (ფანჯრისკენ ვაემართება). მე არა მყავს მამა, გზის
ფულით რომ მომამარაგოს, ნორა.

ნორა (წამოდგება). გთხოვ, ნუ მიწყენ.

ფრუ ლინე (მისკენ წამოვია). ნორა, გენაცვალე, მაპატიე. ჩემს
მდგომარეობაში ყველაზე აუტანელი ისაა, რომ გულში ამდენი ნა-
ღველი გროვდება. მუშაობ არავისთვის და მაინც წელებზე ფეხს იდ-
გამ და ხე და ქვას აწყდები. ცხოვრება ხომ გინდა. და ამრიგად ეგო-
ისტი ხდები. ახლა შენ რომ მომიყუევი თქვენი საქმეების კეთილად
შემობრუნებაზე, არ დაიჯერებ. — ჩემთვის უფრო გამიხარდა, ვიდრე
შენთვის.

ნორა. როგორ? აა, მესმის: იფიქრე, ტორვალდი დამეხმარებაო?

ფრუ ლინე. ჰო, ასეთი აზრი დამებადა.

ნორა. დაგეხმარება კიდევ, ჩემო ქრისტიანა. ეგ საქმე მე მო-
მანდე. ნელ-ნელა ყველაფერს მოვაკვარახჭინებ. მოვიფიქრებ რაიმე
განსაკუთრებულს ტორვალდის შესაგულიანებლად. ო, როგორ მინ-
და რითიმე დაგეხმარო.

ფრუ ლინე. რა კეთილი ხარ, ნორა. ჩემი გასაჭირი გულთან
ასე ახლოს რომ მიგაქვს, ეგ დიდი წყალობაა შენი მხრივ. თვითონ
ხომ ასე ნაკლებად იცნობ ცხოვრების სიძნელეებსა და სირთულეს.

ნორა. მე? მე ვიცნობ ნაკლებად?

ფრუ ლინე (ღიმილით). ღმერთო ჩემო, რაღაც ხელსაქმის სა-
მუშაო და მისთანა... ბავშვი ხარ, ნორა!

ნორა (ყელს მოიღერებს და ოთახში გაივლის). მე მგონი, არა გმარ-
თებს ჩემთან ასეთი ქედმაღლური ტონით ლაპარაკი.

ფრუ ლინე. ჰოო?

ნორა. შენც ისეთი ხარ, როგორც სხვეი. თქვენ ყველას გგო-
ნიათ, რომ არავითარი სერიოზული საქმისათვის მე არ გამოვ-
დგები.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მერე, მერე?

ნო რ ა. რომ მე სრულებით არაფერი გადამიტანია ამ მძიმე ცხოვრებაში.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ნორა, გენაცვალე, ახლა არ მომიყევი ყველაფერი, რაც კი გადაგიტანია?

ნო რ ა. ეგ ყველაფერი წვრილმანია! (დაბალი ხმით.) მთავარი არ მი-
თქვამს შენთვის.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მთავარი? მაგით რისი თქმა გინდა?

ნო რ ა. შენ ძალიან ზემოდან დამყურებ, ქრისტიანა. მაგრამ ტყუი-
ლად. ამაყობ იმით, რომ დედის გულისთვის ხანგრძლივი, მძიმე შრო-
მა გადაიტანე...

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მე არავის დავყურებ ზემოდან. მაგრამ ვამაყობ
და ვხარობ იმის მოგონებით, რომ წილად მხვდა შემემსუბუქებინა
დედაჩემისთვის სიცოცხლის უკანასკნელი დღეები.

ნო რ ა. აგრეთვე ამაყობ იმით, რაც ძმებისთვის გააკეთე.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მე მგონი, ამის უფლება მაქვს.

ნო რ ა. მეც ასე მგონია. ოღონდ მომისმინე, ქრისტიანა. მეც გა-
მაჩნია რაღაც საამაყო და სასიხარულო.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მჯერა! მაგრამ რას გულისხმობ?

ნო რ ა. ხმადაბლა ილაპარაკე. ტორვალდმა არ გაიგონოს, არავი-
თარ შემთხვევაში არ შეიძლება რომ მან... არავინ არ უნდა გაიგოს,
ეს, ქრისტიანა, არავინ, შენს გარდა.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. რა არ უნდა გაიგოს?

ნო რ ა. მოდი აქ (თავის გვერდით დივანზე დასვაძს.) დიახ... მეც შე-
მიძლია რაღაცით ვიხარო და ვიამაყო... მე შევუნარჩუნე სიცოცხლე
ტორვალდს.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. შეუნარჩუნე? როგორ შეუნარჩუნე?

ნო რ ა. ხომ მოგიყევი იტალიაში მოგზაურობაზე. ტორვალდი
დღეს ცოცხალი არ იქნებოდა, სამხრეთში რომ არ მოხვედრი-
ლიყო.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ჰო, რა თქმა უნდა. საჭირო თანხა კი მამაშენმა
მოგცათ.

ნო რ ა (ღიმილით). ეს ტორვალდს ჰგონია ასე და სხვებსაც ყვე-
ლას, მაგრამ...

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მაგრამ...

ნორა. მამაჩემს კაპიციც არ მოუცია ჩვენთვის. ფული მე ვიშოვე.

ფრუ ლინე. შენ? ასეთი დიდი თანხა?

ნორა. ათას ორასი სპეცი-დალერი. ოთხი ათას რვაასი კრონა. ჰა, რას იტყვი?

ფრუ ლინე. კი, მაგრამ, ნორა, როგორ შესძელი? ლატარიაში მოიგე?

ნორა (ზიზლით). ლატარიაში! (თავმომწონედ.) მაგას რა ფასი ექნებოდა.

ფრუ ლინე. მაშ სად იშოვე?

ნორა (ჩაილიღინებს იღუპალი ღიმილით). ჰმ! ტრა-ლა-ლა!

ფრუ ლინე. სესხებით ვერ ისესხებდი.

ნორა. ვითომ? რატომ ვერა?

ფრუ ლინე. ცოლს ხომ არ შეუძლია ქმრის თანხმობის გარეშე ვალების აღება.

ნორა (ყელს შოიღერებს). თუკი ცოლს საქმეებისა ცოტა რამ მაინც გაეგება, თუკი ცოლს ცოტაოდენი ჭკუა გააჩნია იმისათვის, რომ საქმეებს თავი გაართვას...

ფრუ ლინე. ნორა, ნამდვილად არაფერი მესმის.

ნორა. არცაა საჭირო, გესმოდეს. მე ხომ არ მითქვამს, რომ ფული ვისესხე-მეთქი. განა არ შეიძლებოდა სხვა გზით მეშოვა? (ღიჯანის საზურგეზე გადაწვება.) მაგალითად, მიმეღო თაყვანისმცემლისაგან. ასეთი მომხიბლავი გარეგნობის მქონე, როგორიც მე ვარ...

ფრუ ლინე. რამ გადაგრია, ნორა.

ნორა. ალბათ. ახლა ერთი სული გაქვს, რომ ყველაფერი გაიგო. არა, ქრისტინა?

ფრუ ლინე. გამიგონე, ნორა, გენაცვალე, სულელური რამ ხომ არ ჩაგიდენია?

ნორა (ღიჯანზე წელში გასწორდება). განა სისულელეა, ქმარს სიცოცხლე შეუნარჩუნო?

ფრუ ლინე. ჩემის აზრით, სისულელეა. თუკი მის შეუტყობინებლად...

ნორა. კი, მაგრამ, მას ხომ არაფერი არ უნდა სცოდნოდა! ღმერთო ჩემო, ნუთუ არ გესმის? ის ეჭვითაც კი არ უნდა მიმხვდარიყო, თუ რა საშიშროება ელოდა. მხოლოდ მე მითხრეს ეჭიმებმა, მი-

სი სიცოცხლე საფრთხეშია და სამხრეთში წასვლის გარდა ვერაფერი იქნის. სხვადასხვა საშუალებანი ვცადე მის დასაყოლიებლად. წამოვუწყე საუბარი იმაზე, რომ სხვა ახალგაზრდა ქალების მსგავსად მეც სურვილი მქონდა წავსულიყავი საზღვარგარეთ. ვტიროდი, ვეხვეწებოდი გაეხსენებინა ჩემი „მდგომარეობა“, რომ ამ დროს ვალდებული იყო ჩემი სურვილები აესრულებინა. გადავუკარი, ფულის სესხება შეიძლება-მეთქი, მაგრამ, ქრისტიანა, ის თითქმის გამიბრაზდა. მითხრა, ქარაფშუტა ხარო და ჩემი, როგორც ქმრის, მოვალეობაა ხელი შევეშალო შენს ახირებასა და კაპრიზებსო, — მგონი, სწორედ ასე თქვა. კარგი, კარგი: ვთქვი ჩემთვის, შენი ხსნა მაინც აუცილებელია-მეთქი და გამოსავალიც ვიპოვე...

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მერედა, შენმა ქმარმა მამაშენისაგან ვერ გაიგო, რომ ფული მას არ მოუცია?

ნ ო რ ა. ვერ გაიგო. მამა ხომ სწორედ იმ დღეებში მოკვდა. ის იყო ვაპირებდი, ეს საქმე მისთვის გამეცნო და მეთხოვა, ნუ გამცემ-მეთქი, მაგრამ იგი უკვე ისე ცუდად იყო, რომ, სამწუხაროდ, ამის გაკეთება აღარ დამჭირვებია.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. და ეგ ყველაფერი დღემდე არ გაგიმხელია ქმრისათვის?

ნ ო რ ა. არა, ღმერთმა დამიფაროს, რას ამბობ! იგი ისეთი მკაცრია ამ მხრივ. თანაც მის მამაკაცურ თავმოყვარეობას... ტორვალდისათვის ძალიან მტკივნეული და დამამცირებელი იქნებოდა იმის გაგება, რომ ჩემგან რაიმეთია დავალეებული. ეს ხომ ყირაზე დააყენებდა მთელ ჩვენს ურთიერთობას. ჩვენი ბედნიერი ოჯახური ცხოვრება ის აღარ იქნებოდა, რაც ახლათ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მაშ. არასოდეს არ ეტყვი?

ნ ო რ ა (დაფიქრდება და ოდნავ გაიღიმებს). ჰო... ვეტყვი ალბათ ოდესმე... როცა ბევრი, ბევრი წელი გაივლის და ასე კარგიც აღარ ვიქნები. ნუ გეცინება. ამით იმის თქმა მინდა, როცა აღარ მოვეწონებ-მეთქი ტორვალდს. როცა აღარ გაიტაცებს ჩემი ცეკვები, ჩაცმა, დეკლამაცია. მაშინ ხელთ უნდა მქონდეს რაიმე დამხმარე საშუალება... (უცებ შეწყვეტს.) ეჰ, რა სისულელეს ვროშავ. ეს არასოდეს არ მოხდება. აბა, რას იტყვი ჩემს დიდ საიდუმლოზე, ქრისტიანა? ვვარგივართუ არა რაიმედ? არ გეგონოს, ეს საქმე იოლი გასაკეთებელი იყოს. კარგად მოგეხსენება, საქმიან სამყაროში არსებობს ვალის კვარტა-

ლური წესით გადახდა და მთლიანი დაფარვა. ფულის შოვნა კი ყოველთვის ძნელია. ამიტომ რაც კი შემეძლო, ყველანაირად ვზოგავდი. ოჯახში სახარჯო ფულიდან ბევრს ვერაფერს ვინახავდი, ტორვალდს ხომ კარგი კვება ესაჭიროებოდა. ბავშვებსაც ცუდად ვერ ჩავაცმევდი. მათთვის განკუთვნილ ფულს მთლიანად მათ ვახმარდი. ჩემი საყვარელი ცუგრუმელები!

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ამგვარად, ალბათ მოგიწევდა შენთვის განკუთვნილ ფულზე უარის თქმა, საბრალო ნორა?

ნ ო რ ა. თავისთავად ცხადია. ეს საქმე ხომ ჩემი წამოწყებული იყო! როცა კი ტორვალდი ფულს მომცემდა ახალი კაბისთვის ან სხვა რაიმესთვის, მხოლოდ ნახევარს ვხარჯავდი. ყველაფერს იაფფასიანსა და უბრალოს ვყიდულობდი. ჩემდა საბედნიეროდ, ყველაფერი მიხდება და ტორვალდიც ვერაფერს ამჩნევდა. ზოგჯერ კი ძალიან მიჭირდა, ქრისტიანა. რა დიდ სიამოვნებას განიცდი, როცა კარგად გაცვია, არა?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. რა თქმა უნდა.

ნ ო რ ა. ამასთან ერთად შემოსავლის სხვა წყაროც მქონდა. შარშან ზამთარს ბედმა გამიღიმა, მთელი დასტა გადასაწერი მასალა მივიღე. ყოველ საღამოს ჩავიკეტებოდი ოთახში და გვიანობამდე ვწერდი. ხან ისე საშინლად ვიქანცებოდი... მაგრამ მაინც ძალზე სასიამოვნო იყო ასე მუშაობა და ფულის შოვნა. თითქმის მამაკაცად მიმაჩნდა თავი.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მერედა, რამდენი გადაიხადე იმ ვალიდან?

ნ ო რ ა. ზუსტად ვერ გეტყვი. ძნელია ასეთ საქმეებში კარგად გარკვევა. ეს კი ვიცი, რომ იმდენი გადავიხადე, რამდენის შეკოწიწებაც შევძელი. ხშირად, პირდაპირ აღარ ვიცოდი, რა მეღონა. (იღიბება) მაშინ ვჯდებოდი და მივეცემოდი ოცნებას, რომ ვითომ ვილაც მდიდარმა მოხუცმა შემეყვარა...

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ვინ? რომელმა მოხუცმა?

ნ ო რ ა. ოჰ, არავინ!.. რომ იგი კვდება, მისი ანდერძი გახსნილია და შიგ მსხვილი ასოებით წერია: „მთელი ჩემი ფულადი თანხა ნაღდ ანგარიშზე დაუყოვნებლივ გადაეცეს ძვირფას ფრუ ნორა ჰელმერს...“

ფ რ უ ლ ი ნ ე. კი, მაგრამ, ნორა, გენაცვალე, ვინ არის ეგ მოხუცი?

ნორა. ღმერთო ჩემო, როგორ ვერ მიხვდი?! არავითარი მოხუცი არ არსებულა საერთოდ. ეს მხოლოდ და მხოლოდ ჩემი წარმოსახვაა. უბრალოდ თავს ვიმშვიდებდი ხოლმე ამით, როცა არ ვიცოდი, სად მეშოვა ფული. ეჰ, ჯანდაბას იმ მოსაწყენი მოხუცის თავი. აღარც ის მჭირდება და არც მისი ახდერძი. ახლა ყოველგვარი ზრუნვისაგან თავისუფალი ვარ, ქრისტინა. (წამოხტება.) ღმერთო, ძლიერო, მარტო ამის გაფიქრება რად ღირს, იყო ყოველგვარი ზრუნვისაგან თავისუფალი! არაფერი გქონდეს საწუხარი. ცხოვრობდე უღარდელად და ხარობდე შვილებთან ერთად. მოაწყობინა გემოვნებით და ლამაზად, როგორც ტორვალდს მოეწონება. მალე გაზაფხულიც მოვა თავისი ლაქვარდოვანი ცით. იქნებ სადმე გამგზავრებაც მოვახერხოთ და ზღვა კიდევ ვიხილო. აჰ, მართლაც დიდებულია ცხოვრობდე და ბედნიერად თვლიდე თავს.

ღერეფანში ზარის წკრიალი გაისმის.

ფრუ ლინე (წამოდგება). რეკავენ. მგონი, უკეთესი იქნება, წავიდე.

ნორა. არა, დარჩი. აქ არავინ შემოვა. ალბათ, ტორვალდს ესტუმრა ვინმე...

მოახლე. მაპატიეთ, ქალბატონო, ვიდაც ბატონს სურს მოელაპარაკოს ბატონ ადვოკატს.

ნორა. ესე იგი ბანკის დირექტორს?

მოახლე. ბატონ დირექტორს. მაგრამ არ ვიცი, — იქ ხომ ექიმია...

ნორა. ვინ ბატონია?

კროგსტადი (ყარებში). მე ვარ, ფრუ ჰელმერ.

ფრუ ლინე გაოცებული და შემკრთალი ფანჯრისკენ შებრუნდება.

ნორა (შემოსულისკენ ნაბიჯს გადადგამს. აღელვებული ხმას დაუწევს). თქვენა ხართ? რა ამბავია? რაზე უნდა მოელაპარაკოთ ჩემს მეუღლეს?

კროგსტადი. ბანკის საქმეებზე. სააქციო ბანკში პატარა თანამდებობაზე ვმუშაობ. თქვენი მეუღლე კი, როგორც გავიგე, ჩვენთან დირექტორად დაუნიშნავთ...

ნორა. მაშასადამე...

კ რო გ ს ტ ა დ ი. პირად საქმეებზე, ფრუ ჰელმერ. მეტი არა-
ფერი.

ნო რ ა. მაშინ მიბრძანდით მასთან კაბინეტში. (გულგრილად თავს
დაუკრავს, შემოსასვლელ კარს მიხურავს და ღუმელთან მივა, ცეცხლს შეხედავს,
კარგად ენთება თუ არა.)

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ნორა... ვინ იყო ეგ კაცი?

ნო რ ა. უბნის რწმუნებული კროგსტადი.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მაშ ნამდვილად ის ყოფილა.

ნო რ ა. იცნობ მაგას?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ვიცნობდი... რამდენიმე წლის წინ. ეგ ხომ ვე-
ქილად მუშაობდა კარგა ხანს ჩვენს მხარეში.

ნო რ ა. ჰო, მართლა.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. როგორ გამოცვლილა!

ნო რ ა. ქორწინება ძალზე უიღბლო გამოადგა.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ახლა ხომ ქვრივია?

ნო რ ა. შვილებში თავი არ უჩანს... ახლა კი გახურდა. (მიხურავს
ღუმელის კარს და სარწვევლას ცოტა განზე გასწევს.)

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ამბობენ, ყველანაირ საქმეს კიდებსო ხელს.

ნო რ ა. ჰოო? შეიძლება. არაფერი გამიგია. მოვეშვათ რა, ამ
საქმეებს. მოსაწყენია.

ჰელმერის კაბინეტიდან გამოდის ექიმი რანკი.

ექ ი მ ი რ ა ნ კ ი (ჭერ კიდევ კარებში დგას). არა, არა, ხელს არ შე-
გიშლი. მირჩევნია შენს ცოლს შევუარო. (კარს გამოიხურავს და ფრუ ლი-
ნეს შენიშნავს.) ოჰ, მაპატიეთ! აქაც, მგონი, ზედმეტი ვარ.

ნო რ ა. სულაც არა. (წარუდგენს მათ ერთმანეთს.) ექიმი რანკი —
ფრუ ლინე.

რ ა ნ კ ი. ოჰო! ეს სახელი ხშირად მსმენია ამ ოჯახში. მგონი, მე
თქვენ კიბეზე გამოგისწარიტ, აქეთ რომ მოვდიოდი.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. დიახ!.. ძალიან ნელა ამოვედი. კიბეზე ასვლა
მიჭირს...

რ ა ნ კ ი. აჰა... შინაგანი მექანიზმის მსუბუქი მოშლაა?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. უფრო სწორად — მეტისმეტი გადაღლაა.

რ ა ნ კ ი. მეტი არაფერი? ალბათ, ქალაქში ჩამობრძანდით ამ
დღესასწაულებზე დასასვენებლად?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. აქ სამუშაოს საძებნელად ჩამოვედი.

რ ა ნ კ ი. როგორ, ეგ საიმედო საშუალებაა გადაღლილობის წინააღმდეგ?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ხომ უნდა ვიარსებო, ექიმო.

რ ა ნ კ ი. ჰო, ყველას ეგრე ჰგონია, არსებობა საჭირო არისო.

ნ ო რ ა. მაგრამ თქვენც ხომ ვსურთ სიცოცხლე, ექიმო.

რ ა ნ კ ი. ჰო, ასე გამოდის. მიუხედავად გაჭირვებისა, მაინც მზადა ვარ რაც შეიძლება დიდხანს ვიცოცხლო და ვიტანჯო. ასეთივე ახრისანი არიან ჩემი პაციენტებიც. და ამასთან ზნეობრივად მახინჯებიც. ახლა ერთი მათგანი ჰელმერთან ზის...

ფ რ უ ლ ი ნ ე (ურუ ხმით). აჰ!..

ნ ო რ ა. ვის გულისხმობთ?

რ ა ნ კ ი. უბნის რწმუნებულ კროგსტადს, კაცს, რომელსაც სრულებით არ იცნობთ. მას ძირფესვიანად დამპალი ხასიათი აქვს, ქალბატონო. მაგრამ მანაც იქ იმის მტკიცება დაიწყო, ჩემი სიცოცხლე აუცილებელიაო.

ნ ო რ ა. ჰო? რაზე სურს ტორვალდთან მოლაპარაკება?

რ ა ნ კ ი. მართალი გითხრათ, არ ვიცი. ეს კი გავიგე, სააქციო ბანკს რომ ახსენებდნენ.

ნ ო რ ა. არ ვიცოდი, თუ კროგ... თუ ამ უბნის რწმუნებულ კროგსტადს ბანკთან რაიმე საქმე ჰქონდა.

რ ა ნ კ ი. ჰო. იქ რაღაც თანამდებობა უჭირავს. (ფრუ ლინეს.) არ ვიცი, თქვენს მხარეშიც მოიძებნებიან თუ არა ამგვარი ყაიდის ადამიანები, გაფაციცებით რომ დაძვრებიან ყველგან, რათა იყნოსონ სადმე მორალური გახრწნილება და მერე წამოიჭიმონ რაიმე შემოსავლიან ადგილზე. ჯანსაღები კი პირში ჩალაგამოვლებულნი რჩებიან.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ავადმყოფები ხომ სხვებზე უფრო საჭიროებენ მზრუნველობას.

რ ა ნ კ ი (მხრებს აიჩეჩავს.) მეც მაგას ვამბობ. სწორედ ეგ მოსაზრებაა, საზოგადოებას საავადმყოფოდ რომ აქცევს.

ნ ო რ ა თავის ფიქრებშია წასული, უცებ სიცილი აუტყდება და ტაშს შემოჰკრავს.

ჩემს ნათქვამზე გეცინებათ? გესმით კი რა არის საზოგადოება?

ნ ო რ ა რა ეშმაკად მინდა თქვენი მოსაწყენი საზოგადოება! ჰე სულ სხვა რამეზე მეცინება... რა სასაცილოა! მითხარით, ექიმო,

ახლა ამ ბანკის ყველა თანამშრომელი დაექვემდებარება ტორვალდს?

რ ა ნ კ ი. მერედა, ეგ მიგაჩნიათ ასე სასაცილოდ?

ნ ო რ ა (ელმება და ჩაილიდინებს). ეს უკვე ჩემი საქმეა. ჩემი საქმე. (გაივლ-გამოივლის ოთახში.) დიახ, მართლაც ძალზე სასიამოვნოა იმის გაფიქრება, რომ ჩვენ... ესე იგი ტორვალდს ასე დიდი გავლენა ექნება ბევრ ადამიანზე. (ჯიბიდან პარკუჭს ამოიღებს.)

რ ა ნ კ ი. ოჰო! ნუშის ნამცხვარი! მე კი მეგონა, ეგ თქვენითვის აკრძალული ხილი იყო.

ნ ო რ ა. დიახ... მაგრამ ეს ქრისტინამ მომართვა.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. რა?.. მე?..

ნ ო რ ა. კარგი კარგი, ნუ გეშინია. შენ საიდან გეცოდინებოდა, რომ ტორვალდმა ამიკრძალა, შიშობს, ვაითუ კბილები გაგიფუჭოსო. მაგრამ ეს ერთი შემთხვევაა, მგონი, არაფერს მავნებს. აჰა, ექიმო? ნება მიბოძეთ (პირში უღებს ნამცხვარს.) აჰა შენც, ქრისტინა. ჩემთვისაც ერთი ცალი პატარა ხომ შეიძლება. ანდა სულ ბევრი — ორი. (ისევ გაივლ-გამოივლის.) დიახ, მართლაც უსაზღვროდ ბედნიერი ვარ. ოღონდ ერთი რამ მინდოდა კიდევ ძალიან...

რ ა ნ კ ი. მაინც რა გინდოდა?

ნ ო რ ა. მინდოდა ტორვალდისთვის მეთქვა რაღაც.

რ ა ნ კ ი. მერედა, რატომ არ ეუბნებით?

ნ ო რ ა. იმიტომ, რომ ვერ ვბედავ. საძაგლობაა.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. საძაგლობა?

რ ა ნ კ ი. რაკი ეგრეა, არ გირჩევთ... ჩვენთან კი თავისუფლად შეგიძლიათ... მაინც რა გინდოდათ ასე ძალიან ჰელმერისათვის რომ გეთქვათ?

ნ ო რ ა. ძალიან მინდოდა მეთქვა, ეშმაკმა დალახვროს-მეთქი.

რ ა ნ კ ი. როგორ გეკადრებათ!

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ღმერთო, ძლიერო, ნორა!

რ ა ნ კ ი. უთხარით, აგერ მოდის კიდევ.

ნ ო რ ა (ნამცხვრიან პარკუჭს მალავს). სსს!

კაბინეტიდან გამოდის მკლავზე პალტო გადაკიდებულ ჰელმერი, ხელში ქუდი უჭირავს. ნორა გაემართება მის შესაგებებლად.

ტორვალდ, გენაცვალე, სტუმარი უკვე გააცილე?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ჰო, წავიდა.

ნორა. ნება მომეცი წარმოგიდგინო. ეს ქრისტიანაა, რომელიც...

ჰელმერი. ქრისტიანა?.. მაპატიეთ, მაგრამ არ ვიცნობ...

ნორა. ფრუ ლინე, ძვირფასო, ფრუ ქრისტიანა ლინე.

ჰელმერი. აი თურმე ვინ ყოფილა. ესე იგი ჩემი მეუღლის ბავშვობის მეგობარი?

ფრუ ლინე. დიახ, ჩვენ დიდი ხანია ვიცნობთ ერთმანეთს.

ნორა. და წარმოიდგინე, რამხელა გზა გამოიარა შენთან მოსალაპარაკებლად.

ჰელმერი. ჩემთან მოსალაპარაკებლად?

ფრუ ლინე. მართალი გითხრათ...

ნორა. ქრისტიანა შესანიშნავი კანტორის მოსამსახურეა, და ძალიან უნდა საქმიან კაცთან მოხვდეს, რომ კიდევ უფრო მეტი ისწავლოს...

ჰელმერი. ძალზე გონივრულია.

ნორა. ვაუგია თუ არა ბანკის დირექტორად შენი დანიშვნა, გაზეთებმა ხომ გამოაცხადეს, — იმავე წუთს აქეთ გამოფრენილა. ტორვალდ, გეხვეწები, ხომ მოაგვარებ რამეს ქრისტიანასათვის, ჰა?

ჰელმერი. კი, შეიძლება. მგონი, ქვრივი ბრძანდებით.

ფრუ ლინე. დიახ.

ჰელმერი. და გამოცდილებაც გაქვთ კანტორის საქმეებში?

ფრუ ლინე. დიახ, საკმაო.

ჰელმერი. მაშინ შემიძლია შეგპირდეთ, რომ რაიმე ადგილს გამოგიჩინებთ...

ნორა (ტაშს შემოჰკრავს). ხედავ, ხედავ!

ჰელმერი. სწორედ კარგ დროს გამოჩნდით, ქალბატონო.

ფრუ ლინე. ო, დიდად გმადლობთ.

ჰელმერი (ღიმილით). არაფერს. (პალტოს იცვამს.) დღეს კი მაპატიეთ...

რანკი. მოიცა, მეც მოვდივარ (წინკარიდან ქურქს შემოიტანს და ღუმელს მიუშვერს გასათბობად.)

ნორა. დიდხანს ნუ დაიგვიანებ, ტორვალდ, გენაცვალე.

ჰელმერი. ერთ საათზე მეტს არა.

ნორა. შენც მიდიხარ, ქრისტიანა?

ფრუ ლინე (პალტოს იცვამს). ჰო, უნდა წავიდე, ბინა მოგ-
ნახო.

ჰელმერი. მაშ შეგვიძლია ერთად წავიდე.

ნორა (ფრუ ლინეს მიხმარება). რა საწყენია, ასე ვიწროდ რომ
ვცხოვრობთ, არავითარი საშუალება არა გვაქვს...

ფრუ ლინე. რას ამბობ, ეგ რამ გაფიქრებინა! კარგად იყავი,
ნორა, გენაცვალე და მადლობა ყველაფრისათვის.

ნორა. ნახვამდის. ამ საღამოს, ცხადია, შემოივლი. თქვენც, ექი-
მო. რაო? თუ კარგად იქნებით? რა თქმა უნდა, კარგად იქნებით,
ოღონდ კარგად დაითბუნეთ.

ყველანი გადიან დერეფანში, ხმამაღლა საუბრობენ და ერთმანეთს ეთხოვებიან.
კიბიდან ბავშვების ჟრიაპული მოისმის.

აი, ისინიც მოვიდნენ! ისინიც მოვიდნენ! (შემოსასვლელი კარისაკენ გაეჭა-
ნება და აღებს.)

შემოდის გამღელი ანა-მარია ბავშვებითურთ.

შემოდით! შემოდით! (დაიხრება და კოცნის შვილებს.) ჩემი გვრიტები, ჩე-
მი ჩიტუნები! შეხედე ერთი, ქრისტიანა, ხომ მშვენიერები არიან?

რანკი. ორპირ ქარზე დგომა და მასლაათი აკრძალულია!

ჰელმერი. წამობრძანდით, ფრუ ლინე, დროა დავტოვოთ დე-
და-შვილები.

ექიმი რანკი, ჰელმერი და ფრუ ლინე გადიან. ანა-მარია ბავ-
შვებითურთ შემოდის ოთახში. ნორაც შედის ოთახში და დერეფნის კარს
მიხურავს.

ნორა. როგორ გამოცოცხლებულხართ, გამხიარულებულ-
ხართ. ლოყებიც შეფაკლული გაქვთ წითელი ვაშლებივით, ვარდის
კოკრებივით. მაშ, იმხიარულეთ? ძალიან კარგია. (ამასობაში ბავშვები
ერთმანეთს არ აცდიან დედასთან საუბარს.) ჰოო? მაშ ციგით ასრიალე ბო-
ბი და ემი? ორივე ერთად? ერთი უყურე, რა ყოჩალი ბიჭი მყავს ჩე-
მი ივარი. მომეცი, მე ავიყვან ხელში, ანა-მარია! ჩემი საყვარელი
თოჯინა! (ართმევს გამღელს უმცროს გოგონას და მასთან ერთად ტრიალებს
ოთახში.) კი, კი, დედიკო, ბობისთან ერთადაც იცეკვებს! რაო? იგუნ-
დავეთ? ო, ნეტავი მეც თქვენთან ერთად ვყოფილიყავი. არა, გაუშვი,
მე თვითონ გავხდი ბავშვებს ტანსაცმელს, ანა-მარია. თქვენ წაღიფ,

ამათ მე თვითონ მოვუვლი. გაყინული ჩანხართ. ლუმელზე ცხელი ყავა გელოდებათ.

გ ა მ დ ე ლ ი გადის მარცხენა კარში. ნორა ბავშვებს ხდის პალტოებს და ისვრის, სადაც მოხვდება, თან მათთან მასლაათს განაგრძობს.

მართლა? დიდი ძალღი გამოგეკიდათ? მაგრამ არ გიკბინათ? არა, ძაღლები არ კბენენ ასეთ მშვენიერ, ლამაზ თოჯინებს. ნუ, ნუ, პაკეტში ნუ იყურები, ივარ. რომ იცოდეთ, რა არის მანდი! არა, არა, არ შეიძლება. რა? თამაში გინდათ? რა ვითამაშოთ? დამალობანა? კარგი, ვითამაშოთ. ჯერ ბობი დაიმალოს. აა, მე? კარგი, მე დავიმალები.

დაიწყება თამაში, რასაც სიცილი და მხიარულება ახლავს. იმალებიან სცენაზე და მეზობელ ოთახშიც, მარჯვნივ. ბოლოს, ნორა იმალება მაგიდის ქვეშ. ბავშვები ხმაურით შეიჭრებიან ოთახში, ეძებენ დედას, მაგრამ უცებ ვერ პოულობენ. მის შეკავებულ სიცილს გაიგონებენ, მისცვივდებიან მაგიდას, ასწევენ სუფრას და პოულობენ დედას. აღტაცებულ ყრიაშულს ასტეხენ. ნორა წამოიწევს და ისეთ პოზას იღებს, თითქოს მათი შეშინება სურს, ბავშვები კიდევ უფრო აკიყინდებიან. ამ ღროს გარეთა კარს ვიღაც დააკაკუნებს. მაგრამ კაკუნის არავის ესმის. მერე დერეფნის კარი იღება და გამოჩნდება კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. წუთით შეჩერდება. თამაში გრძელდება.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. მაპატიეთ, ფრუ ჰელმერ...

ნ ო რ ა. (მსუბუქად შეჰკივლებს და მოტრიალდება ნახევრად წამომდგარი).

ჰა! რა გნებავთ?

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. მომიტევეთ. გარეთა კარი დაუკეტავი იყო, ალბათ დაგავიწყდათ.

ნ ო რ ა (წამოდგება). ჩემი მეუღლე შინ არ გახლავთ, ბატონო კროგსტად.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. ვიცი.

ნ ო რ ა. მაშ... რა გნებავთ?

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. ერთი-ორი სიტყვა მინდა გითხრათ.

ნ ო რ ა. მე?.. (ბავშვებს წყნარად.) გადით ანა-მარისთან. რა? არა, უცხო ბიძია დედისკოს არაფერს დაუშავებს. როცა ბიძია წავა, ჩვენ კიდევ ვითამაშებთ. (გაჰყავს ბავშვები მარცხნივ მდებარე ოთახში და კარს მიუხურავს. შეშფოთებული, დაძაბული.) ჩემთან საუბარი გსურთ?

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. დიახ.

ნ ო რ ა. დღეს?.. მაგრამ დღეს ხომ ჯერ პირველი რიცხვი არ არის?

კროგსტადი. არა, ამ შობის წინა დღეს თვით თქვენზეა დამოკიდებული, თუ რა მხიარულად შეხვდებით დღესასწაულს.

ნორა. მაინც რა გნებავთ? დღეს არაფრით არ შემძლია...

კროგსტადი. მაგაზე ჯერ არ ვილაპარაკებთ. სულ სხვა რამეზე. იმედი მაქვს თავისუფალ წუთს გამონახავთ ჩემთვის.

ნორა. ჰმ... კი, რა თქმა უნდა, თუმცა...

კროგსტადი. კეთილი. ქვემოთ რესტორანში ვიჯექი და თქვენი მეუღლე ქუჩაში მიმავალი დავინახე.

ნორა. დიახ, მერე?

კროგსტადი. ქალთან ერთად.

ნორა. მერე, რა გნებავთ?

კროგსტადი. ნება მიბოძეთ გკითხოთ. ეგ ფრუ ლინე არ არის?

ნორა. დიახ.

კროგსტადი. ახლახან ჩამოვიდა ქალაქში?

ნორა. დიახ, დღეს.

კროგსტადი. თქვენი გულითადი მეგობარია?

ნორა. დიახ, მაგრამ ვერ გამიგია...

კროგსტადი. ოდესღაც მეც ვიცნობდი მას.

ნორა. ვიცი.

კროგსტადი. მართლა? მაშ თქვენც იცით? ასეც ვფიქრობდი. თუ შეიძლება ესეც მითხარით: ფრუ ლინემ სააქციო ბანკში ადგილი უნდა მიიღოს?

ნორა. თქვენ, ჩემი მეუღლის ხელქვეითი, როგორ აძლევთ თავს მაგდენ უფლებას, რომ დაკითხვას მიწყობთ, ბატონო კროგსტად! რაკილა მკითხეთ, მაშ იცოდეთ, დიახ, ფრუ ლინე ადგილს მიიღებს. და მაგ საქმეში პირადად მე ვუშუამდგომლე, ბატონო კროგსტად. ესეც დაიმახსოვრეთ!

კროგსტადი. ესე იგი ჩემი ვარაუდი გამართლდა.

ნორა (ბოლთასა სცემს ოთახში). მე მგონი, შეიძლება ცოტაოდენი გავლენა ჩვენც გვქონდეს. რაკი ქალად დავბადებულვართ, ეს სულაც არ ნიშნავს... და ხელქვეითის მდგომარეობაში კი ბატონო კროგსტად, თქვენთვის უმჯობესი იქნებოდა მორიდებოდით იმ პირის წყენინებას, ვისაც... ჰმ...

კროგსტადი. ვისაც გავლენა აქვს?

ნორა. სწორედ ეგ უნდა მეთქვა.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ფრუ ჰელმერ, საწინააღმდეგო ხომ არაფერი გექნებათ, ეგ გავლენა ჩემს სასარგებლოდ რომ გამოიყენოთ!

ნ ო რ ა. როგორ... მაგით რა გინდათ თქვათ?

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ხომ არ ინებებთ, იზრუნოთ იმაზე, რომ ეს ხელქვეითის ადგილი ბანკში შემინარჩუნონ.

ნ ო რ ა. ეგ რას ნიშნავს? ვის მოუვიდა აზრად თქვენთვის ადგილის წართმევა?

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ო, რად გინდათ ჩემთან გულუბრყვილო როლი ითამაშოთ. მშვენივრად მესმის, რომ თქვენს მეგობარს არ შეიძლება სიამოვნება მიანიჭოს ჩემთან შეჯახებამ, და ისიც ვიცი, ვისი წყალობითაც გამაგდებენ სამსახურიდან.

ნ ო რ ა. გარწმუნებთ...

კ რო გ ს ტ ა დ ი. დიახ, დიახ, დიახ, ერთი სიტყვით, ჯერ კიდევ დროა თქვენი გავლენა გამოიყენოთ და ეგ საქმე ჩაშალოთ.

ნ ო რ ა. ბატონო კროგსტად, მე არავითარი გავლენა არა მაქვს!

კ რო გ ს ტ ა დ ი. არავითარი? მე მგონი, ეს წუთია თქვით...

ნ ო რ ა. მაგ მნიშვნელობით სულაც არ მითქვამს. მე?.. როგორ შეგიძლიათ იფიქროთ, რომ მე რაიმე გავლენა მაქვს მეუღლეზე.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ო, სტუდენტობის დროიდან ვიცნობ თქვენს მეუღლეს. არა მგონია, ბატონი დირექტორი სხვა ქმრებზე უფრო მტკიცე იყოს.

ნ ო რ ა. თუ ჩემს მეუღლეს უპატივცემლოდ მოიხსენიებთ, მაშინ აქედან მიგაბრძანებთ.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ძალიან გაბედული ხართ, ფრუ ჰელმერ.

ნ ო რ ა. მე თქვენი აღარ მეშინია. ახალი წლის შემდეგ ყველაფერ ამას სასწრაფოდ მოვუღებ ბოლოს.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. (უფრო თავშეკავებულად). თუ აუცილებელი შეიქნება, თავდაუზოგავად ვიბრძოლებ ბანკში ჩემი პატარა ადგილის შესანარჩუნებლად.

ნ ო რ ა. მართლაც, ასე ჩანს...

კ რო გ ს ტ ა დ ი. არა მარტო ხელფასის გამო. ეგ ყველაზე ნაკლებად მაინტერესებს. უფრო სხვა რამისათვის... გულახდილად გეტყვით: საქმე შემდეგნაირადაა: ისევე როგორც სხვებს, ალბათ, თქვენც კარგად გეცოდინებათ, რომ ამ რამდენიმე წლის წინ მეტად წინდაუხედავი საქციელი ჩავიდინე.

ნორა. მგონი, რალაც ამგვარი გამიგია.

კროგსტადი. საქმე სასამართლომდე არ მისულა, მაგრამ იმ დღიდან ჩემთვის ყველა გზა თითქმის ჩაიკეტა. მაშინ იმ საქმეებს მოვკიდე ხელი... თქვენც ხომ იცით. რალაცა ხომ უნდა გამეკეთებინა. და თამამად შემიძლია ვთქვა, ცუდად არც მიმუშავია. ახლა კი ამ მდგომარეობას როგორმე უნდა დავალწიო თავი. შვილები მეზრდება, მათი გულსთვის უნდა ვეცადო აღვიდგინო საზოგადოებაში ძველი მდგომარეობა, რამდენადაც კი შესაძლებელია. ბანკში ეს აღგილი ჩემთვის სწორედ პირველი საფეხურია. თქვენს ქმარს კი სურს ისევ ტალახში გადამისროლოს.

ნორა. ღმერთო ჩემო, ბატონო კროგსტად, მე არა ვარ ისეთი უფლებამოსილი, რომ დაგეხმაროთ.

კროგსტადი. იმიტომ, რომ არ გსურთ, მაგრამ მე გამაჩნია საშუალება, გაიძულოთ.

ნორა. ხომ არ ეტყვიტ ჩემს ქმარს, ფული რომ ვისესხე თქვენგან?

კროგსტადი. ჰმ! ვთქვათ და ვუთხარი?

ნორა. ეგ უსინდისობა იქნებოდა თქვენი მხრივ. (ცრემლნარევი ხმით.) ეს საიდუმლო — მთელი ჩემი სიხარული და სიამაყე ასერიგად საძაგელი და უხეში ფორმით უნდა შეიტყოს ჩემმა მეუღლემ და ისიც თქვენგან? მაგიტ ხომ საშინელ უსიამოვნებას მომაცენებთ!..

კროგსტადი. მხოლოდ უსიამოვნებას?

ნორა (გაცხარებული). აბა, ერთი უთხარით. თქვენ თვითონვე დაგიჯდებათ ცუდად. მაშინ ჩემი ქმარი საბოლოოდ დარწმუნდება, რომ ძალზე ცუდი ადამიანი ბრძანებულხართ და ბანკში არასგზით არ გაგაჩერებთ.

კროგსტადი. გეკითხებით, მხოლოდ ოჯახური უსიამოვნებისა გეშინიათ?

ნორა. თუ ჩემი ქმარი გაიგებს, რასაკვირველია, მაშინვე გადაიხდის ნარჩენ ვალს. და თქვენთან არავითარი საქმე აღარ გვექნება.

კროგსტადი (მისკენ გადაღვამს ნაბიჯს). მომისმინეთ, ფრუ ჰელმერ, თქვენ ან მეხსიერება გლალატობთ, ანდა საქმისა არაფერი გაგეგებათ. ვხედავ, საჭიროა საფუძვლიანად გაგაცნოთ ვითარება.

ნორა. როგორ?

კ რო გ ს ტ ა დ ი. თქვენი ქმარი როცა ავად იყო, ჩემთან მოხვედით ათას ორასი სპეციის სასესხებლად.

ნ ო რ ა. არ ვიცოდი, ვილასთვის მიმემართა.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. მე შეგპირდით, რომ თანხას გიშოვიდით...

ნ ო რ ა. და მიშოვეთ კიდეც.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. შეგპირდით, რომ გიშოვიდით გარკვეული პირობებით. თქვენ ისე აფორიაქებული ბრძანდებოდით მეუღლის ავადმყოფობით, და ისე გაფაციცებული საგზაო ფულის საშოვნელად, რომ, ალბათ, არც გიფიქრიათ ამასთან დაკავშირებულ წვრილმანებზე. ამიტომ ზედმეტი არ იქნება, კიდეც შეგახსენოთ. დიახ, დავტრიალდი თქვენთვის ფულის საშოვნელად და შევადგინე თამასუქი.

ნ ო რ ა. დიახ, რომელსაც ხელი მოვაწერე.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. კეთილი. ბოლოში კი მამათქვენის სახელით რამდენიმე სტრიქონი მივუმატე, რომელშიც იგი თქვენს თავმდებობას კისრულობდა. ამ სტრიქონებისათვის მამათქვენს უნდა მოეწერა ხელი.

ნ ო რ ა. უნდა მოეწერა?.. ხომ მოაწერა კიდეც.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. იქვე ადგილი დავტოვე რიცხვის ჩასაწერად. ესე იგი მამათქვენს თვითონ უნდა ჩაეწერა დღე და რიცხვი, როცა ქაღალდს ხელს მოაწერდა. გახსოვთ, ეს ყველაფერი, ქალბატონო?

ნ ო რ ა. მგონი...

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ეს თამასუქი გადმოგეცით თქვენ, რათა გადაგეზავნათ ფოსტით მამისთვის. ასე არ არის?

ნ ო რ ა. დიახ.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. თქვენ, რასაკვირველია, მაშინვე გააკეთეთ ეს, რადგან მეხუთე-მეექვსე დღესვე დამიბრუნეთ მამათქვენის მიერ ხელმოწერილი თამასუქი. ჰოდა, ფულიც მიიღეთ.

ნ ო რ ა. ცხადია. მერედა, განა თავის დროზე არ გიხდიდით?

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ჰო, თითქმის. მაგრამ... დავუბრუნდეთ ისევ ჩვენი საუბრის საგანს... ალბათ, მძიმე მდგომარეობაში იყავით მაშინ, ფრუ პელმერ?

ნ ო რ ა. ნამდვილად.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. მამა, მგონი, მძიმე ავადმყოფი გყავდათ, არა?

ნ ო რ ა. სიკვდილის პირას.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. მალე გარდაიცვალა კიდეც?

ნ ო რ ა. დიახ.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. მითხარით, ფრუ ჰელმერ, შემთხვევით ხომ არ გახსოვთ მამის გარდაცვალების დღე, ანუ, უფრო სწორად, თვე და რიცხვი?

ნ ო რ ა. მამა გარდაიცვალა ოცდაცხრა სექტემბერს.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. სრული ჭეშმარიტებაა. მეც ასე შევიტყვე. აქ კი ერთი უცნაურობა (ამოიღებს თამასუქს.) ვერ გამიჩვენებია.

ნ ო რ ა. რა უცნაურობა? არაფერი მესმის...

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ის უცნაურობა, ფრუ ჰელმერ, რომ მამათქვენმა ამ თამასუქს თავის გარდაცვალებიდან სამი დღის შემდეგ მოაწერა ხელი.

ნ ო რ ა. ეგ როგორ? ვერ გავიგე.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. მამა გარდაგეცვალათ ოცდაცხრა სექტემბერს, მაგრამ დახედეთ აქ. ხელი მოწერილია ორ ოქტომბერს. განა ეს უცნაურობა არ არის?

ნ ო რ ა დ უ მ ს.

იქნებ ამიხსნათ?

ნ ო რ ა ი ს ე ვ დ უ მ ს.

კიდეც ერთი რამ არის თვალში მოსახვედრი: სიტყვა „ორი ოქტომბერი“ და წელი მამათქვენის ხელწერა არ არის, არამედ იგი მე ძალზე ნაცნობი მეჩვენება ეს კიდეც შეიძლება, ავადმყოფს იქნებ დაავიწყდა თავისი სახელის ქვემოთ წლისა და რიცხვის აღნიშვნა და ვილაცა სხვამ ალაღბედზე მოაწერა, ისე, რომ არ იცოდა მისი სიკვდილის ამბავი. ეს არც ისე გასაკვირია. მაგრამ ყველაზე მთავარია სახელი და გვარი. ეს ნამდვილია, ფრუ ჰელმერ? მართლა მამათქვენმა მოაწერა?

ნ ო რ ა (ხანმოკლე პაუზის შემდეგ ყელს მოიღერებს და გამომწვევად მიაჩერდება კროგსტადს). არა. მე მოვაწერე მის ნაცვლად.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. გამიგონეთ, ფრუ ჰელმერ, თქვენ გესმით, რომ ეგ მეტად სახიფათო აღიარებაა?

ნ ო რ ა. რატომ? თქვენ ფულს მალე მთლიანად მიიღებთ.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ნებას მომცემთ, გკითხოთ, რატომ არ გაუგზავნეთ თამასუქი მამას?

ნ ო რ ა. ეს შეუძლებელი იყო. მამა მძიმე ავადმყოფი იყო. ხელმოწერას თუ ვთხოვდი, უნდა ამეხსნა კიდეც, რისთვის მჭირდებოდა ფული. რა გული მომცემდა ნებას, ასეთი ავადმყოფისათვის მიმეწერა, ჩემს ქმარს სიკვდილის საფრთხე ემუქრება-მეთქი. ეს ხომ უგუნურება იქნებოდა.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. მაშინ აჯობებდა სულ არ გამგზავრებულყავით საზღვარგარეთ.

ნ ო რ ა. ესეც არ შეიძლებოდა. ჩემი ქმრის სიცოცხლის ხსნა ამ გამგზავრებაზე იყო დამოკიდებული. ამიტომ დარჩენა არ შემეძლო.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. არც კი მოგსვლიათ აზრად, რომ ამგვარი გზით მე მატყუებდით?

ნ ო რ ა. მაგას ჩემთვის რა მნიშვნელობა ჰქონდა. თქვენი გახსენებაც კი არ მინდოდა. მძულდით იმ უგულო ჩამციებლობის გამო, ჩემს მიმართ რომ იჩენდით, თუმცა იცოდით, რა საფრთხეც ელოდა ჩემს ქმარს.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ფრუ ჰელმერ, როგორც ჩანს, ერკვევით კარგად, არსებითად რა არის თქვენი დანაშაული. მე კი, აი, რას გეტყვით: ჩემი საქციელი, რამაც მიწასთან გამასწორა და დაღუპა ჩემი საზოგადოებრივი მდგომარეობა, თქვენსაზე არც უარესი ყოფილა და არც საშიში.

ნ ო რ ა. თქვენ გსურთ დამარწმუნოთ, რომ გაბედავდით რაიმე ისეთის გაკეთებას, რაც თქვენი ცოლის სიცოცხლეს იხსნიდა?

კ რო გ ს ტ ა დ ი. კანონები სურვილებს არ ემორჩილება.

ნ ო რ ა. მაშ ძალიან ცუდი კანონები გვქონია.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ცუდია თუ კარგი, ეს თამასუქი რომ სასამართლოს წარვუდგინო, კანონის თანახმად გაგასამართლებენ.

ნ ო რ ა. არაფრით არ დავიჯერებ. ნუთუ ქალიშვილს არა აქვს უფლება მომაკვდავ მამას ააცილოს დარდი და მწუხარება? ანდა ცოლს არა ჰქონდეს უფლება — სიცოცხლე შეუნარჩუნოს ქმარს? კანონებს არც ისე კარგად ვიცნობ, მაგრამ დარწმუნებული ვარ რომელიმე მათგანის მიხედვით ეს ნებადართული იქნება. თქვენ კი, ვეჭილო, ეგ არ იცით! გეტყობათ, ცუდი იურისტი ბრძანდებით, ბატონო კროგსტად!

კ რო გ ს ტ ა დ ი. შეიძლება. მაგრამ ის საქმეები კი, მე და თქვენ რომ წამოვიწყეთ, მგონი, ეჭვი არ შეგეპარებათ, რომ კარგად გამეგება. მაშ ასე. მოიქეცით, როგორც გენებოთ, ოღონდ ამას გეტყვით: თუ მეორედ კიდევ შეეცდებიან ჩემს გადასროლას, მაშინ თქვენც თან გადაგიყოლებთ. (თავს უკრავს და გადის დერეფნის გავლით.)

ნო რ ა (წუთით ჩაფიქრდება, მერე ყელს მოიღერებს). ვერ მოგართვეს! ჩემი შეშინება ნებავდა ვაუბატონს! არც ისე სულელი ვარ. (ბავშვების ნევთების ალაგებას შეუდგება, მალე ისევ მიატოვებს.) მაგრამ... არა, მაინც ყოვლად შეუძლებელია! მე ხომ ეს სიყვარულმა ჩამადენინა.

ბ ა ვ შ ვ ე ბ ი (მარცხენა კარიდან). დედა, უცხო ძია უკვე გავიდა ეზოდან.

ნო რ ა. ჰო, ჰო, ვიცი. ოღონდ არავის უთხრათ უცხო ძიაზე რაიმე. გესმით? მამასაც კი არა!

ბ ა ვ შ ვ ე ბ ი. არ ვეტყვით, დედა; მაგრამ ხომ გვეთამაშები კიდევ?

ნო რ ა. არა, არა, ახლა არა.

ბ ა ვ შ ვ ე ბ ი. მოდი რა, დედიკო, აკი შეგვპირდი!

ნო რ ა. შეგპირდით, მაგრამ ახლა არ შემიძლია, შედით თქვენს ოთახში. უამრავი საქმე მაქვს. შედით, შედით, ჩემო საყვარელო შეილებო. (ალერსიანად გაჰყავს ბავშვები ოთახიდან და კარს მიუხურავს. მერე ჯდება დივანზე და ქარგვას შეუდგება, მაგრამ ერთი-ორჯერ ამოუყრის ნემსს და გაჩერდება.) არა! (საქარგავს მიაგდებს, წამოდგება, დერეფანში გამავალი კარისკენ გაემართება და გასძახის) ელენე! ნაძვის ხე მომიტანე! (მაგიდას მარცხნიდან მოუვლის, გამოსწევს უჯრას და კვლავ ფიქრებში წასული შეჩერდება.) არა... ეს ყოვლად შეუძლებელია.

მო ა ხ ლ ე (ნაძვის ხით ხელში). სად დავდგა, ქალბატონო?

ნო რ ა. იქით; ოთახის შუაში.

მო ა ხ ლ ე. კიდევ ხომ არაფერი მოვიტანო?

ნო რ ა. არა, გმადლობთ, რაც მჭირდება, ყველაფერი ხელთა მაქვს.

მო ა ხ ლ ე ნაძვის ხეს დგამს და გადის.

(ნაძვის ხის მორთვას შეუდგება.) აქ სანთლები იქნება, აქ კი — ყვავილები... რა საზიზღარი კაცია... სისულელეა, სისულელე! ცუდი არაფერიც არ

მოხდება! ნაძვის ხე შესანიშნავი გამოვა. ყველაფერს ისე გავაკეთებ, ტორვალდ, როგორც შენ მოგწონს... ვიმღერებ, ვიცეკვებ...

გარედან შემოდის ჰელმერი, ილიაში ქალაქების დასტა ამოუღვია.

ნორა. აჰ... უკვე დაბრუნდი?

ჰელმერი. ჰო. აქ იყო ვინმე?

ნორა. აქ?.. არა..

ჰელმერი. საოცარია. მე კი დავინახე, რომ კროგსტადი ჩვენი ეზოდან გავიდა.

ნორა. ჰო? აჰ, მართლა, კი, კროგსტადმა ერთი წუთით შემოიარა.

ჰელმერი. ნორა, შენს სახეზე ვკითხულობ, რომ მან აქ შემოიარა და ჩემთან შუამდგომლობის გაწევა გთხოვა.

ნორა. დიახ.

ჰელმერი. და თანაც ამას გააკეთებდი ვითომდა საკუთარი სურვილით? დამიმალავდი, რომ აქ იყო? ასე დაგარიგა, არა?

ნორა. ჰო, ტორვალდ, მაგრამ...

ჰელმერი. ნორა, ნორა, მერედა, ნუთუ შეგეძლო მაგაზე დათანხმება? ასეთ კაცთან დალაპარაკება და რაიმეს შეპირება! ამასთან კიდევ ჩემი მოტყუება!

ნორა. მოტყუება?

ჰელმერი. შენ არ მითხარი, აქ არავინ ყოფილაო? (თითო ემუქრება.) ეს არასოდეს აღარ ჩაიღინოს ჩემმა ტორვალდამ. მგალობელ ჩიტუნას ყელიდან არასოდეს არ უნდა დასცდეს ყალბი ბგერა. (ხელს მოხვევს.) ასე არ არის?.. დიახ, ასეც ვიცოდი. (გაუშვებს ხელს.) ახლა კი დავამთავროთ ამაზე საუბარი. (ღუმელს მიუჯდება.) უჰ, რა თბილა ჩვენთან, რა სიმყუდროვეა. (ქალაქებს ფურცლავს.)

ნორა (ნაძვის ხის მორთვას განაგრძობს. მცირე პაუზის შემდეგ). ტორვალდ!

ჰელმერი. რა?

ნორა. უსაზღვროდ მიხარია, სტენბერგები ზეგ სამასკარადო კოსტიუმებიან საღამოს რომ მართავენ.

ჰელმერი. მე კი უსაზღვროდ მაინტერესებს, ამჯერად რით აპირებ ჩემს განცვიფრებას?

ნორა. სულელური რამ მოვიფიქრე.

ჰელმერი. მაინც რა?

ნორა შესაფერისი ვერაფერი მოვიგონე, ყველაფერი რაღაც სულელური, უშინაარსო გამოდის.

ჰელმერი. განა ჩემი პატარა ნორა მაგ დასკვნამდე მივიდა?

ნორა (უკნიდან მოუვლის და იდაყვებით დაეყრდნობა ქმრის სავარძლის საზურგეს). ძალიან ბევრი საქმე გაქვს, ტორვალდ?

ჰელმერი. ჰმ!

ნორა ეგ რა ქალაღებია?

ჰელმერი. ბანკის საქმეები.

ნორა. უკვე?

ჰელმერი. ყოფილი გამგეობისაგან უფლება გამოვითხოვე. ცვლილება შევიტანო ბანკის მოსამსახურეთა პირად შემადგენლობასა და მუშაობის გეგმაში. შობის კვირა ამ საქმეს უნდა მოვანდომო. საახალწლოდ მინდა ყველაფერი მოწესრიგებული მქონდეს.

ნორა. ამიტომაც იყო საბრალო კროგსტადი.

ჰელმერი. ჰმ!

ნორა (ისევ სავარძლის საზურგეზე დაყრდნობილი, თითებით უაღერსებს ქმრის თმას). ასეთი გადაუღებელი საქმე რომ არა გქონდეს, ტორვალდ, გეტყოდი, ერთი დიდი თხოვნა შემისრულე-მეთქი.

ჰელმერი. მითხარი. რა თხოვნაა?

ნორა. შენისთანა გემოვნება ხომ არავისა აქვს. სულით და გულით მინდა სამასკარადო სალამოზე მომხიბლავი ვიყო. ტორვალდ, არ შეგიძლია ყურადღება მიწილადო და დამიდგინო, რა განვასახიერო და როგორი კოსტიუმი შევარჩიო?

ჰელმერი. აჰა, მაშ, პატარა ჯიუტი მხსნელს ეძებს?

ნორა. ჰო, ტორვალდ, მე უშენოდ სულ უმწეო ვარ.

ჰელმერი. კარგი, კარგი, მოვიფიქროთ, მოვითათბიროთ.

ნორა. ო, რა კეთილი ხარ! (ისევ ნაძვის ხეს მიუბრუნდება. პაუზა.) როგორი ლამაზები მოჩანს ეს წითელი ყვავილები. ერთი ეს მითხარი, რა დანაშაული ჩაიდინა ამ კროგსტადმა, ალბათ ძალზე მძიმე, არა?

ჰელმერი. ყალბი საბუთების შედგენა დაედო ბრალად. გესმის კი, რას ნიშნავს ეს?

ნორა. იქნებ გაჭირვების გამო ჩაიდინა?

ჰელმერი. ჰო, ანდა როგორც ამას ბევრი შვრება, ქარაფშუტობის გამო. არც ისეთი გულქვა ვარ, რომ ერთი ასეთი საქციელისათვის ვინმე მკაცრად დავსაჯო.

ნორა. დიახ, მართლაც, არა, ტორვალდ?

ჰელმერი. ზოგიერთი ზნეობრივად დაცემული ხელახლა შეძლებს წამოდგომას, თუკი გულწრფელად მოინანიებს თავის დანაშაულს და სასჯელსაც მოიხდის.

ნორა. სასჯელს?

ჰელმერი. მაგრამ კროგსტადი ამ გზით არ წასულა. მან თავი დაიძვრინა ყოველგვარი ეშმაკობითა და მოხერხებით და სწორედ ამან გაანადგურა იგი მორალურად.

ნორა. შენი აზრით, უნდა...

ჰელმერი. აბა, წარმოიდგინე, ასეთი სინდისდამძიმებული კაცი როგორ იძულებულია ყველგან მოიტყუოს, თავი დაიძვრინოს, ანდა, რაც არ არის, იმად მოაჩვენოს ხალხს თავი, თავის ახლობლებთანაც, თვით საკუთარ ცოლ-შვილთანაც კი ნიღაბს ატარებდეს. შვილების წინაშე ასეთი საქციელი ყველაზე სამარცხვინოა, ნორა.

ნორა. რატომ?

ჰელმერი. იმიტომ, რომ ტყუილებით დანაგვიანებული ატმოსფერო მთელ ოჯახურ ცხოვრებას წამლავს. ბავშვები ჰაერთან ერთად ამ შხამსაც ისუნთქავენ.

ნორა (უკნიდან მიუახლოვდება). მაგაში დარწმუნებული ხარ?

ჰელმერი. ჩემო კარგო, ამაში საკმაოდ დავრწმუნდი ჩემი სამუშაოს პრაქტიკიდან. თითქმის ყველა ნაადრევად გზას აცდენილ პიროვნებას მატყუარა დედა ჰყავდა.

ნორა. რატომ მაინცდამაინც დედა?

ჰელმერი. უმეტეს შემთხვევაში ეს დედისგან იწყება ხოლმე. მაგრამ, ცხადია, მამებსაც ხშირად მიუძღვით ბრალი. ეს ყველა ადვოკატმა კარგად იცის. კროგსტადი კი წლების მანძილზე სწამლავდა შვილებს ტყუილითა და თვალთმაქცობით, აი, ამიტომ ვუძახი მას ზნეობრივად დაცემულს. (ხელებს გაუწვდის ცოლს.) ამიტომაც ჩემმა საყვარელმა ნორამ პირობა მომცეს, რომ არასოდეს უშუამდგომლებს ამ კაცს ჩემთან. მომეცი ხელი. აბა, ჰე, რაღას უყურებ, ხელი მომეცი. აი ასე. მაშ, შევთანხმდით. გარწმუნებ, ვერაფრით ვერ შევძლებდი

მასთან მუშაობას. ასეთ აღმიანებს ფიზიკურად ვერ ვიტან, მეზიზ-
ლებიან.

ნო რ ა (ხელს გაითავისუფლებს და ნაძვის ხეს მეორე მხრიდან მოუვლის).
აქ როგორ ცხელა. მე კი რამდენი საქმე მაქვს...

პ ე ლ მ ე რ ი (წამოდგება და ქაღალდებს აკრეფს). ჰო, მეც სადილო-
ბამდე ამ საქმეებზე ცოტა უნდა წავიმუშაო. შენს კოსტიუმზეც მო-
ვიფიქრებ. ის რაღაცაც უკვე მზადა მაქვს, მოოქროვილ ქაღალდში
გახვეული რომ უნდა ჩამოვკიდოთ ნაძვის ხეზე. (თავზე ხელს დაადებს.)
ჩემო საყვარელო პატარა ტოროლაე. (გადის კაბინეტში და კარს გაიხურავს.)

ნო რ ა (მცირე პაუზის შემდეგ ნელი ხმით). არაფერიც! ეგ არ მოხდე-
ბა... შეუძლებელია... შეუძლებელი უნდა იყოს.

ა ნ ა-მ ა რ ი ა (მარცხენა კარიდან). ბავშვები აღარ მასვენებენ, დე-
დასთან გვინდაო.

ნო რ ა. არა, არა, არა! არ შემოუშვა ჩემთან! იყავით მათთან,
ანა-მარია.

ა ნ ა-მ ა რ ი ა. კარგი, კარგი.

ნო რ ა (თავზარდაცემული ფითრდება). ჩემი საყვარელი შვილები წა-
ვახდინო!.. ოჯახი მოვწამლო?.. (მცირე პაუზის შემდეგ ამაყად ყელს მოიღე-
რებს.) ეს ტყუილია. არასგზით და არასდროს არ შეიძლება იყოს მარ-
თალი!

მეორე მოქმედება

იგივე ოთახი. კუთხეში, პიანინოს გვერდით, დგას ვაპუტული და გაძარცული სანთ-
ლებგადამწვარი ნახვის ხე. დივანზე ნორას მანტო და ქუდი აწყვია. აღელვებული
ნორა ოთახში დაბორიალებს მარტო. ბოლოს დივანთან შეჩერდება და თავის მან-
ტოს აიღებს.

ნორა (ისევ უკან მიაგდებს მანტოს). ვიღაცა მოდის! (კართან მივა და
მიაყურადებს.) არა... არავინაა. რა თქმა უნდა, დღეს აქ არავინ მოვა, —
შობის პირველი დღეა... ალბათ ხვალაც... მაგრამ იქნებ... (კარს გამოა-
ღებს და გაიხედავს.) არა, ფოსტის ყუთში არაფერი ჩანს. მთლად ცა-
რიელია. (უკან ბრუნდება.) ცხადია, ის ასეთს არაფერს არ ჩაიდენს. ასე-
თი რამ არ შეიძლება მოხდეს. ეს ყოველად შეუძლებელია. მე ხომ სა-
მი პატარა ბავშვი მყავს.

ანა-მარია (მარცხენა კარიდან შემოდის, ხელში მუყაოს დიდი ყუთი
უჭირავს). როგორც იქნა, მივაგენი ამ სამასკარადო ტანსაცმლის ყუთს.

ნორა. გმადლობთ, მაგიდაზე დადეთ.

ანა-მარია (ღებს). მაგრამ ძალიან მოუწესრიგებელი კი იქნება.

ნორა. ეჰ, ნეტავ სულ ნაკუწებად მაქცევინა.

ანა-მარია. ღმერთო დიდებულო, შეკეთება ხომ შეიძლება,
ოღონდ ცოტა მოთმინებაა საჭირო.

ნორა. მაშ წავალ და ფრუ ლინეს ვთხოვ მომეხმაროს.

ანა-მარია. ისევ გარეთ უნდა გახვიდეთ? ასეთ საძაგელ ამინდ-
ში? გაცივდებით... ავად გახდებით...

ნორა. ეგ არც ისე საშიშია... ბავშვები რას აკეთებენ?

ანა-მარია. ახალი სათამაშოებით ირთობენ თავს საცოდავები,
მაგრამ...

ნორა. ხშირად მკითხულობენ?

ანა-მარია. რაკი მიჩვეულები არიან, ყოველთვის დედასთან
ყოფნას...

ნორა. ჰო, მაგრამ, ანა-მარია, ამიერიდან აღარ შემიძლება უწინდებურად დიდხანს ვიყო მათთან.

ანა-მარია. პატარები ყველაფერს ეგუებიან.

ნორა. ასე ვგონიათ? თქვენი აზრით, ისინი დაივიწყებენ დედას, თუ აღარ ეყოლებათ?

ანა-მარია. ღმერთმა დაიფაროს! აღარ ეყოლებათო?

ნორა. მითხარით, ანა-მარია... ხშირად მიფიქრია... რა გულმა მოგცათ ნება, შვილი რომ უცხო ადამიანებს ჩააბარეთ?

ანა-მარია. ასე მომიხდა. სხვაგვარად როგორ დავუდგებოდი ძიძად პატარა ნორას.

ნორა. მაინც რამ მოგახურვით ძიძად დადგომა?

ანა-მარია. ასეთ კარგ ადგილზე? საბრალო გოგო, თანაც ასეთ მდგომარეობაში ჩავარდნილი, მოხარული არ უნდა ყოფილიყო? იმ არაკაცმა ხომ ზედაც აღარ შემომხედა.

ნორა. მაგრამ თქვენმა ქალიშვილმა, ალბათ, უკვე დაივიწყათ.

ანა-მარია. სრულებითაც არა. ორივეჯერ მომწერა: მაშინაც, როცა ეკლესიის მრევლის წევრად მიიღეს და მაშინაც, როცა იქორწინა.

ნორა (ყელზე ხელებს შემოხვევს). ჩემო გამზრდელო, თქვენ ხომ ნამდვილ დედობას მიწევდით, როცა პატარა ვიყავი.

ანა-მარია. საბრალო პატარა ნორას ხომ დედა არა ჰყავდა.

ნორა. ჩემი პატარებიც რომ უდედოდ დარჩნენ, მჯერა, თქვენ... სისულელეა, სისულელე! (ყუთს ახდის.) წადით ბავშვებთან. ახლა მე უნდა... ხვალ ნახავთ, რა ლამაზად მოვირთვები.

ანა-მარია. დიახ, მართლაც, მთელ ბალზე ფრუ ნორასთანა ლამაზი არავინ იქნება. (გადის მარცხნივ.)

ნორა (ყუთიდან იღებს ტანსაცმელს, მაგრამ ისევ შიგ ჩაუძახებს). ოჰ, ნეტავ აქედან გამიყვანა. ნეტავ არავინ მოვიდეს. ნეტავ აქ უჩემოდ ისეთი არაფერი მოხდეს... სისულელეა. არავინაც არ მოვა. ოღონდ არ უნდა ვიფიქრო. არავითარი ფიქრი. მუფტას გავწმენდ... მშვენიერი ხელთათმანებია, შესანიშნავი ხელთათმანები... საქმეზე ფიქრს მოვეშვით!.. ერთი, ორი, სამი, ოთხი, ხუთი, ექვსი... (წამოიყვირებს.) აჰ, მოდიან! (კართან მივარდნას დააპირებს, მაგრამ გაუბედავად რჩება იმავე ადგილას.)

წინკარიდან შემოდის უკვე პალტოგახდილი ფრუ ლინე.

ოჰ, ეს შენა ხარ, ქრისტიანა? სხვა არავინ მოსულა?.. რა კარგია, რომ მოხვედი.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მითხრეს ჩემთან შემოვივლია, გიკითხივარ.

ნო რ ა. ჰო, სწორედ იქით გამოვიარე და ძალიან მჭირდება შენი დახმარება. დავსხდეთ ამ დივანზე. იცი, რა, ხვალ სალამოს აქ ზემო სართულზე მცხოვრებ კონსულ სტენბორგს მასკარადი აქვს და ტორვალდს უნდა, მე ნეაპოლელი მეთევზე გოგოს სამოსში გამოვეწყო და ტარანტელა ვიცეკვო. ეს ცეკვა კაპრზე შევისწავლე.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ოჰო! ესე იგი მთელ წარმოდგენას სდგამ?

ნო რ ა. ჰო, ტორვალდს ასე სურს. აი, ეს კოსტიუმი. ტორვალდმა ჯერ კიდევ იქ ყოფნისას შემაკერინა. ახლა კი სულ დაიხა და პირდაპირ არ ვიცი...

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ამას ახლავე შევაკეთებთ. მხოლოდ კაბის გაწყობილობაა აქა-იქ მორღვეული. ნემსი და ძაფი?.. აა, აქ ყველაფერია, რაც გვჭირდება.

ნო რ ა. რა კეთილი ხარ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე (კვრავს). მაშ, ხვალ სამასკარადოდ გამოეწყობი, ნორა? იცი, რა, ერთი წუთით უნდა შემოვირბინო აქ, გადაცმული რომ გიხილო. მართლა, სულ დამავიწყდა მადლობა გადამეხადა შენთვის გუშინდელი სასიამოვნო სალამოს გამო.

ნო რ ა (წამოდგება და ოთახში გაივლის). გუშინდელი სალამო ჩემი აზრით, უწინდებურად კარგი ვერ იყო. ადრე მაინც ჩამოსულიყავი ჩვენს ქალაქში, ქრისტიანა. ტორვალდს, მართლაც, შესანიშნავად ეხერხება ყველაფრის ლამაზად მოწყობა და გაკეთება.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მე მგონი, შენც ასევე. ტყუილად კი არა ხარ მამაშენის შვილი. ერთი მითხარი, ექიმი რანკი ყოველთვის ისეთი საცოდავია, როგორიც გუშინ იყო?

ნო რ ა. არა, გუშინ რაღაც განსაკუთრებით საცოდავი იყო... ერთი სიტყვით, მაგას ხომ სერიოზული დაავადება აქვს. საბრალო ზურგის ტვინის ტაბესით იტანჯება. უნდა გითხრა, რომ მამამისი საზიზღარი ადამიანი იყო, საყვარლები ჰყავდა... შვილი კი ბავშვობიდანვე დაუაფაღდა, ხედავ?

ფ რ უ ლ ი ნ ე (მუხლებზე დაიდებს საკვრავს). -ნორა, გენაცვალე, საიდან მოაგროვე ეგ ცნობები?

ნორა (ოთახში გაივლის). ეჰ!.. როცა ქალს სამი შვილი ჰყავს, მაშინ ხანდახან მასთან მიდიან ხოლმე ისეთი... ისეთი ქალები, რომელთაც ცოტა რამ გაეგებათ მედიცინისაც და ზოგჯერ რაღაცებსაც ჰყვებიან ხოლმე. (ფრუ ლინე კერვას განაგრძობს. ხანმოკლე პაუზა.)

ფრუ ლინე. ექიმი რანკი ყოველდღე მოდის ხოლმე თქვენთან?

ნორა. ყოველდღე. იგი ხომ ტორვალდის ბავშვობის საუკეთესო მეგობარია და ჩემი მეგობარიც. ჩვენთან ოჯახის წევრივითაა.

ფრუ ლინე. ერთი ეს მითხარი: ეგ პირდაპირი კაცია? ესე იგი პირფერობა არა სჩვევია?

ნორა. პირიქით! ეგ რამ გაფიქრებინა.

ფრუ ლინე. გუშინ, როცა მას გამაცანი, ირწმუნებოდა, ამ სახლში ხშირად მსმენია თქვენი სახელიო. მერე კი შევნიშნე, რომ შენს ქმარს ჩემი სახელი არც კი გაუგია. როგორ შეეძლო ექიმ რანკს...

ნორა. ეს სავსებით მართალია. ტორვალდს უსაზღვროდ ვუყვარვარ და სურს მთლიანად, განუყოფლად მხოლოდ მას ვეკუთვნოდე... როგორც თვითონ ამბობს ხოლმე — პირველ ხანებში ის სულ ეჭვიანობდა, როგორც კი საუბარს წამოვიწყებდი ჩემთვის საყვარელ ახლობლებზე, მშობლიურ ადგილებზე. მეც ავდექი და შევწყვიტე ასეთ თემაზე საუბარი. ექიმ რანკთან კი ასეთ რამეებზე ხშირად ვლაპარაკობ, რადგან სიამოვნებით მისმენს ხოლმე.

ფრუ ლინე. ჩემო ნორა. ბევრ რამეში შენ ისევ ბავშვი ხარ. მე შენზე უფროსი ვარ და უფრო გამოცდილი. აი რას გეტყვი: უნდა ეცადო როგორმე თავი დააღწიო ამ ექიმ რანკთან წამოწყებულ ამბავს.

ნორა. რა ამბავს უნდა დავაღწიო თავი?

ფრუ ლინე. ყველა ამ ამბებს საერთოდ. გუშინ რაღაცას ჰყვებოდი, ვიღაც მდიდარ თაყვანისმცემელზე, რომელიც ანდერძით გიტოვებს ფულს.

ნორა. დიან, მაგრამ ასეთი კაცი, სამწუხაროდ, არ არსებობს. მერე რა?

ფრუ ლინე. ექიმი რანკი მდიდარია?

ნორა. კი, მდიდარია.

ფრუ ლინე. და არავინ გააჩნია, ვისზედაც შეეძლო ეზრუნა?

ნორა. არავინ, მაგრამ...

ფრუ ლინე. და ყოველდღე დაიარება თქვენს სახლში?

ნორა. დიახ, ყოველდღე, ეგ ხომ გითხარი.

ფრუ ლინე. ეს ზრდილობიანი კაცი ეგრე მოურიდებელი როგორ არის?

ნორა. მე შენი სრულებით არაფერი მესმის.

ფრუ ლინე. თავს ნუ იკატუნებ, ნორა. გგონია, ვერ ვხვდები, ვინ გასესხა ის ათას ორასი სპეცია?

ნორა. შენ ჭკუაზე ხარ? ეგ როგორ მოგივიდა აზრად? ის ჩვენი მეგობარია, ყოველდღე ჩვენთან იმყოფება! ეს ხომ აუტანელი მდგომარეობა იქნებოდა!

ფრუ ლინე. მაშ, ეგ არ არის?

ნორა. არა გარწმუნებ. ერთი წუთითაც ეგ გულში არ გამივლია!.. ანკი სად იშოვიდა მაშინ იმდენ ფულს, რომ აქეთ-იქით სესხად დაერიგებინა? მემკვიდრეობა მან მოგვიანებით მიიღო.

ფრუ ლინე. მართლაც, ბედი გქონია, ძვირფასო ნორა.

ნორა. არა, არასოდეს არ მომსვლია აზრად, ექიმი რანკისათვის რომ მეთხოვა... თუმცა, დარწმუნებული ვარ, მას თუ მივმართავდი...

ფრუ ლინე. მაგრამ, რა თქმა უნდა, შენ ამას არ იზამ.

ნორა. ცხადია, არა. როგორღაც ამის წარმოდგენაც კი არ შემიძლია. მაგრამ სავსებით დარწმუნებული ვარ, ეს რომ ექიმი რანკისათვის მეთქვა...

ფრუ ლინე. ქმრის მალვით?

ნორა. მე მაინც უნდა დავამთავრო ის საქმე. ასევე ქმრის მალვით. უნდა დავამთავრო.

ფრუ ლინე. ჰო, ჰო, მეც მაგას გეუბნებოდი გუშინ, მაგრამ...

ნორა (ბოლთასა სცემს ოთახში). მამაკაცი უფრო იოლად ართმევს თავს ასეთ საქმეს, ვიდრე ქალი.

ფრუ ლინე. თუკი ეს მამაკაცი ამ ქალის ქმარია.

ნორა. არა უშავს. (შეჩერდება.) როცა კაცი ვალს მთლიანად იხდის, თამასუქს ხომ უბრუნებენ?

ფრუ ლინე. რასაკვირველია.

ნორა. შეგიძლია ნაკუწებად აქციო, დასწვა ეს საზიზღარი ჭყუიანი ფურცელი?

ფ რ უ ლ ი ნ ე (დაჟინებით მიაჩერდება ნორას, საკერავს გვერდზე გადადებს და წამოდგება). ნორა, შენ რაღაცას მიმაღავე.

ნ ო რ ა. განა მამჩნევ რამეს?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. გუშინ დილას აქეთ რაღაც შეგემთხვა, ნორა, რა მოხდა?

ნ ო რ ა (მიდის მისკენ). ქრისტიანა! (სმენას დაძაბავს.) სსს! ტორვალდი დაბრუნდა. მოდი, ცოტა ხნით ბავშვებთან გადი. ტორვალდს არ უყვარს, როცა მისი თანდასწრებით კერავენ. ანა-მარია მოგეხმაროს.

ფ რ უ ლ ი ნ ე (წამოჰკრეფს ნაწილ ნივთებს). დიახ, დიახ, მაგრამ ჯერ არ გაგეცლები, სანამ გულახდილად არ ვილაპარაკებთ. (გალის მარცხნივ.)

იმავე წუთს წინკარიდან შემოდის ჰ ე ლ მ ე რ ი.

ნ ო რ ა (მიეგვება). ტორვალდ, გენაცვალე, გული გადამელია შენს ლოდინში.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ეგ მკერავი იყო?

ნ ო რ ა. არა, ეგ ქრისტიანაა. საბალო კოსტიუმის შეკეთებაში მუშაობდა. ნახავ, რა ეფექტს მოვახდენ.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. რა შესანიშნავი რამ მოვიფიქრე, არა?

ნ ო რ ა. დიდებული! ჭანა მე კი ჰკვიანი არა ვარ, ასე რომ გიჯერებ!

ჰ ე ლ მ ე რ ი (ნიკაპქვეშ ამოსდებს ხელს). ჰკვიანი... ქმარს რომ უჯერებ? ახ, შე ჰინკა! კარგად ვიცი, სხვა რაღაც გინდოდა გეთქვა. მაგრამ ახლა ხელს აღარ შეგიშლი. ალბათ, კაბის მოზომება დაგჭირდება.

ნ ო რ ა. შენ კი ალბათ სამუშაოს ჩაუჯდება.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. დიახ. (ქალღმერთის დასტაზე მიუთითებს). აი ბანკში შევიარე და... (თავის ოთახში შესვლას დააპირებს.)

ნ ო რ ა. ტორვალდ...

ჰ ე ლ მ ე რ ი (შეჩერდება). რა?

ნ ო რ ა. შენმა ციყუნიაშ სულით და გულით რომ გთხოვოს ერთი რამ?..

ჰ ე ლ მ ე რ ი. მაინც რა?

ნ ო რ ა. გააკეთებ?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ჯერ ხომ უნდა გავიგო, რა საქმეა.

ნ ო რ ა. ციყუნია ისე იხტუნებდა, ითამაშებდა და შესანიშნავად გაგართობდა, თუკი მას თავაზიანად მოეპყრობოდი და დაუჯერებდა.

ჰელმერი. თქვი, ბოლოს და ბოლოს.

ნორა. ტოროლა ისეთ გალობას მორთავდა, რომ ნაირ-ნაირი ჰანგებით მთელ სახლს გააყრუებდა.

ჰელმერი. ის არც უმისოდაა მაინცდამაინც ჩუმად.

ნორა. მე განვასახიერებდი სილფიდას და მთვარის შუქზე ვიცეკვებდი შენთვის, ტორვალდ!

ჰელმერი. ნორა... ისევ გუშინდელ თხოვნას ხომ არ იმეორებ?

ნორა. ჰო, ტორვალდ! გთხოვ, გევედრები!

ჰელმერი. და მაინც გყოფნის გამბედაობა, ისევ ის საკითხი წამომიყენო?

ნორა. დიახ, დიახ, უნდა შემისრულო ეს თხოვნა, კროგსტადს უნდა შეუნარჩუნო მისი ადგილი ბანკში.

ჰელმერი. ნორა, გენაცვალე. მისი ადგილი ფრუ ლინესთვის მაქვს გამიზნული.

ნორა. რა კეთილი ხარ, ტორვალდ, მაგრამ ხომ შეგიძლია კროგსტადის ნაცვლად სხვა რომელიმე თანამშრომელი გაათავისუფლო.

ჰელმერი. ეს კი პირდაპირ გაუგონარი სიჯიუტეა. იმის გამო, რომ დაუფიქრებლად შეგპირდი დახმარებას, მე მოვალე ვარ...

ნორა. იმის გამო არა ტორვალდ. შენი საკუთარი თავისთვის. ეს კაცი ხომ ყველაზე საძაგელ გაზეთებში თანამშრომლობს. — თვითონვე გითქვამს. მას შეუძლია დიდად გავნოს. სასტიკად მეშინია მისი.

ჰელმერი. აა, მესმის, შენ ძველი რაღაცები გაგონდება და გეშინია.

ნორა. მაგით რის თქმა გინდა?

ჰელმერი. მამაშენი მყავს მხედველობაში.

ნორა. ჰო, ცხადია. გახსოვს, ბოროტი ადამიანები რაღას არ წერდნენ გაზეთებში მამაჩემზე და რა საშინელ ჭორებს თითქმის დიდნენ. ალბათ, მოახსენებდნენ კიდევ, სამინისტროს შენ რომ არ გაეგზავნე რევიზორად და მამას ასე კეთილშობილურად და თანაგრძნობით არ მოპყრობოდი.

ჰელმერი. საყვარელო ნორა, მამაშენსა და ჩემს შორის დიდი განსხვავებაა. მამაშენი უმწიკვლო მოხელე არა ყოფილა. მე კი სწორედ ასეთი ვარ და იმედი მაქვს ასეთივე დავრჩები, სანამ ჩემს პოსტზე ვიმყოფები.

ნორა. ეჰ, არავინ იცის, რა მოუვით აზრად ბოროტ აღამიანებს. ჩვენ კი ახლა შეგვეძლო დაგვეწყო კარგი, მშვიდი, ბედნიერი და უზრუნველი ცხოვრება — შენ, მე, ბავშვებს, ტორვალდ! აი, ამიტომ გთხოვ ასე დაუინებით...

ჰელმერი. სწორედ მაგით, ასეთ თავგამოდებით რომ ემხრობი მას, ყოველგვარ საშუალებას მისპობ, კვლავ თავის ადგილზე დავტოვო. ბანკში უკვე ყველამ იცის, რომ მე კროგსტადის მოხსნა გადაწყვიტე. ახლა შენ გინდა ხალხი ავალაპარაკო, ახალი დირექტორი თავის გადაწყვეტილებებს ცოლის ზეგავლენით ცვლისო...

ნორა. ასეც რომ იყოს, მერე რა?

ჰელმერი. ოღონდ პატარა ჯიუტმა სურვილი შეისრულოს და სხვა რა აჯავრებს!.. მთელი თანამშრომლების თვალში თავი გავიმასხრო? ჭორის საბაბი მივცე, ყველანაირ გარეშე პირთა გავლენის ქვეშ ექცევაო? დამიჯერე, მაშინ ზაკადრისს მეც მიმალდებინებენ!.. თანაც... არის ერთი გარემოება, რომლის გამოც სრულიად შეუძლებელია კროგსტადის დატოვება ბანკში, სანამ მე მისი დირექტორი ვარ.

ნორა. რა გარემოება?

ჰელმერი. მის ზნეობრივ ნაკლზე უკიდურეს შემთხვევაში კიდევ შემეძლო თვალი დამეხუჭა...

ნორა. მართლაც, არა, ტორვალდ?

ჰელმერი. და ამბობენ, ძალიან საქმიანი კაცი არისო. ოღონდ აი რა: მას ჯერ კიდევ ჭაბუკობის დროიდან ვიცნობ. მაგრამ ეს ერთ-ერთი ისეთი ადრეული გაკვრითი ნაცნობობაა, რომლის გამოც კაცი შემდეგ ხშირად ვარდება უხერხულ მდგომარეობაში. და არ დაგიმალავ, ჩვენ შენობითაც კი მივმართავთ ერთმანეთს. იგი იმდენად უტაქტოა, რომ ამას სხვების თანდასწრებითაც არ მალავს. პირიქით, მას ჰგონია, ეს უფლებას აძლევს მოურიდებლად მომექცეს. წარამარა წამოისვრის ხოლმე და თავს იწონებს თავისი გამოთქმით „შენ“, „შენ, ჰელმერი“. გარწმუნებ, თავისი საქციელით პირდაპირ მაცოფებს. მას შეუძლია ბანკში აუტანელი მდგომარეობა შემიქმნას.

ნორა. ტორვალდ, შენ ამას სერიოზულად არ ამბობ.

ჰელმერი. როგორ თუ არა?

ნორა. არა იმიტომ, რომ ყველაფერი ეს წვრილმანი მოსაზრებანია.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. რა სთქვი? წვრილმანიო? შენი აზრით, მე წვრილ-
მანი ადამიანი ვარ?

ნო რ ა. არა, პირიქით, ტორვალდ, გენაცვალე, აი, ამიტომაც...

ჰ ე ლ მ ე რ ი. სულ ერთია. შენ ჩემს აზრებს წვრილმანს უწოდებ, გამოდის, რომ მეც ისეთი ვარ!.. წვრილმანი! მაშ ასე! ყველაფერ ამას ბოლო უნდა მოვუღო. (წინკარში გამავალ კარისკენ წავა და გასძახებს.) ელენე!

ნო რ ა. რა გინდა?

ჰ ე ლ მ ე რ ი (ქალაღებს ქეჩავს). ბოლო უნდა მოვუღო. (შემოსულ მოახლეს.) აი, აიღეთ ეს წერილი და ახლავე გასწიეთ. იპოვეთ შიკრიკი და მან მიუტანოს. აბა, ცოცხლად. მისამართი აწერია. აი, ფულიც. მოახლე. კეთილი! (გადის წერილით ხელში.)

ჰ ე ლ მ ე რ ი (ქალაღებს აკრფს). მაშ ასე, ჩემო პატარა ჯიუტო.

ნო რ ა (სუნთქვაშეკრული). ტორვალდ, ეგ რა წერილი იყო?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. კროგსტადის მოხსნისა.

ნო რ ა. დააბრუნე, დააბრუნე უკან, ტორვალდ! სანამ გვიან არ არის! ტორვალდ, დააბრუნე! ჩემი გულისათვის, შენი საკუთარი თავისთვის, ბავშვებისთვის. გესმის? ტორვალდ, დააბრუნე. შენ არ იცი, რას დაგვატეხს თავს ეგ წერილი.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. გვიანაა.

ნო რ ა. დიახ, გვიანაა.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ნორა, გენაცვალე, მიპატიებია შენთვის ეგ შიში, თუმცა მე ნამდვილად ნაწყენი ვარ... დიახ, ასეა! იქნებ ფიქრობ, საწყენი არაა შენი ვარაუდი, რომ თითქოს უნდა მეშინოდეს ვიღაც გზასაცდენილი ხრიკების ოსტატის შურისძიებისა. მაგრამ მაინც გაპატიებ, რადგან ეს არის შენი ჩემდამი მხურვალე სიყვარულის ძალზე ლამაზი დადასტურება. (თავისკენ მიიზიდავს.) ასეც უნდა იყოს. მერე კი მოხდეს, რაც მოსახდენია. თუ რამეს გაბედავს, მერწმუნე, რომ მეც საკმაოდ ძალა და გამბედაობა შემწევს. აი, ნახავ, მე ისეთი კაცი ვარ, რომ შემძლია ყველაფერი ვიკისრო.

ნო რ ა (თავზარდაცემული). მაგით რის თქმა გინდა?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ყველაფერი-მეთქი...

ნო რ ა (თავს შეიკავებს). არასოდეს არ მოგცემ მაგის უფლებას.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. კეთილი. მაშინ მე და შენ გავინაწილოთ ნორა... როგორც ცოლმა და ქმარმა. ისე, როგორც წესი და რიგია. (ელერსება

ცოლს.) ახლა ხომ კმაყოფილი ხარ? აბა, აბა, აბა! ასე შეშინებული ნუ გაქვს ეგ მტრედის თვალები. ეს ყველაფერი ხომ მარტოოდენ ფანტაზიაა და მეტი არაფერი. ახლა კი უმჯობესი იქნებოდა ტარანტელა დაგეკრა და დაირაზე წაგევარჯიშა. მე ჩემს ოთახში შევალ და შუა კარს დავხურავ, რომ არაფერი გავიგონო. შეგიძლია იმდენი იხმაურო, რამდენიც მოგესურვება. (კართან მისული მობრუნდება.) ჰო, რანკი თუ მოვა, უთხარი, სადაც ვარ. (თავს დაუკრავს ცოლს, გადის თავის კაბინეტში და კარს მოიხურავს.)

ნორა (შიშისაგან დაბნეული და გაშეშებული დგას და ჩურჩულებს). მაგისგან არცაა გასაკვირი. მართლაც ასე მოიქცევა. ასე მოიქცევა, რადაც არ უნდა დაუჯდეს... არა, არავითარ შემთხვევაში, სანამ ცოცხალი ვარ, მაგის უფლებას არ მივცემ, სხვა რაც გინდა იყოს. უნდა ვპოვო ხსნა!.. გამოსავალი!..

წინკარში ზარი გაიწკრიალებს.

ექიმი რანკი!.. სხვა რაც გინდა იყოს, რაც გინდა იყოს. (სახეზე ხელებს გადაისვამს, ძალ-ღონეს მოიკრებს, წინკარისკენ გაემართება და აღებს კარს.)

ექიმი რანკი წინკარში ქურქს იხდის და ჰკიდებს. შემდგომი სცენის მიმდინარეობისას თანდათან ბინდდება.

გამარჯობათ, ექიმო რანკ. ზარის ხმაზე გიცანით, მაგრამ ახლა ნუ შეხვალთ ტორვალდთან, მგონი, მუშაობს.

რანკი. თქვენ? (შემოდის ოთახში.)

ნორა (ოთახის კარს მიხურავს). ო, მოგეხსენებათ, თქვენთვის ყოველთვის გამოგნახავ თავისუფალ დროს.

რანკი. გმადლობთ. ვისარგებლებ თქვენი მეგობრობით, სანამ საამისო ძალა შემწევს.

ნორა. ეგ როგორ გავიგოთ, სანამ საამისო ძალა შემწევსო?

რანკი. სწორედ ასეა. თქვენ ეს გაშინებთ?

ნორა. ისე უცნაურად თქვით. განა ისეთი რა უნდა მოხდეს?

რანკი. ის, რასაც უკვე დიდი ხანია ველოდებოდე, მაგრამ მაინც არ მეგონა, თუ ასე მალე მომადგებოდა კარს.

ნორა (მკლავში სწვდება). მაინც რა მოხდა?.. ექიმო, მითხარით, ნუ დამიმალავთ.

რ ა ნ კ ი (ღუმელს მიუჯდება). უფსკრულისკენ მივექანები და საშვე-
ლი არსად არის.

ნ ო რ ა (სულს მოითქვამს). საკუთარ თავზე ლაპარაკობთ?..

რ ა ნ კ ი. მაშ ვისზე? რატომ მოვიტყუო თავი? ჩემს პაციენტთა-
გან ყველაზე საცოდავი მე ვარ, ფრუ ჰელმერ. ამ დღეებში საკუთარი
თავის გენერალური გამოკვლევა ჩავიტარე. განწირული ვარ. ერთი
თვეც არ გავა და მე უკვე საფლავში ჭიები დამესევა.

ნ ო რ ა. ფუ, რა საზიზღარ რაღაცას ამბობთ.

რ ა ნ კ ი. თვითონ ფაქტია ყოვლად საზიზღარი. მაგრამ ყველაზე
უარესი ის არის, რომ მანამდე კიდევ ბევრი სხვა საზიზღრობა უნდა
მოხდეს. ერთადერთი გამოკვლევა და მრჩა ჩასატარებელი. მასაც
რომ დავამთავრებ, დაახლოებით მეცოდინება, როდის დაიწყება ძვლე-
ბის დაშლა. ბუნებით აზიზ ჰელმერს საშინლად ეზიზღება ყოველ-
გვარი საძაგლობა. მე მსურს, მან ფეხი არ შემოდგას მომაკვდავის
ოთახში.

ნ ო რ ა. მაგრამ, ექიმო რანკ...

რ ა ნ კ ი. მე ასე მსურს. არავითარ შემთხვევაში არ შემოვიდეს.
ჩემი ოთახის კარი დაკეტილი იქნება მისთვის... როგორც კი საბო-
ლოოდ დავრწმუნდები, რომ ამქვეყნის აღარა ვარ, შეგვარდასმულ
სადარბაზო ბარათს გამოგიგზავნით. მაშინ იცოდეთ — სრული განად-
გურება დაიწყო.

ნ ო რ ა. დღეს თქვენ პირდაპირ აუტანელი ხართ. მე კი მინდოდა,
რომ ახლა განსაკუთრებით კარგ ხასიათზე ყოფრილიყავით.

რ ა ნ კ ი. როცა სიკვდილს თვალეებში ვუყურებ? მაშ სხვისი ცოდ-
ვები მე უნდა ვზლო? სად არის სამართალი? ყველა ოჯახში იჩენს
თავს ამგვარი თუ სხვაგვარი უღმობელი საზღაური.

ნ ო რ ა (ყურებზე ხელებს მიიჭვრს). სისულელეა! გამხიარულდით,
გამხიარულდით!

რ ა ნ კ ი. დიახ, ეს ყველაფერი მართლაც რომ სასაცილოა. ჩემ-
მა საბრალო ზურგის ტვინმა უნდა გაიღოს მამაჩემის ოფიცრული
ცხოვრების მხიარულად გატარებული დღეების საზღაური!

ნ ო რ ა (მარცხნივ მაგიდასთან). თურმე ძალიან უყვარდა სატაცური
და ბატის ღვიძლის პაშტეტი. ხომ?

რ ა ნ კ ი. ჰო, და ტრიუფელიც.

ნ ო რ ა. დიახ, დიახ, ტრიუფელიც. და, მგონი, ხამანწკაც, არა?

რ ა ნ კ ი. რა თქმა უნდა, ხამანწყაც, თავისთავად ცხადია.

ნ ო რ ა. აგრეთვე, ყველა სახის პორტვინი და შამპანური. სამ-
წუხაროა, რომ ყველა ეს სასუსნავი ზურგის ძვალზე ასე მოქმედებს.

რ ა ნ კ ი. და განსაკუთრებით საწყენია, რომ იგი მოქმედებს იმ
პიროვნების ზურგის ძვალზე, ვისაც თვითონ ეს სასუსნავი გემოდაც
არ უნახავს.

ნ ო რ ა. დიახ. ეგ კიდევ უფრო საწყენია.

რ ა ნ კ ი (გამომცდელად შესცქერის ქალს). ჰმ!..

ნ ო რ ა (ცოტა მოგვიანებით). რატომ გაგელიმათ?

რ ა ნ კ ი. მე კი არა, თქვენ გაგელიმათ.

ნ ო რ ა. არა, ექიმო, თქვენ.

რ ა ნ კ ი. (წამოდგება). უფრო ეშმაკი ყოფილხართ, ვიდრე მეგონეთ.

ნ ო რ ა. დღეს მართლაც ისეთ ხასიათზე ვარ, მინდა უცნაური
რამ ჩავიდინო...

რ ა ნ კ ი. გეტყობათ.

ნ ო რ ა (რანკს ორივე ხელს მხრებზე დააწყო). ძვირფასო, საყვარე-
ლო ექიმო, ნუ დაგვეტოვებთ მე და ტორვალდს.

რ ა ნ კ ი. ეჰ, მაგ დანაკარგს მალე შეეჩვევით. თვალი შორს და
გულიც შორსაო.

ნ ო რ ა (შეშინებული მიაჩერდება). ასე გგონიათ?

რ ა ნ კ ი. ახალ ნაცნობებს გაიჩენთ და...

ნ ო რ ა. ვინ გაიჩენს ახალ ნაცნობებს?

რ ა ნ კ ი. თქვენც და ჰელმერიც, როცა მე აღარ ვიქნები. მე მგო-
ნი, უკვე დაადექით კიდევ მაგ გზას. რა უნდოდა აქ გუშინ სალამოს
ფრუ ლინეს?

ნ ო რ ა. ააა, იქნებ საბრალო ქრისტიანაზე ეჭვიანობთ?

რ ა ნ კ ი. სწორედ. ის მე შემცვლის ამ ოჯახში. როცა აღარ ვიქ-
ნები, ეს ქალი...

ნ ო რ ა. სსს! ხმამაღლა ნუ ამბობთ, ის აქ არის.

რ ა ნ კ ი. დღესაც? აჰა, ხომ ხედავთ!

ნ ო რ ა. მხოლოდ იმიტომ მოვიდა, რომ კოსტიუმი შემიკეთოს.
ღმერთო ჩემო, რა უცნაურ რაღაცებს იგონებთ. (ღივანზე ჯდება.) გო-
ნება მოიკრიბეთ, ექიმო. ხვალ ნახავთ, რა შესანიშნავად ვიცეკვებ,
და შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ, რომ ამას შევასრულებ მხოლოდ
თქვენთვის, და, რა თქმა უნდა, ტორვალდისთვისაც, თავისთავად ცხა-

დია. (ყუთიდან სხვადასხვა ნივთებს ამოალაგებს.) ექიმო, აქეთ დაბრძანდით, რალაც უნდა გიჩვენოთ.

რ ა ნ კ ი (ჭდება). რა?

ნ ო რ ა. აი! შეხედეთ!

რ ა ნ კ ი. აბრეშუმის წინდები.

ნ ო რ ა. ხორცისფერი. ხომ საუცხოოა? ახლა უკვე ბნელა, ხვალ კი... არა, არა, არა, მხოლოდ კოჭებს ქვემოთ ნახავთ. თუმცა თქვენ შეიძლება ცოტა ზემოთაც გიჩვენოთ.

რ ა ნ კ ი. ჰმ!..

ნ ო რ ა. რატომ მიყურებთ ასე კრიტიკული თვალით? თქვენის აზრით, არ მომიხდება?

რ ა ნ კ ი. ვერაფერს ვიტყვი, რადგან მაგის დასადგენად დამამტკიცებელი საბუთები მაკლია.

ნ ო რ ა. (ერთი წუთით შეხედავს). ფუ, როგორ არ გრცხვენიათ! (წინდებს მსუბუქად გაართყამს ყურზე) აი ესეც თქვენ. (ისევ ჩაალაგებს ნივთებს.)

რ ა ნ კ ი. კიდევ რას ვნახავ საუცხოოს?

ნ ო რ ა. ერთ ნამცეცსაც ველარ ნახავთ. პირდაპირ აუტანელი ხართ. (ლიღინებს და ნივთებში იქექება.)

რ ა ნ კ ი (მცირე ხნის დუმილის შემდეგ). აქ, თქვენთან, აი ასე შინაურულად რომ მოგკალათებულვარ, ვფიქრობ და ვერ წარმომიდგენია, არ ვიცი, რა ვიქნებოდრი, თქვენს სახლში რომ ფეხი არ შემომედგა.

ნ ო რ ა (ლიმილით). დიახ, მე მგონი, მართლაც გსიამოვნებთ ჩვენთან ყოფნა.

რ ა ნ კ ი. (ნელი ხმით, თან შორეთს გაჰყურებს). და ნებსით თუ უნებლიეთ ყველაფერი ეს უნდა დავტოვო...

ნ ო რ ა. რა სისულელეა! არ დატოვებთ!

რ ა ნ კ ი (უწინდებურად). წავალ ისე, რომ უბრალო კეთილ მოგონებასაც კი ვერ დავტოვებ... წუთიერ სიბრაულსაც კი ვერ გამღვიწვევ... დავტოვებ მხოლოდ ცარიელ ადგილს, რომელსაც ალბათ პირველი გამვლელი დაიკავებს.

ნ ო რ ა. მაგრამ მე რომ ერთი რალაც გთხოვოთ? არა...

რ ა ნ კ ი. რა?

ნ ო რ ა. თქვენი მეგობრობის დიდი დამტკიცება...

რ ა ნ კ ი. მერე, მერე?

ნორა. არა, იცით, რა მინდოდა მეტქვა? — დიდი დახმარება-მეთქი.

რანკი. ნუთუ ერთხელ მაინც მალირსებთ მაგ ბედნიერებას?

ნორა. ო, თქვენ არ იცით, რაშია საქმე.

რანკი. მაშ, მითხარით.

ნორა. არა, არ შემიძლია, ექიმო. ეს უკვე მეტისმეტი დავალებაა — რჩევაც, დახმარებაც და სამსახურიც.

რანკი. რაც მეტი იქნება, მით უკეთესი, მაგრამ მე ვერ დავიჯერებ, რომ ასეთი რამ შეიძლება მოხდეს. მითხარით ბარემ! განა არ მენდობით?

ნორა. დიახ, როგორც არავის. თქვენ ჩემი უერთგულესი, საუკეთესო მეგობარი ხართ. ეს კარგად ვიცი. ამიტომაც მინდოდა თქვენთვის მეტქვა. კეთილი, ექიმო. უნდა დამეხმაროთ და ერთი რაღაცისაგან მიხსნათ. თქვენ ხომ იცით, რომ გულწრფელად, უსაზღვროდ ვუყვარვარ ტორვალდს. ერთი წუთითაც კი არ შეყოყმანდება, ისე გასწირავს სიცოცხლეს ჩემი გულისათვის.

რანკი (ქალისკენ დაიხრება). თქვენ გგონიათ, რომ მხოლოდ ის ერთადერთი არ შეყოყმანდება?

ნორა (ოდნავ შეკრთება). დიახ...

რანკი. თქვენი გულისთვის სიხარულით რომ გაწიროს სიცოცხლე?

ნორა (შეშფოთებული). აჰ, ჰო...

რანკი. ჩემს თავს აღვუთქვი, გაგაგებინოთ ყველაფერი, სანამ ამ ქვეყნიდან გავემგზავრებოდე. ამაზე ხელსაყრელ შემთხვევას კი ველარ ვიპოვი. დიახ, ნორა, ახლა უკვე ყველაფერი იცით. და ისიც იცით, რომ შეგიძლიათ მე უფრო მენდოთ, ვიდრე სხვა ვინმეს.

ნორა (წამოდგება, მშვიდი, წყნარი ხმით). გამატარეთ.

რანკი (გზას დაუთმობს, მაგრამ ისევ ზის). ნორა...

ნორა (დერეფნის კარიდან გასძახებს) ელენე, ლამპა მოიტანე. (მიდის ღუმელთან, ეჰ, ძვირფასო ექიმო, ასეთი რამ თქვენ არ გეკადრებათ.)

რანკი (წამოდგება). რომ ისევე გულწრფელად შეგიყვარეთ, როგორც მეორე პიროვნებამ? განა ეს არასაკადრისია?

ნორა. არა, მაგრამ ჩემთვის არ უნდა გეთქვათ. ეგ სულაც არ იყო საჭირო.

რანკი. მაგით რისი თქმა გინდათ. ესე იგი უკვე იცოდით?

მსახური ქალი შემოდის, ლამპას დგამს მაგიდაზე და გადის.

ნორა... ფრუ ჰელმერ, გეკითხებით, იცოდით რამე?

ნორა. საიდან მეცოდინება, რა ვიცოდი და რა არ ვიცოდი? ნამდვილად ვერ გეტყვით... ულამაზოდ მოიქეცით, ექიმო! რა კარგად მიდიოდა ყველაფერი.

რანკი. ყოველ შემთხვევაში, ახლა დარწმუნებული იქნებით, რომ მე მთლიანად თქვენს განკარგულებაში ვარ სულითაც და სხეულითაც. მაშ, მითხარით...

ნორა. ყოველივე ამის შემდეგ?

რანკი. გევედრებით, გამაგებინეთ, რაშია საქმე.

ნორა. ახლა უკვე ველარაფერს გეტყვით.

რანკი. არა, არა. ასე ნუ დამსჯით. ნება მომეცით გავაკეთო თქვენთვის ყველაფერი, რაც კი ადამიანის ძალას არ აღემატება.

ნორა. ახლა თქვენ ჩემთვის არაფრის გაკეთება აღარ შეგიძლიათ. თუმცა არც მჭირდება არავითარი დახმარება. დაინახავთ, რომ ეს ყველაფერი ჩემი ფანტაზიაა მხოლოდ და მხოლოდ. დიახ, დიახ, ფანტაზია. რასაკვირველია! (ჯდება სარწმუნოებზე, რანკს შეჰყურებს და ეღიმიება.) თქვენ ჭეშმარიტად შესანიშნავი მეგობარი ხართ, ექიმო! ერთი მითხარით, ლამპის შუქზე მაინც არ გრძნობთ სირცხვილს?

რანკი. არა, სიმართლე თუ გინდათ. მაგრამ იქნებ საჭიროა გაგშორდეთ... სამუდამოდ დაგტოვოთ?

ნორა. არა, არაა საჭირო. უწინდებურად ივლით ჩვენთან. ხომ კარგად იცით, ტორვალდს უთქვენოდ გაუჭირდება.

რანკი. თქვენ?

ნორა. მეც ძალიან მსიამოვნებს, ჩვენთან რომ მოდიხართ.

რანკი. სწორედ მაგან ამიბნია თავგზა. თქვენ ჩემთვის გამოცანა ხართ. არაერთხელ მგონებია, თითქოს ჩემთან ყოფნა ისევე გსიამოვნებდათ, როგორც ჰელმერთან.

ნორა. იცით რა, ზოგჯერ ერთი ადამიანი თავს გირჩევნია, ხოლო მეორესთან ყოფნა კი გსიამოვნებს.

რანკი. დიახ, ეგ ნაწილობრივ მართალია.

ნორა. ჩემს სახლში, მართალი გითხრათ, ყველაზე მეტად ზამთა მიყვარდა. მაგრამ ძალიან მიყვარდა ჩუმი გაპარვა მოსამსახურის ოთახში. იქ არავინ მაძლევდა დარიგებებს და ყოველთვის მხიარული საუბარი იყო გაჩაღებული.

რ ა ნ კ ი. აი, თურმე, ვინ შემიცვლია თქვენთვის.

ნ ო რ ა (წამოხტება და მასთან მიირბენს). ჩემო ძვირფასო, კეთილო ექიმო, მაგ მნიშვნელობით სულაც არ მითქვამს. მაგრამ ხომ იცით, ტორვალდთანაც, როგორც მამაჩემთან...

მ ო ა ხ ლ ე (წინკარიდან შემოდის). ქალბატონო... (რალაცას წასჩურჩულებს და ბარათს გადასცემს.)

ნ ო რ ა (ბარათს დახედავს). ოჰ! (ჩაიდებს ჯიბეში).

რ ა ნ კ ი. ცუდი ამბავი ხომ არაფერია?

ნ ო რ ა. არა, არა, სულაც არა. ეს... ჩემი ახალი კოსტიუმის თაობაზეა...

რ ა ნ კ ი. რაო? ეს ხომ აგერ აქ დევს.

ნ ო რ ა. ა, ჰო, აქ არის. ეს კიდევ სხვაა... მე შევუკვეთე... მაგრამ ტორვალდმა არ უნდა გაიგოს...

რ ა ნ კ ი. აჰა, აი, თურმე, რა დიდი საიდუმლოება გქონიათ!

ნ ო რ ა. დიახაც. წადით ტორვალდთან. თავის კაბინეტშია. ცოტა ხანს შეიყოლიეთ საუბრით.

რ ა ნ კ ი. ფიქრი ნუ გაქვთ, ვერსად წამივა. (გაღის კაბინეტში.)

ნ ო რ ა (მოახლეს). მაშ, სამზარეულოში იცდის?

მ ო ა ხ ლ ე. ჰო, უკანა კარიდან შემოვიდა.

ნ ო რ ა. მერედა, არ უთხარით, სტუმარი ჰყავთო?

მ ს ა ხ უ რ ი. ვუთხარი, მაგრამ არ გასჭრა.

ნ ო რ ა. და წასვლას აღარ აპირებს?

მ ს ა ხ უ რ ი. არა, სანამ თქვენ არ მოგელაპარაკებათ.

ნ ო რ ა. კარგი, შემოიყვანე. ოლონდ, ჩუმად, ელენე. და არავის არ უთხრა ამის შესახებ. ეს პირდაპირ სიურპრიზი იქნება ჩემი მეუღლისათვის.

მ ს ა ხ უ რ ი. დიახ, დიახ, მესმის, მესმის... (გაღის.)

ნ ო რ ა. უბედურება მიახლოვდება. მიახლოვდება ყველაფრის მიუხედავად. არა, არა, არა! ეგ არ მოხდება არავითარ შემთხვევაში. (მიდის და ურდულით კეტავს კაბინეტში გამავალ კარს.)

მ ს ა ხ უ რ ი ქ ა ლ ს ოთახში კ რ ო გ ს ტ ა დ ი შემოჰყავს და ზურგს უკან კარს მიუხურავს. კ რ ო გ ს ტ ა დ ს სამგზავრო ქურჭი და ჩექმები აცვია. თავზე ნაბდის ქუდი ახურავს.

ნ ო რ ა (შეეგებება). წყნარად ილაპარაკეთ, ჩემი მეუღლე შინ არის.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. იყოს, თუ არის...

ნორა. რა გინდათ ჩემგან?

კროგსტადი. რაღაცის გაგება.

ნორა. მაშ, ჩქარა. რისი გაგება?

კროგსტადი. რა თქმა უნდა, გეცოდინებათ, რომ მომხსნეს.

ნორა. ბატონო კროგსტად, ვერაფრით ვერ შევძელი ამ ამბისათვის ხელი შემეშალა. თავგამოდებული გიცავდით, მაგრამ ვერაფერს გავხდი.

კროგსტადი. მაშ, თქვენს მეუღლეს ასე მცირედ უყვარხართ? იცის, რაც შემიძლია დაგატეხოთ თავს და მაინც ბედავს...

ნორა. როგორ იფიქრეთ, რომ მან ეს იცის?

კროგსტადი. არა, მართალი გითხრათ, არც მიფიქრია. ასეთი ვაჟკაცობის გამოჩენა არც შეეფერება ჩემი კეთილი ტორვალდის ბუნებას.

ნორა. ბატონო კროგსტად. მე მოვითხოვ პატივისცემით მოეპყროთ ჩემს მეუღლეს.

კროგსტადი. როგორ გეკადრებათ. სწორედ ჯეროვანი პატივისცემით ვეპყრობი მას. მაგრამ, რაკი თქვენ ასე საიდუმლოდ ინახავთ ამ საქმეს, მაშინ შემიძლია ვივარაუდო, რომ გუშინდელთან შედარებით, დღეს უკეთ ერკვევით იმ ამბავში, რაც ჩაიდინეთ.

ნორა. იმაზე უკეთ, ვიდრე თქვენ შეგეძლოთ ოდესმე აგეხსნათ ჩემთვის.

კროგსტადი. რასაკვირველია, ისეთი ვაი-იურისტი როგორიც მე ვარ...

ნორა. მაინც რა გინდათ ჩემგან? *

კროგსტადი. მოვედი მხოლოდ იმის გასაგებად, თუ როგორ გრძნობთ თავს, ფრუ ჰელმერ. მთელი დღე თქვენზე ვფიქრობდი. მევახშეს, ხრიკების ოსტატს, ერთი სიტყვით, ისეთ ადამიანს, როგორიც მე ვარ, თურმე მაინც გააჩნია რაღაც გულისმაგვარი.

ნორა. მაშ დაამტკიცეთ ეგ. იფიქრეთ ჩემს პატარა ბავშვებზე.

კროგსტადი. თქვენმა მეუღლემ კი იფიქრა ჩემს ბავშვებზე? მაგრამ ახლა მოვეშვათ ამას. მე მინდა გითხრათ, რომ არაა საჭირო ძალიან ახლოს მიიტანოთ გულთან ეს ამბავი. ჯერჯერობით არ აღვიძრავ თქვენს წინააღმდეგ სასამართლოს ძიებას.

ნორა. მართლა? ო, მე ვიცოდი, ვიცოდი.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ყველაფერი შეიძლება, ისევ მშვიდობიანად მოგვარდეს. რა საჭიროა უცხო პირთა ჩარევა. ეს საქმე ჩვენ სამთა შორის დარჩება.

ნ ო რ ა. ჩემმა მეუღლემ არასდროს არაფერი არ უნდა გაიგოს ამაზე.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. როგორ მოახერხებთ ამას? მერედა შეგიძლიათ თქვენ ამ თანხის მთლიანად გადახდა?

ნ ო რ ა. არა, ახლავე ერთბაშად არ შემიძლია.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ან იქნებ სხვა რაიმე საშუალება გაქვთ მხედველობაში. ამ დღეებში იქნებ იშოვოთ ფული?

ნ ო რ ა. არავითარი საშუალება არ გამაჩნია, რომ საამისოდ გამომადგეს...

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ვერც ვერაფერს გიშველიდათ. სულ ერთია. თუნდ ახლავე ხელზე რომ ჩამაბაროთ მთელი თანხა, ჩემგან მაინც ვერ მიიღებთ თქვენს თამასუქს.

ნ ო რ ა. გამაგებინეთ, მაინც რას უპირებთ?..

კ რო გ ს ტ ა დ ი. შევინახავ ჩემთვის და ხელთ მექნება. გარეშე პირს არავის ეცოდინება. ამიტომაც სასოწარკვეთილი გადაწყვეტილება რომ მიგედოთ...

ნ ო რ ა. სახელდობრ?..

კ რო გ ს ტ ა დ ი. რომ მიგეტოვებინათ მეუღლე, ბავშვები...

ნ ო რ ა. მივატოვებ...

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ანდა კიდევ უარესი რამ მოგსვლოდათ აზრად...

ნ ო რ ა. თქვენ ეს საიდან იცით?

კ რო გ ს ტ ა დ ი. მსგავსი რამ ფიქრადაც არ გაივლოთ.

ნ ო რ ა. საიდან იცით, რომ ამ ზომამდე მივალ?

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ჩვენს უმრავლესობას თავდაპირველად ეს მოსდის აზრად. მეც ასე ვიყავი თავის დროზე... მაგრამ ნებისყოფა არ მეყო

ნ ო რ ა (ხმაწართმეული). მეც ასევე.

კ რო გ ს ტ ა დ ი (შვებით ამოისუნთქავს). ჰო, არა? მაშ, თქვენც ასევე. არ გყოფნით ხომ?

ნ ო რ ა. არ მყოფნის, არ მყოფნის.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. სისულელეც იქნებოდა. საკმარისია შინაურმა

ქარიშხალმა გაიაროს და... მე ჯიბეში მაქვს წერილი თქვენი მეუღლის სახელზე.

ნორა. და იქ ყველაფერს სწერთ?

კროგსტადი. ძალზე შერბილებულად. რამდენადაც კი შეიძლება.

ნორა (სწრაფად). ეგ წერილი არ უნდა ჩაუვარდეს ხელთ მას. გთხოვთ ახლავე დახიოთ. მე ვიპოვი გამოსავალს, როგორმე ვიშოვი ფულს.

კროგსტადი. მაპატიეთ, ქალბატონო, მაგრამ, მგონი, უკვე გითხარით...

ნორა. იმ ფულზე არ ვლაპარაკობ, თქვენი რომ მმართვეს. მოითხარით, რა თანხას მოითხოვთ ჩემი მეუღლისაგან და მე თვითონ გიშოვით იმ თანხას.

კროგსტადი. მე არავითარ ფულს არ ავიღებ თქვენი ქმრისაგან.

ნორა. მაშ, რას მოითხოვთ?

კროგსტადი. ახლავე გაიგებთ. მე მინდა ფეხზე დავდგე, ქალბატონო, წელში გავიმართო, და თქვენი მეუღლე უნდა დამეხმაროს ამასში. წელიწადნახევრის განმავლობაში არავითარ უპატიოსნო საქმეში არ შევუმჩნევივარ ვინმეს. მთელი ამ ხნის განმავლობაში წლებზე ფეხს ვიდგამდი, მაგრამ კმაყოფილი ვიყავი, რომ საკუთარი შრომით თანდათან წელში ვიმართებოდი. ახლა კი გამომავდეს და მე ის აღარ დამაკმაყოფილებს, თუ უკან დამაბრუნებენ უბრალოდ შეწყალების გამო. მინდა წელში გავიმართო, მე თქვენ გეუბნებით. მინდა, რომ ბანკში დამაბრუნონ უფრო მაღალ თანამდებობაზე. თქვენს ქმარს მოუწევს ჩემთვის განსაკუთრებული თანამდებობა შექმნას.

ნორა. იგი არასდროს არ იზამს ამას.

კროგსტადი. იზამს. მე მას კარგად ვიცნობ. კრინტსაც ვერ დასძრავს. და როგორც კი მის გვერდით დავჯდები, მერე ნახავთ: ერთი წელიც არ გაივლის, რომ ღირექტორის მარჯვენა ხელი შევიქნები. ნილს კროგსტადი დაუწყებს ბანკს მართვას და არა ტორვალდ ჰელმერი.

ნორა. მაგას თქვენ ვერ მოესწრებით!

კროგსტადი. იქნებ, თქვენ...

ნორა. ახლა უკვე მეყოფა ნებისყოფა.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ვერ შემაშინებთ. ასეთი ნაზი, განებივრებული ქალბატონი, როგორიც თქვენ ხართ...

ნ ო რ ა. აი, ნახავთ, ნახავთ!

კ რო გ ს ტ ა დ ი. იქნებ ყინულქვეშ? ყინულოვან შავ წყალში? გაზაფხულზე კი ამოტივტივდებით დამახინჯებული, შემზარავი, თმა-გაცვენილი.

ნ ო რ ა. მაგით ვერ შემაშინებთ.

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ვერც მე შემაშინებთ. ასეთ რამეს არ სჩადიან, ფრუ ჰელმერ. ანდა რა სარგებლობას მოგიტანთ? ტორვალდი ხომ მაინც ხელში მეყოლება.

ნ ო რ ა. იმის მერეც? მე როცა აღარ...

კ რო გ ს ტ ა დ ი. ის კი გავიწყდებათ, რომ თქვენი პათიოსანი სახელი შემდეგშიც ჩემზე იქნება დამოკიდებული.

ნ ო რ ა ენაწართმეული დგას და შეჰყურებს კროგსტადს.

ახლა უკვე გაგაფრთხილეთ. არ ჩაიდინოთ არავითარი სისულელე. ჰელმერი როცა ჩემს ბარათს მიიღებს, მისგან ცნობას დაველოდები. გახსოვდეთ, თქვენმა ქმარმა თვითონ მაიძულა ისევ ამგვარ გზას დავ-დგომოდი. ამას არასოდეს არ ვაპატიებ. ნახვამდის, ფრუ ჰელმერ (გადის წინკარიდან.)

ნ ო რ ა (მიდის წინკარისკენ, გამოაღებს კარს და მიაყურადებს). მიდის. წერილს არ ტოვებს. ო, არა, არა, ეს ხომ ყოვლად შეუძლებელი იქნებოდა. კარს კიდევ უფრო ფართოდ გამოაღებს. ეს რას ნიშნავს? იგი შეჩერდა, კიბეზე აღარ ჩადის. გადაიფიქრა? ნუთუ...

მოსიმის წერილის ყუთში ჩასრიალების ხმა. მას კიბეზე ჩამავალი კროგსტადის ფეხის ხმა მოჰყვება. ნაბიჯების ხმა თანდათან მიწყდება. ნორას ყრუ გმინვა აღმოც-დება, უკანვე შემოიბრუნს ოთახში და დივანის წინ მდგარ მაგიდასთან მივარდებ-ბა. ხანმოკლე პაუზა.

წერილი უკვე ყუთშია. (მორიდებულად მიიპარება წინკარისკენ.) იქა დევს, ტორვალდ, ტორვალდ... ახლა ველარაფერი გვიხსნის.

ფ რ უ ლ ი ნ ე (გამოდის კოსტიუმით ხელში მარცხენა ოთახიდან). ძეტი უკვე აღარ ვიცი, რა გავუსწორო. ხომ არ მოიზომებ?

ნ ო რ ა (წყნარად, ხრინწიანი ხმით). ქრისტინა, მოდი აქ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. რა დაგემართა, რა დაბნეული გამოიყურები?

ნორა. მოდი აქ, ხედავ წერილს? იქ, მინიდან, ჩახედე წერილების ყუთში.

ფრუ ლინე. ჰო, ჰო, ვხედავ.

ნორა. კროგსტადის წერილია.

ფრუ ლინე. ნორა... შენ კროგსტადისაგან ისესხე ფული?

ნორა. ჰო. და ახლა ტორვალდი ყველაფერს გაიგებს.

ფრუ ლინე. დამიჯერე, ნორა, ასე აჯობებს თქვენთვის, ორივესთვის.

ნორა. შენ ჯერ კიდევ ყველაფერი არ იცი. თამასუქზე ჩემი ხელმოწერა ყალბია...

ფრუ ლინე. კი მაგრამ, ღვთის გულისათვის...

ნორა. მხოლოდ ერთი რამ მინდა გთხოვო, ქრისტიანა, რომ მოწმედ დამიდგე.

ფრუ ლინე. რა მოწმედ? რისთვის?

ნორა. თუ გონება დავკარგე, ეს კი ადვილად მოსალოდნელია...

ფრუ ლინე. ნორა!

ნორა. ანდა თუ სხვა რამ დამემართა, ისეთი, რომ აქ ყოფნაში ხელი შემიშალა...

ფრუ ლინე. ნორა, ნორა, თვითონვე არ გესმის, რას ამბობ!

ნორა. ესე იგი, ვინმემ რომ მოისურვოს და დანაშაული თვითონ დაიბრალოს... ხომ გესმის?..

ფრუ ლინე. ჰო, ჰო, მაგრამ ეგ რამ გაფიქრებინა...

ნორა. შენ მოწმე იქნები, რომ ეს ტყუილია, ქრისტიანა. ძალიან კარგად მესმის, რასაც გეუბნები. მე ჯერ ისევ სრულ ჰკუაზე ვარ. გეუბნები: კაციშვილმა არ იცოდა არაფერი ამაზე, მარტომ გავაკეთე ყველაფერი. ეს დაიმახსოვრე.

ფრუ ლინე. დავიმახსოვრებ. მაგრამ მაინც ვერ გავიგე...

ნორა. რას გაიგებ. თუმცა ყველაზე დიდი სასწაული ახლა მოხდება.

ფრუ ლინე. სასწაული?

ნორა. ჰო, სასწაული. მაგრამ მეტისმეტად საშინელი, ქრისტიანა. ის არ უნდა მოხდეს არავითარ შემთხვევაში.

ფრუ ლინე. ახლავე წავალ და კროგსტადს მოველაპარაკები.

ნორა. არ წახვიდე. არაფერი გაწყენინოს.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. იყო დრო, როცა ჩემი გულისთვის იგი ყველაფერს გააკეთებდა.

ნო რ ა. იგი?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. სად ცხოვრობს?

ნო რ ა. რა ვიცი. აა, ჰო! (ჯიბიდან ამოიღებს ბარათს.) აი მისი საღარბაზო ბარათი. მაგრამ წერილი, წერილი!..

ჰ ე ლ მ ე რ ი (კაბინეტიდან კარს აკაკუნებს) ნორა!

ნო რ ა (შეშინებული წამოიყვირებს). ჰა! რა მოხდა. რა გინდა?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. კარგი, კარგი, ნუ გეშინია. არ შემოვალთ. კარი ხომ ჩაკეტილი გაქვს. იზომებ თუ რა?

ნო რ ა. ჰო, ჰო, ვიზომებ. ო, ისეთი კარგი ვიქნები, ტორვალდ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე (წაიკითხავს წარწერას საღარბაზო ბარათზე) აქვე, კუთხეში, უცხოვრია.

ნო რ ა. კი მაგრამ, მაინც არაფერი გამოვა. ხსნა არსით არის. წერილი ხომ ყუთში დევს.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. გასაღები შენს ქმარსა აქვს?

ნო რ ა. მუდამ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. კროგსტადმა უნდა მოითხოვოს, რომ თავისი წერილი გაუხსნელად დაუბრუნონ. რაიმე საბაბი უნდა გამოიხატოს.

ნო რ ა. მაგრამ სწორედ ამ დროს ტორვალდი ყოველთვის...

ფ რ უ ლ ი ნ ე. როგორმე შეუშალე ხელი. შედი მასთან. ვეცდები რაც შემიძლია ჩქარა დავბრუნდე. (სწრაფად გადის წინკარიდან.)

ნო რ ა (მიდის კაბინეტის კართან, აღებს და ოთახში იხედება). ტორვალდ!

ჰ ე ლ მ ე რ ი (მეორე ოთახიდან). ბოლოს და ბოლოს შეუშვებენ თუ არა კაცს თავის საკუთარ სასტუმრო ოთახში? წავიდეთ, რანკ, ვნაბოთ ერთი... (კარებში.) ეს რაღას ნიშნავს?

ნო რ ა. რა, გენაცვალე?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. რანკის გადმოცემით, მე ველოდი დიდებულ სცენებს, რასაც კოსტიუმში გამოწყობილი გვიჩვენებდი...

რ ა ნ კ ი (კარებში). ასე მეგონა, მაგრამ, როგორც ჩანს, შევცდი.

ნო რ ა. არა. ხვალ საღამომდე ვერავინ მიხილავს მთელი ჩემი ბრწყინვალეობით.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ნორა, გენაცვალე, რაღაც განაწამები სახე გაქვს. რეპეტიციას გადიოდი?

ნო რ ა. სულაც არ გამივლია რეპეტიცია.

ჰელმერი. აუცილებელია... კია...

ნორა. სწორედ, რომ აუცილებელია, ტორვალდ. მაგრამ უშენოდ არაფერი გამოდის. ყველაფერი დამავიწყდა.

ჰელმერი. ოო, მაგას ახლავე გავიხსენებთ.

ნორა. ჰო, მომეხმარე, ტორვალდ. მაძლევ პირობას? ო, ისე მეშინია. ასე დიდი საზოგადოება... დღევანდელი საღამო უნდა შემომწირო. არავითარ საქმეს არ მოკიდო ხელი. კალამს თითი არ დააკარო. კარგი? არა, ჩემო სიყვარულო?

ჰელმერი. პირობას გაძლევ. მთელი საღამო შენს განკარგულებაში ვიქნები, ჩემო პატარა, უმწეო ქმნილება. ჰმ!.. დიახ... ოღონდ ჯერ მიხდა... (წინკარისაკენ გაემართება.)

ნორა. რა გინდა იქ?

ჰელმერი. მხოლოდ შევხედავ, წერილები ხომ არ აწყვია.

ნორა. არა, არა, რა საჭიროა, ტორვალდ.

ჰელმერი. ვითომ რატომ არა?

ნორა. ტორვალდ, გევედრები! იქ არაფერი არ არის.

ჰელმერი. გამიშვი, შევხედო (წასვლას აპირებს.) ნორა პიანინოს მივარდება და ტარანტელას დაკვრას იწყებს. (შეჩერდება კარებში.) აჰა!

ნორა. მე ხვალ ვერ ვიცეკვებ, თუ შენთან არ გავიარე რეპეტიცია.

ჰელმერი (მისკენ გაემართება). მართლა ასე გეშინია, სულიკო?

ნორა. მეშინია, მოდი, ახლავე შევუდგეთ რეპეტიციას. ვახშამამდე კიდევ დროა. დაჯექი და დამიკარი, ძვირფასო. მიმითითე, მასწავლე, როგორც ყოველთვის.

ჰელმერი. სიამოვნებით, სიამოვნებით, რაკი ასე გსურს. (მიუჯდება პიანინოს.)

ნორა (ტანსაცმლის ყუთიდან ამოალავებს, დაირასა და გრძელ, ჰრელ შარფს, რომელსაც სწრაფად შემოიხვევს, შემდეგ ერთი ნახტომით ოთახის შუაგულში აღმოჩნდება და შესძახებს) დაუკარი! მე ვცეკვავ!

ჰელმერი უკრავს, ნორა კი ცეკვავს, დოქტორი რანკი დგას ჰელმერს უკან და შეჰყურებს ნორას.

ჰელმერი (უკრავს). უფრო ნელა, უფრო ნელა...

ნორა. სხვაგვარად არ შემიძლია.

ჰელმერი. ასე სწრაფად ნუ, სულიკო!

ნორა. სწორედ ასეა საჭირო.

ჰელმერი (წყვეტს დაკვრას). არა, არა, არ ვარგა.

ნორა. (იციინის და დაირას არხევს). მაგას არ გეუბნებოდი?

რანკი. მოდი, მე დავუკრავ.

ჰელმერი (წამოდგება). კარგია. უფრო კარგად შევეუსწორებ შეცდომებს.

რანკი ჯდება პიანინოსთან და უკრავს. ნორა სულ უფრო და უფრო მეტი აგზნებით ცეკვავს, ჰელმერი ღუმელთან დადგება და განუწყვეტლივ აძლევს ნორას შენიშვნებს და მითითებებს, მაგრამ მას თითქოს არ ესმის, თმები ჩამოშლია და მხრებზე აქვს დაყრილი, არც ამას აქცევს ყურადღებას, განაგრძობს ცეკვას. შემოდის ფრუ ლინე.

ფრუ ლინე (კართან ისე შეჩერდება, თითქოს ლურსმნით მიაჭედესო) ოჰ!

ნორა (განაგრძობს ცეკვას). ხედავ, რა მხიარულება გვაქვს, ქრისტიანა!

ჰელმერი. მაგრამ, ჩემო კარგო, საყვარელო ნორა, ისე ცეკვავ, თითქოს სიკვდილ-სიცოცხლის საკითხი წყდებოდეს!

ნორა. ასეცაა.

ჰელმერი. რანკ, შეწყვიტე. ეს პირდაპირ სიგიჟეა. შეწყვიტე, გეუბნები!

რანკი წყვეტს დაკვრას და ნორაც ერთბაშად ჩერდება.

(ნორას.) ამას კი ვერაფრით დავიჯერებდი — მთლად დაგვიწყებია ყველაფერი, რაც კი გასწავლე.

ნორა (მოისვრის დაირას). თვითონაც ხომ ხედავ.

ჰელმერი. მართლაც საჭიროა სერიოზულად წამეცადინება.

ნორა. აი, ხომ ხედავ, რა აუცილებელია. უკანასკნელ წუთამდე უნდა მავარჯიშო. მაძლევ პირობას, ტორვალდ?

ჰელმერი. ფიქრი ნუ გაქვს.

ნორა. არც ღღეს და არც ხვალ ჩემს გარდა არაფერზე არ უნდა იფიქრო. არც წერილები გახსნა... არც ფოსტის ყუთი.

ჰელმერი. აჰა! ისევ იმ კაცის გეშინია?

ნორა. დიახ, დიახ, ასეცაა.

ჰელმერი. ნორა, მე შენს სახეზე ვკითხულობ, რომ იქ უკვე არის მისი წერილი.

ნორა. არ ვიცი. მე მგონი. მაგრამ მსგავსი რამ ახლა არ წაიკითხო. არავითარი უსიამოვნება არ გვჭირდება, სანამ ყველაფერი არ დამთავრდება.

რანკი. (ჰელმერს.) ნუ გაუწევ წინააღმდეგობას.

ჰელმერი. (ხელს მოხვევს ნორას). მაშ, კარგი, ცუგრუმელამ თავისი გაიტანა. მაგრამ ხვალ ღამით, შენი ცეკვების შემდეგ...

ნორა. მაშინ თავისუფალი იქნები.

მოახლე (მარჯვენა კარიდან). ქალბატონო, სუფრა გაშლილია.

ნორა. შამპანური მოგვართვი, ელენე.

მოახლე. კეთილი. (გაღის.)

ჰელმერი. ოჰო, მაშ, დიდებული ნადიმი გვექნება.

ნორა. დიახ, უნდა ვინადიმოთ განთიადამდე; (მისძახის მოახლეს.) ცოტა ნუშის ნამცხვარიც გამოაყოლე ელენე... არა, ბევრი იყოს, ამ ერთხელ არა უშავს.

ჰელმერი (ხელებს დაუჭერს). კარგი, კარგი, ეგრე ძალიან ნუ შიშობ. იყავი ჩემი საყვარელი ტოროლა, როგორც ყოველთვის.

ნორა. ჰო, ჰო, ვიქნები. ახლა კი შედი ოთახში, თქვენც, ექიმო. ქრისტინა, მომეხმარე თმების გასწორებაში.

რანკი (ნელი ხმით, ჰელმერთან გასვლისას). რა დაემართა, ნეტავ ფეხმძიმედ ხომ არ არის?.. მე მგონი, არა...

ჰელმერი. არაფერი მაგის მსგავსი, ჩემო კარგო. უბრალოდ ისევ ის ბავშვური შიშია. შენ რომ გეუბნებოდი.

გაღიან მარჯვნივ.

ნორა. (ფრუ ლინეს). ნახე?

ფრუ ლინე. ქალაქგარეთ გასულა.

ნორა. შენს სახეზე ამოვიკითხე.

ფრუ ლინე. ხვალ საღამოსლა დაბრუნდება. მე მას წერილი დავუტოვე.

ნორა. არ იყო საჭირო. ვერაფერს ვერ გამოასწორებ. და სიმართლე გითხრა, დიდებულიცაა — ყოველ წუთს ელოდო სასწაულს.

ფრუ ლინე. მაინც რას ელოდები?

ნორა. ოჰ, შენ ვერ გაიგებ. შედი ოთახში მათთან. მეც ახლავე მოვალ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე სასადილო ოთახში შედის. ნორა ერთ წამს დგას, თითქოს
გონს მოსვლას ცდილობსო, მერე საათზე დაიხედავს.

ხუთია. შვიდი საათი დარჩა შუალამემდე. შემდეგ კი ოცდაოთხი საათი
მეორე შუალამემდე. მაშინ ტარანტელა დამთავრდება. ოცდაოთხი
და შვიდი. სიცოცხლის ოცდათერთმეტი საათი დარჩა.

ჰ ე ლ მ ე რ ი (მარჯვნივ კარებში). სად არის ჩემი ტოროლა?
ნ ო რ ა (გაექანება მისკენ მკლავებგაშლილი). აქ არის!..

მესამე მოქმედება

იგივე ოთახი. მაგიდა, რომელიც დივანის წინ იდგა, ოთახის შუაგულში გადაუადგილებიათ სკამებითურთ. მაგიდაზე ლამპა ანთია. წინკარში გამავალი კარი ღიაა. ზედა სართულიდან მოისმის საბალო მუსიკის ხმა. ფრუ ლინე მაგიდასთან ზის, მექანიკურად ფურცლავს წიგნს, ცდილობს წაიკითხოს, მაგრამ, ეტყობა, აზრების მოკრება უძნელდება. დროგამოშვებით აყურადებს, მოდის თუ არა ვინმე.

ფრუ ლინე (იყურება თავის საათზე). მაინც არა ჩანს. აქამდე კი უნდა მოსულიყო. ოღონდ არ... (კვლავ მიაყურადებს.) ა! მოდის! (გაემართება წინკარისაკენ და ფრთხილად ადებს გარეთა კარს. კიბეზე ნელი ნაბიჯის ხმა ისმის. ქალი დაიჩურჩულებს.) შემობრძანდით. აქ არავინაა.

კროგსტადი (კარებში). შინ თქვენი წერილი დამხვდა. რას ნიშნავს ეს?

ფრუ ლინე. აუცილებლად უნდა მოგელაპარაკოთ.

კროგსტადი. მართლა? და აუცილებლად აქ, ამ სახლში?

ფრუ ლინე. ჩემთან არასგზით არ შეიძლებოდა. ჩემს ოთახს ცალკე შესასვლელი არა აქვს. შემოდით, ჩვენ მარტონი ვართ, მსახურ ქალს სძინავს, ჰელმერები კი მალლა წვეულებაზე არიან.

კროგსტადი. მიიხარით ერთი, ჰელმერები დღეს ნამდვილად ცეკვავენ?

ფრუ ლინე. დიახ. ვითომ რატომაც არა?

კროგსტადი. ჰო, სწორია. რატომაც არა.

ფრუ ლინე. აი, რა, კროგსტად, მოდით, მოვილაპარაკოთ.

კროგსტადი. განა მე და თქვენ კიდევ რამე გვაქვს სალაპარაკო?

ფრუ ლინე. დიახ, ბევრი რამ.

კროგსტადი. ეს კი არ მეგონა.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. იმიტომ, რომ ვერასდროს ვერ მიგებდით ისე, როგორც საჭიროა.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. რა არის ძნელად გასაგები ისეთ საქმეში, რაც თავისთავად ნათელია. უგულო ქალი მამაკაცს იცილებს თავიდან და ეუბნება, საცა გინდა წადიო, როგორც კი სხვა უფრო შეძლებული საქმრო გამოუჩნდება.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. თქვენ მაინც გგონიათ, რომ მთლად უგულო ვარ? გგონიათ, ჩემთვის იოლი იყო თქვენთან განშორება?

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. ვითომ არა?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. კროგსტად, ნუთუ ნამდვილად ასე ფიქრობდით?

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. მაშ რატომ მომწერეთ მაშინ ისეთი ბარათი?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. სხვაგვარად არ შემეძლო. რაკი გშორდებოდით, ჩემი ვალი იყო ამომეგლიჯა თქვენი გულიდან ყოველგვარი გრძნობა ჩემდამი.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი (ხელებს იმტვრევს) ესე იგი, აი, რა. ეს ყველაფერი მოხდა ფულის გულისთვის!

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ნუ გავიწყდებათ, რომ მაშინ სარჩენი მყავდა მოხუცებული დედა და ორი მცირეწლოვანი ძმა. ჩვენ ვერ დაგელოდებოდით, კროგსტად. თქვენი მომავლის ამბები კი ჯერ გაურკვეველი იყო.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. თუნდ ასეც ყოფილიყო. მაინც არ გქონდათ უფლება სხვისი გულისთვის მიგეტოვებინეთ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. აბა, რა ვიცი. არაერთხელ დამისვამს ჩემივე თავისთვის ეს კითხვა — ამის უფლება მქონდა თუ არა.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი (ხმას დაუწევს). თქვენ რომ დაგკარგეთ, თითქოს ფეხქვეშ ნიადაგი გამომეცალა. აი, შემხედეთ: ახლა მე უმწეო, გემდამსხვრეული მეზღვაური ვარ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. დახმარებისთვის, სხვათა შორის, შორს არ მოგიწევდათ წასვლა.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. იგი ახლოს იყო, მაგრამ თქვენ გამოჩნდით და გზა გადამიღობეთ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ეგ მე თავადაც არ ვიცოდი, კროგსტად. დღესღა გავიგე, რომ თქვენს ადგილზე მნიშნავენ.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. მე მჯერა თქვენი, რაკი ასე მეუბნებით. მაგრამ ახლაც, როცა ეს უკვე იცით, აღარ დაიხვეთ უკან?

ფრუ ლინე. არა. ეს სულ ერთია, არავითარ სარგებლობას არ მოგიტანთ.

კროგსტადი. ეჰ, სარგებლობა, სარგებლობა!.. მე კი თქვენს ადგილზე მაინც გავაკეთებდი ამას.

ფრუ ლინე. ცხოვრებამ და მწარე გამოცდილებამ მასწავლეს გონების ხმას დავემორჩილო.

კროგსტადი. მე კი ცხოვრებამ მასწავლა სიტყვებს არ ვენდო.

ფრუ ლინე. მაშინ ცხოვრებას ძალზე ჭკვიანური რამ უსწავლვებია თქვენთვის. მაგრამ საქმეებს ხომ მაინც ენდობით?

კროგსტადი. მაგით რას მეუბნებით?

ფრუ ლინე. თქვენ თქვით, რომ უმწეო, გემდამსხვრეული მეზღვაური ვარო.

კროგსტადი. და ვფიქრობ, მაგის თქმის უფლება მქონდა.

ფრუ ლინე. მეც გემდამსხვრეული მეზღვაური ვარ.

კროგსტადი. ეგ თქვენი საკუთარი არჩევანია.

ფრუ ლინე. სხვა არჩევანი მაშინ არ მქონდა.

კროგსტადი. მერე რას აპირებთ?

ფრუ ლინე. კროგსტად, რა იქნება, რომ ამ ორივე გემდამსხვრეულმა ერთმანეთს ხელი გავუწოდოთ?..

კროგსტადი. რას მეუბნებით?..

ფრუ ლინე. გემის ფიცარზე ორს ერთად უფრო იოლად შეუძლია გადარჩენა, ცალ-ცალკე კი ჩაძირვა ემუქრებათ.

კროგსტადი. ქრისტიანა!

ფრუ ლინე. როგორ გგონიათ, რატომ ჩამოვედი აქ?

კროგსტადი. ნუთუ გაგახსენდით?

ფრუ ლინე. უნდა ვიმუშაო, სიცოცხლე რომ ასატანი შეიქნეს ჩემთვის. მთელი სიცოცხლის განმავლობაში, რაც თავი მახსოვს, სულ ვშრომობდი და შრომა იყო ჩემი ერთადერთი ყველაზე დიდი სიხარული. ახლა კი სრულიად მარტო დავრჩი... რა საშინელი სიცარიელეა, მიტოვებულად რომ გრძნობ თავს... მხოლოდ საკუთარი თავისთვის შრომა სიხარულს ვერ მიანიჭებს ადამიანს. კროგსტად, მომეცით მიზანი, რისთვის ან ვისთვის ვიმუშაო.

კროგსტადი. ამგვარ რამეს ვერ დავიჯერებ. ეს მხოლოდ და

მხოლოდ ქალური აღფრთოვანებაა, დიდსულოვნური თავგანწირვის მოთხოვნა.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. თქვენ შეგინიშნავთ ოდესმე ჩემში აღფრთოვანებისადმი მიდრეკილება?

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. ნამდვილად კი შესძლებდით?.. მითხარით... ყველაფერი იცით ჩემი წარსულის შესახებ?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. დიახ.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. და იცით, რა ხმებიც დადის ჩემზე?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. თქვენი სიტყვებიდან როგორც გავიგე, ჩემთან შესძლებდით სხვა ადამიანად ქცეულიყავით?

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. დარწმუნებული ვარ!

ფ რ უ ლ ი ნ ე. განა ახლა უკვე დაგვიანებულია?

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. ქრისტიანა... ამას სერიოზულად მეუბნებით? კი, კი, მე ვხედავ თქვენს სახეზე. მაშ, საამისოდ გეყოფათ გამბედაობა?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ჩემთვის აუცილებელია ვილაც მიყვარდეს, ვილაცაზე ვზრუნავდე. ვილაცას დედის მაგივრობა გავუწიო, თქვენს ბავშვებს კი დედა სჭირდებათ. ჩვენ ერთმანეთს ვსაჭიროებთ, კროგსტად, მე მჯერა თქვენ ძირითადად კარგი ადამიანი ხართ და თქვენთან ერთად ყველაფრისთვის მზადა ვარ.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი (ხელებზე დასწვდება). გმადლობთ, გმადლობთ, ქრისტიანა! ახლა კი შევძლებ, რომ გავიზარდო სხვების თვალში... აჰ, ჰო, დამავიწყდა...

ფ რ უ ლ ი ნ ე. (ყურს მიუგდება). სს! ტარანტელა! წადით! წადით!

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. რატომ? რა მოხდა?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. გესმით? მალლა ტარანტელას ცეკვავენ. როგორც კი ცეკვა დამთავრდება, ისინი აქ გაჩნდებიან.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. კარგი, კარგი, წავალ. ამათი საქმე მაინც წასულია. თქვენ, რა თქმა უნდა, არ გეცოდინებათ, რა ნაბიჯი გადავდგი ჰელმერების წინააღმდეგ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ვიცი, კროგსტად.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. და მაინც გყოფნით გამბედაობა, მე...

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მე კარგად მესმის, სადამდე შეიძლება მიიყვანოს სასოწარკვეთილებამ ისეთი ადამიანი, როგორც თქვენა ხართ.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. ო, ნეტავ შემეძლოს ხელი შევეუშალო ჩემს ნამოქმედარს.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. შეგიძლიათ. თქვენი წერილი ჯერ ისევ ყუთში დევს.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. მართალს ამბობთ?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მართალს. მაგრამ...

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი (გამომცდელად მისჩერებია). ასე ხომ არ გავიგოთ ეს საქმე? თქვენ გინდათ, რადაც არ უნდა დაგიჯდეთ, იხსნათ მეგობარი ქალი. მითხარით პირდაპირ, ასეა?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ვინც ერთხელ გაყიდა საკუთარი თავი სხვების გულისთვის, მეორედ ამას არ ჩაიდენს.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. მე მოვითხოვ უკან ჩემს წერილს.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. არა, არა.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. როგორ არა. მე დაველოდები აქ ჰელმერს და ვთხოვ დამიბრუნოს წერილი. ვეტყვი, ეს მხოლოდ მე და ჩემს სამსახურიდან დათხოვნას ეხება და ნულარ წაიკითხავთ-მეთქი.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. არა, კროგსტად, ნულარ მოითხოვთ თქვენს წერილს.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. მაშ, მითხარით, მხოლოდ ამისათვის არ მომიწვიეთ აქ?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. დიახ, პირველ წუთებში შიშის გამო. მაგრამ ახლა უკვე მას შემდეგ ოცდაოთხ საათზე მეტი გავიდა და ამ სახლში ისეთი რამ შევნიშნე, რომ პირდაპირ ვერ დამიჯერებია. დაე, ჰელმერმა გაიგოს ყველაფერი. დაე, ეს ავბედითი საიდუმლო გამომჟღავნდეს. დაე, მათ გულახდილად მოითათბირონ ამის თაობაზე. არ შეიძლება ასე გაგრძელდეს ეს მალვა, ფარვა, მიკიბ-მოკიბვა.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. მაშ კარგი. რაკი ასე გადაგიწყვეტიათ... მაგრამ ერთი რამე კი უეჭველად უნდა გავაკეთო და ეს ახლავე უნდა მოხდეს...

ფ რ უ ლ ი ნ ე (მიაყურადებს). ჩქარა! წადით! წადით! ცეკვა დამთავრდა. ყოველ წუთს შეიძლება თავზე დაგვადგნენ.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. ქვემოთ დაგელოდებით.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ჰო, კარგი. მერე შინ გამაცილეთ.

კ რ ო გ ს ტ ა დ ი. ჩემს სიცოცხლეში ჯერ არ ვყოფილვარ ასე უზომოდ ბედნიერი!. (გაღის.)

შემოსასვლელში გამავალი კარი ღია რჩება.

ფ რ უ ლ ი ნ ე (მაგიდას მიალაგ-მოალაგებს და თავის პალტოს მოიშ-
ზადებს). როგორ შებრუნდა საქმე! როგორ შებრუნდა! მეყოლება ადა-
მიანი, ვისთვისაც ვიშრომებ... ვისთვისაც ვიცოცხლებ. განადგურე-
ბულ ოჯახში შევიტან სითბოსა და სიყვარულს... დიახ, დიახ, სწორედ
ეგ მინდა... მალე მაინც მოვიდნენ... (აყურადებს.) აი, ისინი. აბა ვიჩქა-
როთ. (იხურავს ქუდს და მანტოს იცვამს.)

სკენის უკნიდან მოისმის ჰელმერისა და ნორას ხმა. კარში გასაღები გაიხსაკუნებს
და ჰელმერს თითქმის ძალით შემოჰყავს ნორა წინკარში. ნორა ნეაპოლიტანურ
კოსტიუმშია გამოწყობილი და მხრებზე მოხვეული აქვს დიდი შავი შალი. ჰელ-
მერს ფრაკი აცვია და ზემოდან შავი დომინო წამოუსხამს.

ნ ო რ ა (კარებიდან, ქმარს უძალიანდება). არა, არა, არა! არ მინდა აქ!
ისევ იქ მინდა. ასე ადრე წამოსვლა არ მინდა.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. კი, მაგრამ, ჩემო სულიკო, ნორა...

ნ ო რ ა. ...ო, გეხვეწები, ტორვალდ, გემუდარები... ერთი საათი
მაინც კიდევ...

ჰ ე ლ მ ე რ ი. არც ერთი წუთი, ჩემო ძვირფასო. ხომ გახსოვს,
როგორ შევთანხმდით: მაშ, ასე. ოთახში შედი. აქ გაცივდები. (ფრთხი-
ლად შემოჰყავს ცოლი ოთახში, მიუხედავად ქალის გაძალიანებისა.)

ფ რ უ ლ ი ნ ე. სალამო მშვიდობისა!

ნ ო რ ა. ქრისტინა.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. როგორ, ფრუ ლინე, თქვენ აქა ხართ, ასე გვიან?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. დიახ, მაპატიეთ, ისე ძალიან მინდოდა ნორას
კოსტიუმისთვის შემეხედა.

ნ ო რ ა. აქ იჯექი და მელოდებოდი?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ჰო, სამწუხაროდ დამაგვიანდა. შენ უკვე მაღლა
ასული დამხვდი. აღარ წავედი, ისე მინდოდა შენი ნახვა.

ჰ ე ლ მ ე რ ი (ნორას შალს მოხსნის). აბა ერთი კარგად შეხედეთ
მართლაც ღირს შეხედვა. ხომ მშვენიერია, ფრუ ლინე?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ნამდვილად, გამოგიტყდებით.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ხომ საოცრად მომხიბლავია? ბალზე ეს ყველამ
ერთხმად აღიარა. მაგრამ ისეთი საშინელი ჯიუტია... ეს ჩემი პატარა
ცუგრუმელა. რა უნდა ქნა. წარმოგიდგენია? პირდაპირ ძალით წამო-
ვიყვანე იქიდან.

ნ ო რ ა. ...ო, ტორვალდ, იცოდე ინანებ, რომ არ დამანებე, კიდევ
ერთი საათი მემხიარულა.

ჭ ე ლ მ ე რ ი. მომისმინეთ, ფრუ ლინე! ნორა ცეკვავს ტარანტელას... ახდენს ფურორს... სავსებით დამსახურებულად... თუმცა, მართალი რომ ვთქვა, ბუნებრივად კი ასრულებდა... ესე იგი უფრო ბუნებრივად, ვიდრე, მკაცრად რომ მივუდგეთ, ეს სასურველია ხელოვნების თვალსაზრისით. მაგრამ არა უშავს! რაც მთავარია, მან ფურორი მოახდინა. და ამის შემდეგ კიდევ დამერჩინა იქ? შთაბეჭდილება შემესუსტებინა? როგორ გეკადრებათ. მადლობას მოგახსენებთ. ვტაცე ხელი ჩემს მომხიბლავ კაპრელ გოგონას, — უფრო სწორად კაპრიზიან კაპრელ გოგონას მკლავში, ელვისებური შემოტრიალებით დაუკრა თავი ყველას და მშვენიერი ზმანება თვალს მიეფარა. დასასრული ყოველთვის ეფექტური უნდა იყოს, ფრუ ლინე. მაგრამ როგორ ჩავაგონო ეს ნორას? ვერასგზით... უჰ, რა სიცხეა აქ! (დომინოს მოიხსნის და კაბინეტის კარს გამოაღებს.) ო, რა ჩაბნელებულია! თუმცა, რა თქმა უნდა, უკაცრავად... (შედის კაბინეტში და სანთლებს ანთებს.)

ნორა (სწრაფად, შეშფოთებული ჩურჩულით). აბა, რაო?

ფრუ ლინე (წყნარად). ველაპარაკე.

ნორა. მერე?

ფრუ ლინე. ნორა... შენ ყველაფერი უნდა უთხრა ქმარს.

ნორა. ასეც ვიცოდი.

ფრუ ლინე კროგსტადის მხრიდან ნურაფრის შეგეშინდება, მაგრამ ქმარს კი უნდა უთხრა.

ნორა. არ ვეტყვი.

ფრუ ლინე. მაშინ წერილი ეტყვის.

ნორა. გმადლობთ, ქრისტინა. ახლა ვიცი, როგორ მოვიქცე. სს!

ჭ ე ლ მ ე რ ი (შემოდის). აბა, ფრუ ლინე, დატკბით მისი ცქერით?

ფრუ ლინე. დიახ, დიახ, ახლა კი დაგემშვიდობებით.

ჭ ე ლ მ ე რ ი უკვე? ეს საქსოვი თქვენია?

ფრუ ლინე (იღებს საქსოვს). დიახ, გმადლობთ. კინალამ დამავიწყდა.

ჭ ე ლ მ ე რ ი. ქსოვთ კიდევაც?

ფრუ ლინე. ხანდახან.

ჭ ე ლ მ ე რ ი. იცით რა, უმჯობესია ქარგოთ.

ფრუ ლინე. მართლა? რატომ?

ჭ ე ლ მ ე რ ი. იმიტომ, რომ ბევრად ლამაზია. წარმოიდგინეთ: მარცხენა ხელით ასე უჭირავთ საქარგავი, მარჯვენათი კი აგვირისტე-

ბენ... ასე... მსუბუქი, თავისუფალი ხელის მოძრაობით... მართალს არ ვამბობ?

ფ რ უ ლ ი ნ ე. მართალი ხართ.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. საქსოვი კი, პირიქით, ყოველთვის ულამაზოა. თავად გასინჯეთ: ერთმანეთს მიტყუპებული ხელები... ეს ჩხირები კიდევ... ხან ზევით იწევენ, ხან ქვევით. რაღაც ჩინურობის ელფერი ადევს. ოო, რა შესანიშნავი შამპანურით გაგვიმასპინძლდნენ.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. აბა, ღამე მშვიდობისა, ნორა, მეტად ნულარ გაჯიუტდები.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. კარგი ნათქვამია, ფრუ ლინე.

ფ რ უ ლ ი ნ ე. ღამე მშვიდობისა, ბატონო დირექტორო.

ჰ ე ლ მ ე რ ი (კარამღე მიაცილებს). ღამე მშვიდობისა, კარგად ბრძანდებოდეთ. იმედი მაქვს, მშვიდობით დაბრუნდებით შინ. სუამოვნებით გაგაცილებდით... მაგრამ თქვენ ხომ აქვე ახლოს ცხოვრობთ. ღამე მშვიდობისა, ღამე მშვიდობისა...

ფრუ ლინე გადის, ჰელმერი მიუკეტავს კარს და ბრუნდება.

როგორც იქნა, გავისტუმრეთ. საშინლად მოსაწყენი პიროვნებაა.

ნ ო რ ა. ძალიან დაიღალე, ტორვალდ?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. არა. ოდნავადაც არა.

ნ ო რ ა. არც გეძინება?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. სულაც არა. პირიქით, უჩვეულოდ გამოცოცხლებული ვარ. მაგრამ შენ? საკმაოდ დაღლილი, მოქანცული სახე გაქვს.

ნ ო რ ა. ჰო, ძალიან დავიღალე. და მალე დავიძინებ.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. აი, ზომ ხედავ! მაშ კარგი მიქნია, მეტ ხანს რომ აღარ დავრჩით იქ.

ნ ო რ ა. ო, შენ ყველაფერს კარგად აკეთებ.

ჰ ე ლ მ ე რ ი (შუბლზე კოცნის). აი, ჩემი ცუგრუმელა უკვე დაჰკვიანდა. არ შეგინიშნავს. როგორი გამოცოცხლებული იყო დღეს რანკი?

ნ ო რ ა. ჰოო? მართლა? ვერ მოვახერხე გამოვლაპარაკებოდი.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. მეც ასევე. მაგრამ დიდი ხანია ეგ ასეთ კარგ ხასიათზე მყოფი არ მინახავს. (ერთ წამს შეხედავს, მერე მიუახლოვდება.) ჰმ! რა საუცხოოა, რომ ისევ საკუთარ ჰერქვეშა ვართ. და რომ მე და შენ მარტონი ვართ. — ჩემო მომხიბლავო მზეთუნახავო!

ნორა. ასე ნუ მიყურებ, ტორვალდ!

ჰელმერი. რაო? უფლება არა მაქვს შევხედო ჩემს უძვირფასეს საუნჯეს? მშვენიერებას, რომელიც მე მეკუთვნის, მხოლოდ მე, მთლიანად და სავსებით!

ნორა (მაგიდის მეორე მხარეს გადავა). ნუ მეუბნები ასეთ რაღაცას ამ საღამოს.

ჰელმერი (უკან მიჰყვება). ვამჩნევ, შენს სისხლში კვლავ ტარანტელას ბგერები ჟღერს. ეს კიდევ უფრო გმატებს მომხიბლაობას. გესმის? სტუმრები უკვე იშლებიან. (ხმას დაუწევს.) ნორა... მალე სახლში სიჩუმე დაისადგურებს.

ნორა. ვიმედოვნებ.

ჰელმერი. მართალს არ ვამბობ, ჩემო ძვირფასო? იცი რა, როცა შენთან ერთად საზოგადოებაში ვიმყოფები, ყოველთვის ვცდილობ შენგან შორს დავიჭირო თავი, მხოლოდ მალულად შეგავლო თვალი და იცი, რატომ ვაკეთებ ამას? იმიტომ, რომ წარმოვიდგენ, ვითომ შენ ჩემი ფარული სიყვარული ხარ, რომ მე და შენ მალულად დავქორწინდით და ეჭვიც კი არავის ეპარება, რომ ჩვენს შორის რაიმეა.

ნორა. დიახ, დიახ, დიახ. კარგად ვიცი მთელი შენი ფიქრები მე დამტრიალებს თავს.

ჰელმერი. ხოლო, როცა წამოსვლას დავაპირებთ და შალს წამოვასხამ შენს ნაზ, ახალგაზრდულ მხრებს... ამ საოცრად ლამაზად მოყვანილ კისერს... წარმოვიდგენ, რომ შენ ჩემი ნორჩი საცოლვე ხარ... პირდაპირ ჯვრის წერიდან მოვდივართ და პირველად შემეყავხარ ჩემს სახლში... პირველად დავრჩები შენთან მარტო. შენთან ჩემო ნორჩო მთრთოლვარე მშვენიერება! მთელ ამ საღამოს ჩემი ფიქრი და ოცნება მხოლოდ შენ იყავი. როცა დაგინახე, ტარანტელას ცეკვის დროს როგორ დაჰქროდი და ყველას ხიბლავდი... ძარღვებში სისხლი ამიდუღდა... მეტი აღარ შემეძლო... ამიტომაც წამოგიყვანე იქიდან ასე ადრე...

ნორა. წადი რა, ტორვალდ, მარტო დამტოვე. არ მინდა...

ჰელმერი. ეგ რას ნიშნავს? გინდა გამაღიზიანო, ჩემო სიხარულო? არ მინდაო? განა მე შენი ქმარი არა ვარ?

კარზე კაკუნი ისმის.

ნორა (შეკრთება). გესმის?

ჰელმერი (შემობრუნდება). ვინ არის?

რანკი (კარს უკნიდან). მე ვარ. შეიძლება ერთი წუთით?

ჰელმერი (წყნარად, ნაწყენი კილოთი). ოჰ, ახლა რამ მოიყვანა ნეტავი აქ? (ხმამაღლა.) ახლავე. (მიდის და აღებს კარს.) რა კარგი ქენი, რომ წასვლის წინ შემოგვიარე.

რანკი. შენი ხმა შემომესმა და ვიფიქრე, შევუვლი-მეთქი (ოთახს თვალს მოავლებს.) დიახ, ეს საყვარელი ნაცნობი ოთახებია. კარგადა ხართ აქ, მყუდროდ, ორივენი.

ჰელმერი. მე მგონი, შენ დღეს ზემოთაც კარგად და მყუდროდ იყავი.

რანკი. შესანიშნავად. რატომაც არა? რატომ არ უნდა წარვტაცო ცხოვრებას ყველაფერი, რასაც მთავაზობს? ყოველ შემთხვევაში, რამდენიც შეიძლება და სანამ შეიძლება. ღვინო საუცხოო იყო...

ჰელმერი. განსაკუთრებით შამპანური!

რანკი. შენც მოგეწონა? რაღაც საოცრად ბევრი ვყლაპე.

ნორა. ტორვალდმაც დღეს ბევრი შამპანური დალია.

რანკი. ჰოო?

ნორა. ჰო. მის შემდეგ კი ის ყოველთვის ჩინებულ ხასიათზეა.

რანკი. მერე რა მოხდა, რატომ არ უნდა წაიქეიფოს ადამიანმა მისთვის სასარგებლოდ გატარებული დღის შემდეგ.

ჰელმერი. სასარგებლოდ გატარებული! ამით, სამწუხაროდ თავს ვერ მოვიწონებ.

რანკი. მე კი შემიძლია დავიტრაბახო.

ნორა. ჩანს, დღეს რაღაც მეცნიერული გამოკვლევა ჩაგიტარებიათ, ექიმო?

რანკი. სწორედ ეგრეა.

ჰელმერი. ერთი შეხედვით: ჩემი პატარა ნორა მეცნიერულ გამოკვლევებზე ლაპარაკობს!

ნორა. და შემიძლია მოგილოცოთ წარმატება?

რანკი. დიახ, შეგიძლიათ.

ნორა. მაშ კარგი შედეგი მოგცათ?

რანკი. საუკეთესო, ექიმისთვისაც და პაციენტისთვისაც — მტკიცე რწმენა.

ნორა (სწრაფად, გამომცდელად). მტკიცე რწმენა?

რ ა ნ კ ი. დიახ, ნამდვილად მტკიცე რწმენა. მაშ არ ღირდა ამის შემდეგ კარგი წაქეიფება?

ნ ო რ ა. დიახ, სწორედაც მოქცეულხართ, ექიმო.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. მეც ამას გეტყვით. ოღონდ თუ ხვალ არ წაგამწართ.

რ ა ნ კ ი. უსასყიდლოდ ამ ცხოვრებისაგან ვერაფერს მიიღებთ.

ნ ო რ ა. დოქტორ რანკ, გეტყობათ, ბალების მოყვარული ხართ.

რ ა ნ კ ი. დიახ, თუ სასაცილო ნიღბები მრავლადაა.

ნ ო რ ა. მოიხედეთ. მე და თქვენ როგორი კოსტიუმებით გამოვიდეთ შემდეგ მასკარადზე?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. შე პატარა ქარიფანტიავ! უკვე შემდეგ მასკარადზე ფიქრობ?

რ ა ნ კ ი. მე და თქვენ? ახლავე გეტყვით. თქვენ — ბედის ნებიერს...

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ჰო, მოიფიქრე კოსტიუმი, რომელიც მაგ აზრს გამოხატავს.

რ ა ნ კ ი. დაე შენი ცოლი ისე გამოვიდეს, როგორც... როგორიცაა საერთოდ...

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ნამდვილად მოსწრებული პასუხია. მერედა, შენ თავად რა კოსტიუმით აპირებ გამოსვლას? უკვე მოიფიქრე?

რ ა ნ კ ი. დიახ, მეგობარო, ეს უკვე გადაწყვეტილი მაქვს.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. მაინც?

რ ა ნ კ ი. შემდეგ მასკარადზე უჩინრად მოგვევლინებით...

ჰ ე ლ მ ე რ ი. მოფიქრებაც ამას ჰქვია!

რ ა ნ კ ი. არსებობს ერთი დიდი შავი ქუდი — ნუთუ არ გაგიგია უჩინმაჩინის ქუდის ამბავი? როგორც კი დაიხურავ, მაშინვე გაუჩინარდები.

ჰ ე ლ მ ე რ ი (ღიმილს იკავებს). ჰო, მართალია.

რ ა ნ კ ი. მაგრამ. სულ დამავიწყდა, რისთვის შემოვედი. ჰელმერ, ერთი სიგარა მომეცი, ჰავანური, მუქი ფერისა.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. დიდი სიამოვნებით. (გაუწვდის პორტსიგარს.)

რ ა ნ კ ი (აიღებს ერთ ცალს და ბოლოს წააჭრის). გმადლობთ.

ნ ო რ ა (ასანთს ანთებს). მე კი ნება მიბოძეთ მოგიკიდოთ.

რ ა ნ კ ი. გმადლობთ.

და მშვიდობით!

ჰელმერი. მშვიდობით, მშვიდობით, მეგობარო!

ნორა. ძილი ნებისა, ექიმო.

რანკი. გმადლობთ კეთილი სურვილისათვის.

ნორა. მეც ასევე მისურვებ.

რანკი. თქვენ? კეთილი, რაკი ასე გსურთ — ძილი ნებისა და გმადლობთ ასანთის მოკიდებისათვის. (თავს უკრავს ორივეს და გადის.)

ჰელმერი (ხმადაბლა). გვარიანად გადაუკრავს.

ნორა (დაბნეული). მართლაც.

ჰელმერი ჯიბიდან გასაღებს ამოიღებს და წინაკარისაკენ გაემართება.

ნორა. ტორვალდ, რას აპირებ?

ჰელმერი. საფოსტო ყუთი უნდა დავცალო. პირამდე სავსეა. დილის გაზეთები აღარ ჩაეტევა.

ნორა. უნდა იმუშაო ღამით?

ჰელმერი. არა. ეს რა ამბავია? საკეტი ვილაცას უწვალებია!

ნორა. საკეტი?

ჰელმერი. ჰო, საკეტი. ეს რას ნიშნავს? არა მგონია, რომ მოახლემ... აჰა, აქვეა გატეხილი თმის სარჭი. ნორა, ეს შენი თმის სარჭია!

ნორა (სწრაფად). მართლა? ალბათ, ბავშვებმა...

ჰელმერი. უნდა შექველად გადააჩვიო. ჰმ! ჰმ! როგორც იქნა, გავალე. (გამოიღებს ყუთიდან წერილებს და სამზარეულოში გასძახის.) ელენე! ელენე! წინკარში ლამპა ჩააქრე. (შემოდის ოთახში და წინა ოთახის კარს ჩაკეტავს, ნორას უჩვენებს წერილების გროვას.) ხედავ, რამდენი დაგროვილა! (სინჯავს წერილებს.) ეს რა არის?

ნორა (ფანჯარასთან). წერილი! არ გინდა, არ გინდა, ტორვალდ!

ჰელმერი. ორი სადარბაზო ბარათი რანკისაგან.

ნორა. რანკისაგან?

ჰელმერი (დასცქერის ბარათებს). „მედიცინის დოქტორი რანკი“. ესენი ზევიდან ეწყო. როგორც ჩანს, გასვლისას ჩაყარა.

ნორა. აწერია რამე?

ჰელმერი. სახელის თავზე შავი ჯვარია დასმული, შეხედე რა შემზარავი ფანტაზიაა. თითქოს საკუთარ სიკვდილს გაუწყებდეს.

ნორა. ასეც არის.

ჰელმერი. რაო? შენ რამე იცი? გითხრა რამე?

ნორა. რაკი ეს ბარათები მივიღეთ, ესე იგი გამოგვეთხოვა. ახლა თავის ბინაში ჩაიკეტება და მოკვდება.

ჰელმერი. ჩემო საბრალო მეგობარო!.. ასეც ვიცოდი, რომ ღიბხანს ვეღარ შევინარჩუნებდით. მაგრამ ასე მალე... დაემალე ყველას, როგორც დაჭრილი ნადირი...

ნორა. რაც მოსახდენია, უმჯობესია უსიტყვოდ მოხდეს. ასე არაა ტორვალდ?

ჰელმერი (ბოლთასა სცემს). ისე ახლოს იყო ჩვენთან. რაღაც ვერ წარმომიდგენია უმისოდ. იგი თავისი ტანჯვა-წამებით ოდნავ მოღრუბლულ ფონს უქმნიდა ჩვენს მზესავით ნათელ ბედნიერებას... შეიძლება ასეც სჯობდეს. ყოველ შემთხვევაში, მისთვის. (შეჩერდება.) და იქნებ ჩვენთვისაც ნორა. ახლა მე და შენ მარტონი ვიქნებით — ვიარსებებთ ერთმანეთისათვის. (ეხვევა.) ჩემო საყვარელო... სულ მგონია, რომ საკმაოდ მტკიცედ არ მიჭერიხარ ხელში. იცი, ნორა... რამდენჯერ მიფიქრია შენზე, ნეტავ რაიმე გარდუვალი საფრთხე ემუქრებოდეს, რომ მის დასახსნელად ჩემი სიცოცხლის ბედი სასწორზე შევაგდო-მეთქი.

ნორა (თავს გაითავისუფლებს და მტკიცე, გაბედული კილოთი). აბა, წაიკითხე შენი წერილები, ჰელმერ.

ჰელმერი. არა, არა, დღეს არა. მე შენთან ყოფნა მინდა, ჩემო სიყვარულო.

ნორა. იმ დროს, როცა იცი, მეგობარი გიკვდება?

ჰელმერი. მართალი ხარ. ამან ორივე აგვალეღვა. ჩვენ შორის მეტად ულამაზო რამ შემოიჭრა — სიკვდილსა და გახრწნაზე ფიქრი. საჭიროა ჯერ ამისაგან გავთავისუფლდეთ. ამიტომ ამჯერად ჩვენ-ჩვენს ოთახებს მივაშუროთ.

ნორა (ყელზე ხელებს მოხვევს). ტორვალდ... ღამე მშვიდობისა, ღამე მშვიდობისა!

ჰელმერი (შუბლზე კოცნის). ღამე მშვიდობისა, ჩემო მგალობლო ჩიტუნავ. მშვიდ ძილს გისურვებ, ნორა. მე ახლა წერილებს გადავიკითხავ. (გადის თავის კაბინეტში წერილებითურთ და კარს მოიხურავს.)

ნორა (შეშფოთებული თვალებით იყურება, ტორტმანით დადის ოთახში, ჰელმერის დომინოს დაავლებს ხელს, მოისხამს და ხმაჩახლეჩილი ნაწყვეტ-ნაწყვეტად ჩურჩულებს). მას ვერასოდეს ველარ ვიხილავ. ველარასოდეს, ველარასოდეს, ველარასოდეს (თავზე შალს შემოიხვევს.) ვერც ბავშვებს, ვერც მათ. ველარასოდეს, ველარასოდეს, ოო! პირდაპირ შავ, ყინულოვან წყალში... უძირო სიღრმეში... ოო! მალე მაინც დასრულდეს ყველაფერი... აი, ახლა აიღო წერილი... კითხულობს, არა, არა, ჯერ არა... ტორვალდ, მშვიდობით, შენც და ბავშვებიც... (წინკარში გავარდნას დააპირებს.)

იმავე წამს კაბინეტის კარი იღება და ზღურბლზე ჰელმერი გამოჩნდება, გახსნილი წერილით ხელში.

ჰელმერი. ნორა!

ნორა (ხმამაღლა წამოიყვირებს). აჰ!

ჰელმერი. რა არის ეს? იცი, რა სწერია ამ წერილში?

ნორა. ვიცი, გამიშვი! უნდა წავიდე!

ჰელმერი (აჩერებს). სად მიდიხარ?

ნორა (ცდილობს გაუსხლტეს ხელიდან). არც იფიქრო ჩემი გადარჩენა ტორვალდ!

ჰელმერი (უკან დაიხვეს). მართალია! მაშ მართალია, რასაცა მწერს?.. საშინელებაა! არა! არა! ეს შეუძლებელია მართალი იყოს.

ნორა. მართალია. მე შენ ამქვეყნად ყველაზე მეტად მიყვარდი.

ჰელმერი. მომწყდი თავიდან შენი სულელური კეკემაღულობით!

ნორა (ნაბიჯს წასდგამს მისკენ). ტორვალდ!..

ჰელმერი. უბედურო... ეს რა ჩავიდენია?!

ნორა. გამიშვი, წავიდე შენ არ უნდა აგო პასუხი ჩემი გულისათვის, შენ არ უნდა იღო თავს ეს ყველაფერი.

ჰელმერი. კომედიას ნუ მართავ! (დერეფანში გაშავალ კარს გასაღებით ატავს.) ფეხსაც ვერ მოიცვლი, სანამ არ მიპასუხებ. გესმის, რა ჩაიდინე? მიპასუხე! გესმის?

ნორა (პირდაპირ მისჩერებია გაქვავებული სახით). ჰო, ახლა ვიწყებ მთლიანად გაგებას.

ჰელმერი (გაივლ-გამოივლის). ო, რა საშინელი გამოღვიძებაა. მთელი ამ რვა წლის განმავლობაში... ეს, ჩემი სიხარული, ჩემი სია-

მაყე... მატყუარა ყოფილა... უარესი, უარესი... დამნაშავე! ო, რა უძი-
რო უფსკრულია სიბინძურის და უხამსობისა! თფუ! თფუ!

ნორა ღუმს და უწინდებურად თვალმოუშორებლად მისჩერებია ქმარს.

(შეჩერდება მის წინ.) წინასწარ კი უნდა მივხვედრილიყავი, რომ ასეთი
რამ მოხდებოდა. წინასწარ განმეჭვრიტა მამაშენის ქარაფშუტული
პრინციპები... ჩუმაღ! მამაშენის მთელი ქარაფშუტული პრინციპები
მემკვიდრეობით გადმოგეცა. არავითარი რელიგია, არავითარი მორა-
ლი, არც მოვალეობის გრძნობა... ო, როგორ დავისაჯე იმის გამო,
რომ მაშინვე მამაშენის საქმეს თვალი ავარიდე. შენი გულისთვის. და
აი, შენ კი ასე გადამიხადე.

ნორა. დიახ, ასე.

ჰელმერი. ახლა მთლად გაანადგურე ჩემი ბედნიერება. დაღუ-
პე მთელი ჩემი მომავალი. ამაზე ფიქრიც კი საზარელია. უსინდისო
ადამიანის ხელთა ვარ. მას შეუძლია, რაც სურს, ის მიყოს, რაც მოე-
პრიანება ის მიბრძანოს, და ყოველნაირად გადამქელოს. კრინტსაც
ვერ დავძრავ. ამგვარად უნდა ჩავეშვა უძირო უფსკრულში და დავი-
ღუპო ერთი ქარაფშუტა დედაკაცის გამო.

ნორა. მე როცა ცოცხალი აღარ ვიქნები, შენ განთავისუფ-
ლდები.

ჰელმერი. ოჰ, მოეშვი ოინებს! მამაშენსაც მუდამ მზად ჰქონ-
და ამგვარი ფრაზები. მერედა, მე რას მარგებს, შენ თუ ცოცხალი
აღარ იქენი? იოტისოდენასაც არაფერს. მას მაინც შეუძლია საქმის
გახსნა. და თუ ის ამას გააკეთებს, მაშინ ალბათ ჩემზე ეჭვს მოიტანენ,
ცოლის დანაშაული ეცოდინებოდაო. ალბათ იფიქრებენ, რომ შენს
ზურგს უკან მე ვიდექი და მე გასწავლე ეს ყველაფერი! და მთელი
ამ ამბისთვის შენ უნდა გადავიხადო მადლობა შენ, რომელსაც ზე-
ლისგულზე გატარებდი ჩვენი ერთად ცხოვრების მანძილზე. ახლა
მაინც თუ მიხვდი, რა უსიამოვნება მომაცენე?

ნორა (ცივი სიმშვიდით). დიახ.

ჰელმერი. ეს იმდენად დაუჯერებელია, რომ ჯერ კიდევ გონს
ვერ მოვსულვარ, მაგრამ უნდა შევეცადო, როგორმე დავალწიო თავი.
მოიხსენი შალი. მოიხსენი, მე შენ გეუბნები! უნდა რამენაირად მოვ-
თაფლო. რადაც არ უნდა დაჯდეს, საქმე უნდა მიფუჩხიდეს. ხოლო
რაც შეგვეხება მე და შენ, არავის არაფერი ვაგრძნობინოთ, ისე და-

ვიჭიროთ თავი, ვითომ უწინდებურად ვართ. მაგრამ ეს, რა თქმა უნდა, ხალხის თვალში. შენ, მაშასადამე, დარჩები სახლში, ეს თავისთავად ცხადია. მაგრამ ბავშვების გაზრდის უფლებას ვერ მოგცემ. მათ ვერ განდობ!.. ოო! და იძულებული ვარ ამ სიტყვებით მჩვმართო იმ პიროვნებას, რომელიც ისე ძლიერად მიყვარდა და ისევ... მაგრამ დავამთავროთ. დღეიდან ბედნიერებაზე ლაპარაკიც ზედმეტია. ისლა დაგვრჩენია გადავარჩინოთ მისი ნარჩენები, ნამსხვრევები, გარეგნული თავაზიანობა!

წინკარიდან ზარის ხმა ისმის.

(შეკრთება.) ვინ უნდა იყოს? ასე გვიან. ნუთუ ყველაზე საშინელ რაღაცას უნდა ველოდო. ნუთუ იგი?.. დაიმაღე ნორა! ვითომ ავადა ხარ!

ნორა გაუნძრევლად დგას. ჰელმერი გადის და შემოსასვლელ კარს აღებს.

მოახლე (ნახევრად ჩაცმული, წინკარიდან). წერილია ქალბატონის სახელზე.

ჰელმერი. მომეცი აქ (გამოჰგლეჯს წერილს და კარს მიხურავს.) დიახ, მისი წერილია. შენ არ მოგცემ. მე თვითონ წავიკითხავ.

ნორა. წაიკითხე.

ჰელმერი (ლამპის შუქზე). გამბედაობა არ შემწევს. ვინ იცის, უკვე დავიღუპეთ შენც და მეც... არა, ხომ უნდა ვიცოდეთ. (გამალებით ხსნის კონვერტს, თვალს გადაავლებს რამდენიმე სტრიქონს, დასცქერის წერაღში ჩადებულ ქალაღს და მხიარულად შესძახებს.) ნორა!

ნორა კითხვის გამომხატველი თვალეებით შეხედავს.

ნორა... არა, მოიცა, კიდევ გადავიკითხო... კი, კი, ასეა. გადავრჩი! ნორა, გადავრჩი!

ნორა. მე?

ჰელმერი. შენც, რასაკვირველია, ორივე გადავრჩით, შენც და მეც. შეხედე! ის გიბრუნებს შენს თამასუქს. გწერს, რომ ნანობს და წუხს... რომ მის ცხოვრებაში ბედნიერი შემობრუნება მოხდა... ჩვენთვის რა მნიშვნელობა აქვს, საერთოდ, რას წერს. ესე იგი, გადავრჩით, ნორა. ვერავინ ვეღარაფერს დაგაკლებს. ეჰ, ნორა ნორა. არა, ჯერ ეს საზიზღრობა გავანადგუროთ. შეხედე... (თვალს შეავლებს თამასუქს.) არა, დახედვაც არ მინდა. დაე, ეს ყველაფერი ჩემთვის სიზმრად

იქცეს. (ნაკუწებად აქცევს წერილს და თამასუქსაც, შეუძახებს ცეცხლში და უყურებს, როგორ იწვის.) ესეც ასე, ახლა ნაკვალევიც აღარ დარჩა... ის წერდა, რომ შობის წინა დღეს შენ... ო, ნორა, რა საშინელ ტანჯვა-წამებას გამოივლიდი ამ სამ დღეში!

ნორა. მე ცხარე ბრძოლა მომიწია ამ სამ დღეს.

ჰელმერი. რა წამებას გადაიტანდი, სხვა გამოსავალი რომ ვეღარ ნახე... არა, ამ საშინელებას ნულარ მოვიგონებთ. ახლა უნდა გავმხიარულდეთ და ვიფიქროთ, რომ ყველაფერმა გაიარა, გაიარა! გამოგონე, ნორა, შენ თითქოს არც გესმის, რომ ყველაფერმა ამან გაიარა. რას ნიშნავს ეს... რა გაქვავებული სახე გაქვს? აჰ, ჩემო პატარა, საბრალო ნორა, მესმის, მესმის: ჭერ კიდევ ვერ დაგიჭერებია, რომ გაპატიე. მაგრამ ნამდვილად გაპატიე ნორა. გეფიცები, ყველაფერი გაპატიე. მე ხომ ვიცი, შენ ეს ჩაიღინე ჩემი სიყვარულის გამო.

ნორა. ეგ მართალია.

ჰელმერი. შენ მე გიყვარდი ისე, როგორც ცოლს უნდა უყვარდეს ქმარი. ოღონდ ზოგიერთ საქმეში ვერ გაერკვიე. მაგრამ ნუთუ გგონია, ნაკლებად მეყვარები იმის გამო, რომ დამოუკიდებლად მოქმედება არ გეხერხება? არა, არა, თამამად დამეყრდენი, მე ვიქნები შენი ხელმძღვანელი და მრჩეველი. მაშინ კაცი არ ვიქნებოდი, სწორედ ეგ ქალური უმწეობა ორმაგად რომ არ გამაღლებდეს ჩემს თვალში. ნუ მიაქცევ ყურადღებას იმ მკაცრ სიტყვებს, მე რომ წამოვისროლე პირველი შიშის განცდის მომენტში, როცა მომეჩვენა, ყველაფერი თავზე მექცეოდა. მე შენ მოგიტევე, ნორა, გეფიცები, მოვიტევე.

ნორა. მადლობას გწირავ შენი მოტევებისათვის. (გადის მარცხენა მხრიდან).

ჰელმერი. არა, მოიცა... (შეიხედავს კარიდან.) რას აკეთებ მანდ?

ნორა. საბალო კოსტიუმს ვიხდი.

ჰელმერი (ღია კართან.) ჰო, კარგია. და ეცადე დამშვიდდე, გონს მოხვიდე, ჩემო საბრალო შეშინებულ მტრედო. დამეყრდენ მშვიდად მე, მე საკმაოდ ფართო ფრთები მაქვს და დაგიფარავ. (კართან მიდი-მოდის.) ო, რა მშვენიერად, მყუდროდ ვართ ჩვენთვის, ნორა. აქ შენი საიმედო თავშესაფარია, აქ შენ თვალის ჩინივით მოგივლი და დაგიცავ, როგორც შეშინებულ მტრედს, რომელიც უვნებელი გამოვტაცე ქორს კლანჭებიდან. მე შეგძლებ დავამშვიდო შენი საბრალო ათრთოლებული გული. მერწმუნე, ნორა, თანდათან კვლავ და-

გიბრუნდება სიმშვიდე. ხვალ ეს ყველაფერი უკვე სულ სხვაგვარად მოგეჩვენება, და ცხოვრება ისევ კალაპოტში ჩაღებება, მეც აღარ დამჭირდება რამდენჯერმე გამეორება იმისა, ყველაფერი გაპატიუმეთქი. შენ თვითონ იგრძნობ, რომ ასე იქნება. როგორ შეგიძლია იფიქრო, ვითომ გულში გავივლებდი შენთვის ხელი მეკრა ან რაიმე საყვედური მეთქვა. შენ კიდევ არ იცნობ ნამდვილი, პატივისმცემელი ქმრის გულს, ნორა. ქმარს უზომოდ ატკბობს და სიამოვნებს იმის შეგნება, რომ მან მიუტევა თავის ცოლს... მიუტევა სულით და გულით. ცოლი ამის გამო თითქოს ორმაგად უფრო საკუთარი ხდება მისთვის — განუყრელი. ქმარი თითქოს მეორედ აძლევს სიცოცხლეს მას. ქალი ხდება მისი, ასე ვთქვათ, ცოლიც და შვილიც. შენც ახლა ჩემთვის ორივე იქნები, ჩემო უმწეო, დაბნეულო ქმნილება. ნურაფრისა გეშინია, ნორა, ოღონდ გულახდილი იყავი ჩემთან და მე ვიქნები შენი ნებაც და შენი სინდისიც. ეგ რაღას ნიშნავს? დაწოლას არ აპირებ? სამოსი გამოგიცვლია.

ნორა (ჩვეულებრივ საშინაო ტანსაცმელში). ჰო, ტორვალდ, გამოვიცვალე.

ჰელმერი. მერედა, რატომ? ასე გვიან?..

ნორა. ამაღამ მე ვერ დავიძინებ...

ჰელმერი. კი, მაგრამ, ძვირფასო ნორა...

ნორა (საათზე დაიხედავს). არც ისე გვიანაა. ჩამოჯექ, ტორვალდ. მე და შენ ბევრი სალაპარაკო გვაქვს. (მაგიდას მიუჯდება.)

ჰელმერი. ნორა... რას ნიშნავს ეს? ეგ ცივი, გაქვავებული სახე.

ნორა. ჩამოჯექ. კარგა ხანს გასტანს ჩვენი საუბარი. ბევრი რამე მაქვს შენთვის სათქმელი.

ჰელმერი (ცოლის პირდაპირ მიუჯდება მაგიდას). მე შენ მაშინებ, ნორა, და არაფერი მესმის.

ნორა. მეც სწორედ მანდა ვარ. შენ ჩემი არაფერი გესმის და მეც ასევე ვერაფერი გავიგე... ამ საღამომდე. არა, ნუ შემაწყვეტინებ. მხოლოდ მომისმინე... ანგარიშები გავასწოროთ, ტორვალდ.

ჰელმერი. რაზე ლაპარაკობ?

ნორა (მოკლე პაუზის შემდეგ). განა არ გაოცებს ერთი რამ, აი ახლა ასე რომ ვსხედვართ ერთად?

ჰელმერი. რა უნდა იყოს გასაოცარი?

ნორა. რვა წელია, რაც ცოლ-ქმარი ვართ და განა არ გიკვირს ის ამბავი, რომ ამ ხნის მანძილზე მე და შენ, ესე იგი ცოლსა და ქმარს ახლა პირველად გვაქვს სერიოზული საუბარი.

ჰელმერი. სერიოზული... რა მნიშვნელობით?

ნორა. მთელი ამ რვა წლის... კიდევ უფრო მეტი ხნის... განწავლობაში ჩვენი ნაცნობობის პირველი დღიდანვე არ დაგვცდენია ერთი სერიოზული სიტყვა სერიოზულ თემაზე.

ჰელმერი. რად მინდოდა შენთვის გამენდო ჩემი საზრუნავი. ტვირთს ხომ მაინც ვერ შემიმსუბუქებდი.

ნორა. საზრუნავზე არ გელაპარაკები. მე გეუბნები, რომ ჩვენ, საერთოდ, არ გვქონია სერიოზული საუბარი, არავითარ საქმეზე სერიოზულად არ გვითათბირია.

ჰელმერი. კი მაგრამ, საყვარელო ნორა, განა ეს რაიმე სარგებლობას მოგიტანდა?

ნორა. აი ახლა კი მთავარ საკითხს მივადექით. შენ არასოდეს არ გესმოდა ჩემი... მე ძალიან უსამართლოდ მექცეოდით, ტორვალდ, ჯერ მამაჩემი, მერე შენ.

ჰელმერი. რაო? ჩვენ ორნი?... იმ დროს, როცა ორივეს ამ ქვეყნად ყველაზე მეტად უყვარდი.

ნორა (თავს აქნევს). თქვენ არასოდეს არ გყვარებოდათ. თქვენ მხოლოდ სიამოვნებას განიჭებდით ჩემი სიყვარული.

ჰელმერი. ნორა, მაგას რას ამბობ.

ნორა. დიახ, სწორედ ასეა, ტორვალდ. სანამ მამის სახლში ვცხოვრობდი, იგი მიზიარებდა ხოლმე თავის შეხედულებებს და მეც ისეთივე შეხედულებანი მქონდა. ხოლო როცა განსხვავებული აღმომჩინდებოდა, ვცდილობდი დამემალა, რადგან მამაჩემს არ მოეწონებოდა. იგი თავის თოჯინას მეძახდა და ჩემით ისე ერთობოდა, როგორც მე ჩემი თოჯინებით. მერე შენს სახლში მოვხვდი...

ჰელმერი. ეგ რა ნათქვამია, როცა ჩვენს ქორწინებაზეა საუბარი.

ნორა (აუღელვებლად). მე იმის თქმა მინდა, რომ მამაჩემის ხელიდან შენს ხელში გადმოვედი. შენ ყველაფერს საკუთარი გემოვნების მიხედვით აწყობდი, და მეც გადავიღე შენი გემოვნება თუ თავი მეჭირა ისე, თითქოს გადამეღოს, კარვად არ ვიცი... მე მგონი, ორივე იყო. ხან ასე იყო, ხან ისე. ახლა უკან რომ ვიყურები, ასე მგონია,

საშინელ-სილატაკეში გავატარე მთელი ცხოვრება და დღითი დღე ძლივს გამჭონდა თავი!.. ჩემი არსებობის მიზანი და ჩემი საქმიანობა შენი გართობა და შექცევა იყო, ტორვალდ, რადგან ასეთი იყო შენი სურვილი. შენ და მამაჩემს დიდი დანაშაული მიგიძღვით ჩემ წინაშე. თქვენი ბრალია, რომ ჩემგან არაფერი გამოვიდა.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ნორა, ეს რა უგუნურება და უმადურობაა! განა შენ აქ ბედნიერი არ იყავი?

ნორა. არა, არასოდეს. მე წარმოვიდგინე, რომ ვიყავი, მაგრამ არასდროს არ ვყოფილვარ.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. არ ყოფილხარ... მაშ, ბედნიერი არ ყოფილხარ!

ნორა. არა, მხოლოდ მხიარული. და შენც მუდამ თავაზიანი იყავი ჩემს მიმართ, ალერსიანი. მაგრამ მთელი ჩვენი სახლი მხოლოდ და მხოლოდ დიდი საბავშვო ოთახი იყო. აქ მე ვიყავი შენი თოჯინა-ცოლი, ისევე როგორც მამასთან — თოჯინა-ქალიშვილი. ბავშვები კი ჩემი თოჯინები იყვნენ. მე ისევე მომწონდა, როცა შენ თამაშობდა და ერთობოდი ჩემთან, როგორც ბავშვებს მოსწონდათ, როცა მე მათთან ვთამაშობდი და ვერთობოდი. აი რა მოგვცა ჩვენმა ქორწინებამ, ტორვალდ.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. შენს ნათქვამში ნამდვილად ურევია სიმართლე, თუმცა ძალზე გაზვიადებული და გადაჭარბებული. მაგრამ დღეიდან სულ სხვაგვარად ავაწყობთ საქმეს. გართობის დრო უკვე წავიდა! ახლა დროა აღზრდას მოგვიდოთ ხელი.

ნორა. ვისას? ჩემსას თუ ბავშვებისას?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. შენსასაც და ბავშვებისასაც, ძვირფასო ნორა.

ნორა. ეჰ, ტორვალდ, ჩემგან შენთვის შესაფერ ცოლს ვერ აღზრდი.

ჰ ე ლ მ ე რ ი. შენ მეუბნები მაგას?

ნორა. ხოლო მე... მე კი ვვარგივარ ბავშვების აღმზრდელად?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ნორა!

ნორა. წელან შენ თვითონ არ მეუბნებოდი, მაგ საქმეს შენ ვერ განდობო?

ჰ ე ლ მ ე რ ი. ეგ აღელვების დროს იყო. განა ამას ყურადღება უნდა მიაქციო!

ნორა. არა, შენ სწორად განსაჯე. მაგ საქმისათვის მე მოუმზადებელი ვარ. მე ჯერ სხვა ამოცანა უნდა გადავჭრა. უნდა ვეცადო სა-

კუთარი თავი აღვზარდო და ამასთან, შენს დახმარებასაც არ ვსაჭიროებ. მე ამას მარტო შევუდგები. ამიტომაც მივდივარ, გტოვებ.

ჰელმერი (წამოხტება). რაო, რა სთქვი?

ნორა. საჭიროა მარტო დავრჩე, რომ კარგად გავერკვე ჩემს თავშიც და სხვა დანარჩენშიც. აი, ამიტომ არ შემინძლია მეტ ხანს შენთან დარჩენა.

ჰელმერი. ნორა! ნორა!

ნორა. და წავალ ახლავე. ქრისტინა ალბათ გამათევენებს ღამეს...

ჰელმერი. შენ ჰკუაზე აღარა ხარ! ვინ მოგცემს მაგის ნებას! მე გიკრძალავ.

ნორა. ახლა ამოა ჩემთვის რაიმეს აკრძალვა. მე მხოლოდ ჩემს ნივთებს წავიღებ თან. შენ არაფერს არ გამოგართმევ არც ახლა და არც შემდეგ.

ჰელმერი. ეს რა უგუნურებაა!

ნორა. ხვალ კი შინ გავემგზავრები... ესე იგი ჩემს მშობლიურ სახლში, იქ უფრო ადვილად მოვეწყობი.

ჰელმერი. ეჰ, შე დაბრმავებულო, გამოუცდელი კმნილება!

ნორა. ოდესმე ხომ უნდა შევიძინო გამოცდილება, ტორვალდ.

ჰელმერი. დატოვო ოჯახი, ქმარი, შვილები! და არ გადარდებს, რას იტყვის ხალხი?

ნორა. მაგას მე არ მივაქცევ ყურადღებას. ვიცი მხოლოდ, რომ ეს ჩემთვის აუცილებელია.

ჰელმერი. არა, ეს აღმაშფოთებელია! ასე არაფრად აგდებ შენს წმიდათა წმიდა მოვალეობას?

ნორა. რა მიგაჩნია ჩემს წმიდათა წმიდა მოვალეობად?

ჰელმერი. ესეც მე უნდა გითხრა? თუ არავითარ მოვალეობას არ გრძნობ საკუთარი ქმრისა და შვილების წინაშე?

ნორა. სხვებიც მაქვს ასეთივე წმიდათა წმიდა მოვალეობანი.

ჰელმერი. არაფერიც არა გაქვს. აბა რომელია?

ნორა. მოვალეობანი საკუთარი თავის წინაშე.

ჰელმერი. შენ პირველ რიგში ცოლი და დედა ხარ.

ნორა. ეგ უკვე აღარ მჭერა. მე მგონი, პირველ რიგში, ადამიანი ვარ, ისევე როგორც შენ, ანდა, ყოველ შემთხვევაში, ვეცდები გავხდე, თუ არა ვარ. ვიცი, რომ ხალხის უმრავლესობა შენ მოგემხრობა, ტორვალდ, და რომ წიგნებშიც ასევე წერენ. მაგრამ მე აღარ

შემიძლია დავკმაყოფილდე იმით, რასაც ამბობს ხალხის უმრავლესობა და რასაც წიგნებში წერენ. მე მინდა თვითონ დავფიქრდე ამგვარ საკითხებზე და შევეცადო გავერკვე.

ჰელმერი. თითქოს შენს სახლში შენი ადგილი უმაგისოდაც ნათელი და გარკვეული არ იყოს. ანდა აღარ გაგაჩნია საიმედო ხელმძღვანელი, ამგვარ საკითხებში რომ გაგარკვიოს? რელიგია სულ დაივიწყე?

ნორა. ეჰ, ტორვალდ, მე ხომ არც ვიცი კარგად, რა არის რელიგია.

ჰელმერი. აბა, რას ამბობ!

ნორა. ვიცი მხოლოდ პასტორ ჰანსენის გადმოცემით, ვისთანაც კონფირმაციისათვის ვემზადებოდი. ის ამბობდა, რელიგია ესა და ეს არისო. როცა ამ ქაოსს დავაღწევ თავს და ჩემთვის მარტო დავრჩები, მაშინ ამასაც გავარკვევ. და უნდა შევამოწმო, მართალს ამბობდა თუ არა პასტორი ჰანსენი, ანდა, ყოველ შემთხვევაში, შეიძლება თუ არა ის მართალი იყოს ჩემთვის.

ჰელმერი. არა, ეს პირდაპირ გაუგონარი საქციელია ასეთი ახალგაზრდა ქალის მხრიდან. მაგრამ თუ რელიგიას არ ძალუძს შენი გონს მოყვანა, მაშინ ნება მომეცი სინდისი მაინც გაგიღვიძო. მორალის შეგრძნება ხომ გაქვს? მიპასუხე, თუ ესეც არ გაგაჩნია?

ნორა. იცი, ტორვალდ, ამაზე ძნელია პასუხის გაცემა. მართალი გითხრა, არც გამეგება. მე ასეთ საკითხებში ნაკლებად ვერკვევი. ოღონდ ერთი რამ კი ვიცი. ყველაფერ ამაზე მე და შენ სრულიად განსხვავებული შეხედულებები გვაქვს. ახლა აი, ისიც გავიგე, რომ კანონები სულ სხვა რამ ყოფილა და არა ის, რაც მე მეგონა. და ამ კანონების სისწორეს მე ვერაფრით ვერ დავიჯერებ. ესე იგი ქალს უფლება არა აქვს შეიბრალოს თავისი მომაკვდავი მამა, უფლება არა აქვს იხსნას ქმრის სიცოცხლე. ასეთი რამ ჩემთვის დაუჯერებელია.

ჰელმერი. ბავშვივით მსჯელობ. არ იცნობ იმ საზოგადოებას, რომელშიც ცხოვრობ.

ნორა. მართალია არ ვიცნობ. ჰოდა, აი ახლა მინდა გავიცნო. მინდა გავარკვიო, ვინა ვართ მართალი — მე თუ საზოგადოება.

ჰელმერი. შენ ავად ხარ, ნორა. სიცხე გაქვს. მე მგონი, უკვე გაბოდებს.

ნორა. არასოდეს არ ყოფილა ჩემი გონება ისე ნათელი, როგორც ახლათ.

ჰელმერი. და ეგეთი ნათელი გონებით სტოვებ ქმარსა და შვილებს?

ნორა. დიახ.

ჰელმერი. მაშინ ერთი რამღა დამრჩა საფიქრებელი.

ნორა. რა?

ჰელმერი. ალბათ, აღარ გიყვარვარ.

ნორა. დიახ, სწორედ ეგრეა.

ჰელმერი. ნორა!.. და შენ მეუბნები მაგას?

ნორა. მეც გულს მტკენს ეს ამბავი, ტორვალდ, შენ ყოველთვის კარგად მექცეოდი. მაგრამ სხვანაირად არ შემიძლია. აღარ მიყვარხარ.

ჰელმერი (ძლივს იკავებს თავს). ეგეც ნათელი გონებით გადაწყვიტე?

ნორა. დიახ. სრულიად ნათელი გონებით. ამიტომაც აღარ მინდა აქ დარჩენა.

ჰელმერი. და შეგიძლია ისიც ამიხსნა, რა მიზეზით დავკარგე შენი სიყვარული?

ნორა. დიახ. შემიძლია, ეს ამ საღამოს მოხდა, სანამ სასწაული მოგვევლინებოდა. მაშინ დავინახე, რომ შენ ის არ ყოფილხარ, ვინც მეგონე.

ჰელმერი. გასაგებად ამიხსენი. არაფერი მესმის.

ნორა. მე მოთმინებით ვიცადე მთელი რვა წელი. ღმერთო ჩემო, ვიცოდი, რომ სასწაულები ყოველდღე არ ხდება... და აი ერთ-ბაშად დამატყდა თავს ეს უბედურება. მტკიცედ ვიყავი დარწმუნებული, რაღაც სასწაული უნდა მომხდარიყო. სანამ კროგსტადის წერილი ფოსტის ყუთში იდო, მე აზრადაც არ მომსვლია, რომ მისი მუქარა შეგაშინებდა. მტკიცედ მჯეროდა, მას ასე ეტყოდი: „გინდა მთელ ქვეყანას გააგებინე“. ხოლო როცა ასე მოხდებოდა...

ჰელმერი. ჰო, მერე რა იქნებოდა? როცა-საკუთარი ცოლს თავლაფდასასხმელად გავიმეტებდი!..

ნორა. და როცა ასე მოხდებოდა, მე მტკიცედ მწამდა, რომ ხალხის წინაშე წარსდგებოდი, ყველაფერს თვითონ იკისრებდი და საჯაროდ განაცხადებდი: „დამნაშავე მე ვარ“.

ჰელმერი. ნორა!..

ნორა. იმის თქმა გინდა, რომ შენგან არასოდეს მივიღებდი

ასეთ მსხვერპლს? თავისთავად ცხადია. მაგრამ რა მნიშვნელობა ექნებოდა ჩემს რწმენასთან შედარებით? აი ის სასწაული, რომელსაც ასე გულის კანკალით ველოდებოდი. და მისთვის რომ ხელი შემეშალა, გადავწყვიტე თავი მომეკლა.

ჰელმერი. შენი გულისთვის სიამოვნებით გავასწორებდი დღესა და ღამეს, ნორა... ავიტანდი ყოველგვარ მწუხარებასა და გაჭირვებას, მაგრამ ვინ დასთმობს თავის ღირსებას თუნდაც საყვარელი ადამიანისათვის?

ნორა. ასეულ ათასობით ქალს დაუთმია.

ჰელმერი. ეჰ, ისე მსჯელობ და აზროვნებ, როგორც უვიცი ბავშვი.

ნორა. შეიძლება. შენ კი ისეთი კაცივით არ მსჯელობ და არ აზროვნებ, რომელსაც შემედლო დავერდნობოდი. როცა შიშმა უკვე გაგიარა, — იმის გამო კი არა, რომ მე საფრთხე მემუქრებოდა, არამედ საკუთარი თავის გამო, — როცა საშიშროებამ გაიარა, შენ ვითომ ბუზიც არ აგფრენია. მე ისევ ძველებურად დავრჩი შენი ჩიტუნია, ტოროლა, თოჯინა, რომელსაც საჭიროა გაორმაგებული სიფრთხილით მოექცე, რაკი ასეთი სუსტი და უღონო აღმოჩნდა. (წამოდგება.) ტირვალდ, იმ წუთში ჩემთვის ნათელი გახდა, რომ მთელი ეს რვა წელიწადი უცხო მამაკაცთან მიცხოვრია და მას სამი შვილი გაეუჩინე. ამის გაფიქრებაც კი მზარავს! რომ შემედლოს, საკუთარ თავს ჩემივე ხელით აგკეპავდი.

ჰელმერი (გულდათუთქული). ვხედავ, ვხედავ... ჩვენ შორის მართლაც უფსკრული გაითხარა... მაგრამ ნუთუ არ შეიძლება ამოვსება, ნორა?

ნორა. ისეთი, როგორიც ახლა ვარ, ცოლად არ გამოვადგები.

ჰელმერი. მე შემწევს ძალა, რომ გარდავიქმნა.

ნორა. შესაძლოა. თუკი თოჯინას წაგართმევენ.

ჰელმერი. განშორება... შენთან განშორება!.. არა, არა, ნორა, ამისი წარმოდგენაც კი არ შემიძლია!

ნორა (მარჯვენა კარისკენ გაემართება). მით უფრო აუცილებელია ეს. (ბრუნდება პალტოთი და პატარა საკვოიჯით ხელში ჩანთას მაგიდასთან მდგარ სკამზე დებს.)

ჰელმერი. ნორა, ნორა, ოღონდ ახლა ნუ! დილა მდგე მაინც დარჩი.

ნორა. (პალტოს იცვამს). არ შემიძლია უცხო ადამიანთან ლამის გათევა.

ჰელმერი. განა არ შეგვეძლო და-ძმასავით გვეცხოვრა?

ნორა. (შლაპას ლენტით იმაგრებს). ძალიან კარგად იცო, რომ ასე დიდხანს არ გაგრძელდებოდა... (შალს მოისხამს.) მშვიდობით. ტორვალდ. ბავშვებს არ დავემშვიდობები, ვიცი, ისინი ჩემზე უკეთესი ადამიანის ხელში არიან. ჩემისთანა დედა ახლა მათ არ გამოადგებათ.

ჰელმერი. მაგრამ ოდესმე. ნორა, ოდესმე?

ნორა. აბა, როგორ გითხრა. თავადაც არ ვიცი. ჩემგან რა გამოვა.

ჰელმერი. მაგრამ შენ ჩემი ცოლი ხარ ახლაც და მომავალშიც, როგორც გინდა გამოხვიდე.

ნორა. მომისმინე, ტორვალდ... როცა ცოლი ტოვებს ქმარს, რასაც ახლა მე ვჩადივარ, კანონის მიხედვით, კაცი თავისუფლდება ყოველგვარ მოვალეობათაგან, რაც ცოლთან აკავშირებს. მე კი მთლიანად განთავისუფლებ. არაფრით არ იგრძნო თავი შებორკილად, ისევე როგორც მე არ ვიგრძნობ. ორივე მხარე სრულიად თავისუფალი უნდა იყოს. აჰა შენი ბეჭედი. ჩემი კი მე დამიბრუნე.

ჰელმერი. ნუთუ ესეც?

ნორა. ესეც.

ჰელმერი. აჰა.

ნორა. მაშ ასე, ახლა უკვე ყველაფერი დავამთავრეთ. გასაღებს, აი, აქ ვღებ. მოსამსახურე ჩემზე უკეთ მოუვლის ოჯახს. ხვალ, როგორც კი გავემგზავრები, ქრისტინა მოვა იმ ნივთების ჩასალაგებლად, რომლებიც მამის სახლიდან მომყვა. ისინი გამომიგზავნონ.

ჰელმერი. ცხადია, ცხადია, ნორა, ნუთუ არასოდეს აღარ გამიხსენებ?

ნორა. როგორ არა. ხშირად გამახსენდებით შენც, ბავშვებიც და ეს სახლიც.

ჰელმერი. უფლებას თუ მომცემ წერილი მოგწერო, ნორა?

ნორა. არა, არასოდეს! არავითარ შემთხვევაში!

ჰელმერი. კი მაგრამ, რაიმეს გამოგზავნის უფლებას მაინც ხომ მიტოვებ?..

ნორა. არა, სულ არაფრის, არაფრის.

ჰელმერი. გაჭირვების ჟამს მაინც რომ მოგეხმარო?

ნორა. არა-მეთქი, გეუბნები. უცხო ადამიანისაგან არაფერს არ მივიღებ.

ჰელმერი. ნორა, ნუთუ მხოლოდ უცხო დავრჩები შენთვის სამუდამოდ?

ნორა (აიღებს თავის საკვიაყს). ეჰ, ტორვალდ, მაშინ უდიდესი სასწაული უნდა მოხდეს.

ჰელმერი. მაინც როგორი სასწაული?

ნორა. ისეთი, რომ შენც და მეც ისე გამოვიცვალოთ... არა. ტორვალდ, სასწაულისა აღარაფერი მჯერა.

ჰელმერი. მე კი მჯერა. ჰო, დაასრულე! ისე გამოვიცვალოთ ამბობ...

ნორა. რომ ჩვენს ერთად ცხოვრებას ცოლქმრობა დაერქვას. მშვიდობით (გადის წინკარიდან.)

ჰელმერი (კართან მღვარ სკამზე დაეშვება და სახეზე ხელებს აიფარებს). ნორა! ნორა! (ირგვლივ მიმოიხედავს და წამოდგება.) რა სიცარიელეა. იგი აქ აღარ არის. (უცებ იმედის სხივი გაუნათებს სახეს.) მაგრამ უდიდესი სასწაულიო?!

ქვემოდან ნოისძის კიშკრის დახუთვის ხმა.